

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
"ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ"

ВИТОКИ

Випуск 3

**Поезія. Проза.
Літературна критика.**

Острог – 2008

УДК 821.161.2
ББК 84
В 54

Витоки: Літературний альманах. Поезія. Проза.
Літературна критика. — Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2008. — Вип. 3. — 204 с.

У збірнику вміщені твори молодих авторів, які стали переможцями щорічного Всеукраїнського літературного конкурсу «Витоки», організовано Національним університетом «Острозька академія», газетою «День» (редактор Лариса Івшина) при фінансовій підтримці професора Манітобського університету Ореста Цапа.

© Видавництво Національного університету
"Острозька академія", 2008

Зміст

Роман РОМАНЮК.....	4
Юлія КОСТЮКЕВИЧ.....	10
Юхим ДИШКАНТ.....	38
Артем ПОНАСЕНКО.....	41
Оксана ЛУЩЕВСЬКА.....	65
Петро КАТЕРИНИЧ.....	78
Надія ВІКОНСЬКА.....	88
Ашот АГАЯН.....	92
Лілія ДЕМИДЮК.....	100
Іванна ГОЛУБ'ЮК.....	105
Зоряна ЖИВКА.....	151
Наталя ГОРЛИЦЯ.....	169
Оксана ПУХОНСЬКА.....	181

Роман РОМАНИЮК

***

На помості міського театру
Розігрався цікавий сюжет.
У будинку на розі
Двох закоханих вулиць,
Де двірник із мітлою в дуєті
Виховання вади маскує,
У кімнаті завзятий поет,
Весь прокавлений і самотній,
Декламує поету Нагірному
Щось від себе радо відірване.
В небі сяє аншлаг.
— Геніально!
Ще ніхто не збирав таку залу:
Ми пили з Богом каву!
.....
Ми із Богом мовчали.

***

Розмови довго слухав ці.
І зрозумів,
Що... не зумів:
У серці зайнято,
як в слухавці...

***

Виглядаю слова, як ВЕСЕЛика,
Щоб мої розвіяло жалі.
Та крізь мене в світ широкий стелиться
Шлях збентежених словесних ЖУРАВлів...

***

Часом миліший за солодощі
Чистий березовий сік,
Що під весняне соло дощів
Нишком із дому втік.

І весняними ранками,
Лінощам втерши носи,
Я трьохлітровими банками
Березень в хату носив.

Як же ж радість росла
В наших очицях маленьких,
Як весняного диво-посла
Крапельки хлюпали в жменьки.

І виступали берези за мир —
Подруги мами Терези.
Тільки не знали збентежені ми:
Радість та — сльози берези.

***

Дорога. А куди?
Обабіч деревця.
Веди мене, веди,
Дорого без кінця.
Веди мене вперед —
У гущу чагарів,
У зоряний балет,
В театри вечорів.
Веди мене у ліс
(із ним я разом ріс).
Розділимо утому:
Мій ліс, мій шлях і я.
Веди мене ДОДОМУ,
Доріженько моя.

***

Я ж не прошу осанн,
Слави чи нагород.
Я ж не кричу для посад:
„Слався народ!“

Дайте без болю дихати.
Дайте клопоть землі
Так, щоб сади, хати,
Діти малі...

Душ чистоти і щирості,
Як в немовлят.
Дайте нам просто вирости
До журавля.

Дайте небес безмірності
Краплі із три.
З духу печаль покірності,
Часе, зітри.

В світі гнилого спокою,
Хаосу й крикунів
Дайте сягти високості
Долі мені.

***

Слова давлять груди,
Зволожують очі.
Не подінусь нікуди —
Пишу серед ночі.

Короткочасний дощ

Знову янголята
влаштовують ігрища:
то розстібнуть,
то знову застібають
небо
на блискавку.

***

— Ой які різні!
Як їх багато! —
зійшлися зорі
на люд дивитись.
— Не вельми тіштесть!
То — творці горя —
сказав понуро
Всесвіт-чумак.

І спересердя
з люльки пожбурих,
не допаливши,
Сонце на шлях.

Розум

У країні кишенькових грошей
Кишеньковий злодій заробляє
Хоч на кишеньковий мозок.

***

Вбили день!
Хтось поцілив у нього
змарнованим часом
у самісінький вечір.

В дня темніє в очах.
Хтось розвішав над ще живим
жалобні вінки галок.

Кров заходу...

Із рани, сяючи, вилітає
Душа дня.

Вона поспішає лягти росою на траву,
Щоб відпочити.

Завтра ж до великої справи...
воскресати.

Самотність

Зворушене джерело
гралося відображенням
мого обличчя.

Тепер шукаю себе
у дзеркалі —
і не знаходжу.

... не відпустило...

Юлія КОСТЮКЕВИЧ

***

У мареві, у вічності
Нас доля проведе.
Життя в своїй космічності
Не змінює себе.
Воно пливе озонами,
Сміється на бігу
І пишеться канцонами
На білім на снігу.

***

Шумлять дощі тривогами моїми,
А літо стало ближче у стократ,
Бо в світ зірок і білого жасмину
Мене покликав яблуневий сад.
І я прийшла — з розплетеним волоссям,
В якому заблукали краплі днів...
А дощ іде, нагадує про осінь,
Яка ще не торкалась навіть снів.
Якої ще не буде довго-довго,
Бо літо вповні, бо зелений сад.
А дощ іде... Деревя, наче човни,
Пливуть, не озираючись назад...

***

Усміхаєшся,
Помиляєшся,
Далі йдеш.
Розбиваєшся
І зціляєшся —
Ти живеш.
Ти ідеш кудись.
Сподіваєшся,
Що дійдеш?
Спотикаєшся,
Оглядаєшся, -
Ти живеш.
Дуже важко йти.
Вороття нема
І спочинку теж.
І, зітхаючи,
Плачеш крадькома,
Та — живеш.
Розбиваєшся
І зціляєшся,
Далі йдеш,
Помиляєшся,
Усміхаєшся:
Ти живеш!

***

Крізь доленосні пригорщі тривоги,
Крізь сум блакитний і блакитний жаль
За чимось кращим, натомивши ноги,
Біжиш кудись, розприскуєш печаль.
В очах у тебе зелено, як в полі,
Немов трава крізь душу пророста.
Ти все біжиш... Здається, ти на волі,
Та клітка сонця надто золота.

***

Сьогодні я, а завтра ти —
Полетимо в безкрайні далі,
І будуть трави нам рости
Без вечорової печалі.
І будуть нам цвісти сади:
Стоятимуть, як до причастя,
Біліші піни на воді.
І все це буде зватись щастям.

Сьогодні я, а завтра ти...

***

Залиште
Мій вчинок
Моїм роздумам
А самі сідайте на потяг
Що їде до моря
Це там
Де немає роздумів
Ні про життя ні про смерть
Ні тим паче про вчинки
Які пояснюють всього лише
Поглядом двох очей
    кудись у далечінь
Залиште
Мій погляд
Моїм вчинкам
    У роздуми
Адже потяг Ваш
Вже стоїть на пероні
Забуття
А до мого ще сотні
Роздумів

***

Третє дихання
З'явиться
о третій ночі
На третій планеті від Сонця
Коли пізній перехожий
Пройде крізь мою душу
По вулиці
На мить
Зупиниться серце
Прагнучи впізнати
А він не зупиниться
Пізній перехожий
О третій ночі
Ніколи не зупиняється
Він іде
Не до мене
Пізній перехожий
Занадто пізній
Аби бути тобою
І все ж
Третє дихання
З'явиться
О третій ночі

I am the captain of my soul

W. E. Henley

Одна душа, а скільки в неї радості,
Одна душа, а скільки в неї сліз.
Хотілося б мені її розрадити,
Та не знайду ніяк для цього слів.
Сідає сонце. Смуток потойбічної
Країни Оз лежить серед загравав...
Ти капітан душі своєї вічної,
Куди б твій корабель не запливав.

***

На спів вітрів, на смуток верховинний
Підеш, мов до найвищої мети.
Підеш, мов до найближчої людини.
Як важко йти! Як страшно - не дійти!
...Мольфар спинився. Плаче десь трембіта.
І шепіт нявки кличе у танець.
Ти йдеш. Тобі дарує клаптик літа
Смерек лякливих дикий табунець.

***

Шепіт чийсь, як вітру шепіт...
Жаху сповнені сліди...
Стікс небесний... Зірки трепет...
Світе, ти ідеш куди?
Ніч у лісі. Страшно лісу.
У вовків ідуть жнива.
Богу моляться чи бісу?
Вічність серце розрива...

***

А в день останній
Сонячного року,
Коли впаде на нас весняним шквалом
І легким сумом вітру за зимою
Непогасима купина розлуки,
Ми зрозуміємо нарешті
Як назвати
Ті дні і ночі сонячного року,
Те божевілля поглядів
І радість
У мить, коли, зустрівшись нарешті,
Ті погляди змивають всю полуду
Самотності
І оживають в слові,
Забутому на клаптику паперу,
Що з трепетом дарований Тобі
На згадку
Про щасливий рік
Кохання.

***

*...Ми такі іще малі...
(С. Рачинець)*

Ми всі — як лабіринт зі стежками-думками,
Як вічна мерзлота у долі на очах.
Ми всі такі малі, та кроками-роками
Розгойдуємо вись, ворожимо в дощах.
Немов Чумацький Шлях, розпачлива дорога
Струною ген у даль тремтить і струменить.
Рахунки зводить ангел, що посланий від Бога,
Ховаючи від нас у наших душах Нить.

***

Люзія світил накрила почуття
І осліпила все від неба і до неба.
Відчуй цей світ увесь розгубленим чуттям,
Не шостим, а дев'ятим. У цьому вся потреба
Твоїї самоти і сліз твоїх дзвінких,
І кленів цих струнких в солдатських гімнастерках.
Люзія гілок, дощів, таких тонких,
Як свічки тїнь тонка, що падає в люстерко.
Люзія бажань, тернистих почуттів,
Самотності межа і гордості дороги...
Розбурхано цей світ дивився і хотів
Торкнутися тебе, та не було вже змоги —
Люзія світил накрила почуття...

***

Рідна стихія покинула рибу.
Рідна стихія вбиває орла.
Світ не змінився, відколи у шибу
Стукали біди. Їх п'ємо з горла.
Світ — не змінився, він просто поменшав.
О, цей жорстокий життєвий граніт!
Хлібом не пахне, а гризти не легше
Цей сухарями обтяжений світ.
Світ не змінився — чорнобилем пахне,
Пилом пожеж і задушених хат.
Світе, прости нас. Бо ми як Арахна —
Тчемо і плачемо після розплат.

***

*Після перегляду фільму
«Мости округу Медісон»*

Не забувай журби моєї долі,
Не забувай мене в своїй журбі.
Хай навесні прокинуться тополі,
А вирій твій повернеться тобі.
Як дощ тебе застане серед степу
Душі твоєї, вірної тобі ж,
Ти вчуєш раптом музику вертепу
І перейдеш останній свій рубіж...
Та навіть там, за сивою межею,
Де, може, будуть сльози, може — сміх,
Згадай мене журбою ти своєю,
Впади мені рососою на поріг...

***

Стерта грань між берегом і річкою.
Стерті грані між добром і злом.
Я прийду не нявкою, - смерічкою
Шепотіти під твоє вікно.
Десь у горах щезне щезник зігнутий...
Чом ти носиш у собі вину?
Стерті грані і кути всі вигнуті
Десь туди, у неба глибину...

Стукайте - і вам відчинять...

Замкнуті двері. У них уже стукали люди.
Ті, що, поглянувши вгору, побачили рай,
Ті, що забули збагнути, що Світло — не всюди...
Замкнуті двері шепочуть: «Його обирай».
Замкнуті двері шепочуть крізь смуток блаженний...
Замкнуті двері. До них підбирали ключа
Ті, що, поглянувши вгору, були безіменні,
Ті, що ім'ям заклечали печаль у очах.
Двері старі, вони пахнуть не цвіллю, - минулим.
Стукають люди, збирають росу в постолі...
Замкнуті двері, і хтозна-чому їх замкнули.
Хтозна-кому їх відкриють і хтозна-коли...

***

Раділа Вічності з Тобою
Серед дзвінких степів,
Де зорі чорною габою
Вкриваються у пів-
ніч, де вони одні зі світлом
Надсадно люблять тьму.
Раділа Вічності розквітлій
Наперекір йому.
Та все ж таки світила свічку
Комусь чужому, в степ.
Стелила ліжко, наче річку,
Що з джерела росте.
Чогось чекала кожен вечір,
Вдивлялась у вікно.
А свічка плакала доречно,
Вганяючи в гіпноз...

***

Звуки музики: дріб барабанний
І гітари надколота ргуть...
Розбиваються серця екрани
Об розлуки гранітну майбутть.
Я — не вітер, і розпачу рани
Розкриваються ранні, святі.
Розбиваються серця екрани
Об каміння на людським путі.

Доба

Кожен день, як тиша, нездоланний.
Кожен вечір — вічності кінець.
Кожна ніч — як паростки кохання.
Кожен ранок — сто пустих сердець.

***

Я відкрию собі тільки суть бездоганного завтра.
Я про вчора промовчу, якщо лиш на це стане сил.
І будильник розгнівано буде кричати, як завтрат,
Як завідувач втратами, що ненавидить ковил.
Сонце гляне ув очі, осліпне від їхнього блиску,
І подушку зімне у випадку розпуки рука.
Надворі двадцять дев'ять тепла і ніякого тиску,
Тільки — з притиском в душу з ікони апостол
Лука...

***

Соняшники в полі.
Сонця вже нема.
Серпень з того болю
Храм будує з хмар.

Серпень нудить світом,
Все йому не так —
Попрощався з літом
Вже тридцятий птах.

***

Кому потрібні твої півцарства,
Твої гнилі і мізерні півцарства,
Якщо ти знову міняєш птаство
На 23 кілограми нахабства?
Кому потрібні твої пів-Долі,
Твої сумтні і ледачі пів-Долі,
Коли всі хмари у небі кволі,
Коли дерева осінньо-голі?
Кому потрібне твоє «пів-щастя»,
Коли у небі немає птаства,
Коли кохання для тебе — рабство?
Кому ж потрібні твої півцарства?

***

Сумка... Блокнотик... Піджак на дивані
Звісив рукав і вальяжно лежить...
А на стіні на картині дві пані
Чай п'ють, гомонять, напевно, про «жизнь»...
Стіл... На столі два шматочки паперу
Міцно стулились, неначе вуста.
В шибку вдивляється місяць безперий,
З темних кутків виповза самота...

Не зовсім Абракадабра

Радій, мій друже,
Мій милий друже,
Мій рідний друже,
Мій щирий дуже!
Чому радіти?
Не смійтесь, діти!
Де правду діти? —
«Чумо, гряді ти!» -
Пророк шепоче.
Пророч охоче!
Сліпи нам очі
Своїм пророчим:
«Не смійтесь, діти!
Де правду діти —
Чому радіти?
Поплачте, діти...»

***

Серпень. Село. Дощовитість.
Хоч за горами ще жовтень,
Бульбу збира домовитість,
Листя поволі вже жовкне.
Сонце — багряно-осінне.
Гавкіт собак тишу нищить.
Падають «на посвячінне»
Яблука й зорі — хто нижче...

Етепану Буднолу

Ви моя незаквітчана тиша.
Ви моя сонцелика печаль.
Небеса, затонулі у вищім
Над слова, над любов і над вічність,
Над усе, що вихлюпує жаль.
Земле, ця твоя дика розпука
За таким, що уже не прийде!
І серпнева, що в душу гряде,
Злива світ підіймає на руки...

****

Я не одна така. За мною прийдуть інші.
Я вічності душа. Без дна і без мети.
Світанок йде кудись, лишаяючи лиш вірші,
Лишаяючи лише на крилах — заметіль.
Здається, все уже пропало, відбулося.
Але ж свіча горить! Горить, горить, горить...
А стоголося снів і звуків стоголося,
Не знаючи чогось, гойдають стихлий світ.
Кривавиться зоря і десь далеко рветься.
А спогадів століть не зберегти ніяк.
Здається, що летиш. Та то лише здається.
Здається, що живеш, але не знаєш як...

***

Розбилось і не склеїлось.
Пропало, відбулося.
А чи забулось? Так, мабуть.
А може, зовсім ні.

Ви здибались на вулиці.
Знайомий жмут волосся...
А очі ці і губи ці
Придумались самі.

Записано на розумі:
Розпачливість не склалася.
Привіт (усмішка). Холодно
(усмішка). Ну, бувай! -
Зітхнулося з полегкістю:
Нічого вже не станеться.
Швидесенько побіглося,
Неначе треба вкрай.

Постоялось, примружившись.
Шкодуючи, зітхнулося.
Пішлося у вечір спогадом,
Далеким і німим.
Розсіялось у темряві...
А уночі приснилося.
І вірші написалися
На подушці слізьми.

***

Розбитий день піснями і легендами,
На два крила спираючись, лежав.
Розлукою розписаними стендами —
По двадцять слів на кінчику ножа —
Стриміли у його блакиті вирії,
І сонце билось об разючу даль...
Здавалося, що світ весь безкриліє,
Коли із нього вип'ється печаль
Вампіром тиші, темряви і готики,
Такої, що аж серце завмира.
І, сповнена циганської екзотики,
Дивилась ніч, як тяжко день вмирав...

***

*Щоб до літа теплого дожити,
(Бо ж рахуєм все-таки літа)
Мусимо ми, осене, дружити.
О, яка ж ти в мене золота!*

І. Погій

Хоч до літа теплого дожити...
(Ми ж рахуєм деколи сліди).
Квіти смутку, ви з душею — квити.
Тільки голос правди: «Відійди!»
Видиш? Радість в осені — забута.
Видиш — іскри скачуть від огню...
Відійди всеї цієї скрути
Або ж скрикни і впади у ню.
Але — чуєш? — осені не бійся,
Хоч вона — мов криця, мов стіна.
Не журись, як вийдеш на обійстя,
Бо вона ж у тебе — осяйна!

Ж. З. Павлюку

*Душа постаріла. Посивіли води і види.
Напився на «свайбі» й від щастя побився Степан.
До трав помолися — і з себе хоч піснею вийди,
Як біль нетутешній виходить із колотих ран.*

І. Павлюк

«Душа постаріла...» Ну як вона може старіти,
Коли у світах не згоріла ще вічна свіча?
До трав не моліться, вони ж бо насправді ще діти.
Вони ще не знають, яка то буває печаль,
Коли *нетутешній* виходить вже біль на подвір'я,
А високо в небі неквапно летять журавлі...
Душа ж не старіє, а трішки втрачає довір'я
До світу, який загубився на власному тлі.

***

«Дивні були роки — божевільні й мужні».

В. Герасим'юк

Дивні були світи, зоряні, надпотужні,
З тих, що коли вже горять — спалюють навіть тінь.
Дивні були роки — божевільні і мужні:
Вірили у свої кроки по майбутті.
Кроки були важкі, мабуть, тому, що перші.
Душі, проте, - легкі, мовби легкі думки.
Що загубив — знайшов, те, що почав — завершив...
Дивні були роки, ті молоді роки...

***

Країна кари... Країна крові...
Кленових крон, калинових карм...
Красива кахля: каштан, которий
Криводзеркально кидає крам.
Крилатий килим «Курли!» курличе,
Кипить криваво: корись! корись!
Колишня казка красиво кличе
Клечати кленом кучері кіс.

***

І світлим днем, і темрявою ночі,
І навіть сіромахою дощем,
Шукаючи квітки до рос охочі,
Ти закликаєш межиріччя вен.
Вони — як карта в тебе на долоні,
Вони для тебе вісники біди,
Як дві сльози в туманнім Авалоні,
Що впали на Артурові сліди.
...Світало. Розпускалося латаття
На річці, що текла у Авалон.
Туманний човен... постать в білім платті...
Дві лілії, що випали з долонь...

***

Приходять до тебе в гості
    позичити трохи долі.
На тихім твоїм камінні
    шукають розлитий дощ.
Мечем розбивають світло,
    збудоване з твого болю.
Втрачають усе, вмирають...
    І що ж?

Приходять до тебе знову
    і стукають надто чемно.
А ти відчиняєш душу:
    заходьте, мовляв, скоріш.
Та лиш не ступайте босо
    по битому склу прощення,
Шануйте сліпу скорботу -
    спориш.

...Він виросте з піднебесся.
    Ключем полетить пташиним
Відкрити святі ворота
    у втрачений ними рай.
Ти змерзло здригнешся тілом,
    неначе листок осінній:
Як став непотрібен людям -
    вмирай!

Есторія про банальне

Пролог

Із неба дощ іде,
На мене дощ іде.
Уже пройшов крізь мене.
А я пройшла крізь час.
Здалося, що лечу,
Не знаю тільки де.
Здалося, бачу: моря
горить гірка свіча.

Голос перший:

Я був капітан відчайдухів.
Я буду дитиною джазу.
Розвійся червоне вітрило!
Я стану із вітром на герць.
Я душу розкрилю над сонцем!
Я стану крилатим одразу,
Як тільки згадає вітрило,
Де сховок розбитих сердець...

Голос другий:

(Колись давно)
Доля платтям із пліч
Почина свій політ.
Я плачу за цей світ.
Плаче кавою ніч...
(Тепер)
По дивному, по довгому,
По тонкому канаті
Душа моя ішла,
Покірно й тихо йшла.
І очі опускала.
А іскри від багаття
Стрибали й не могли
Дістати до крила.

Голос перший:

Я візьму ліву руку твою.
Ти візьмеш мою праву.
Ти забудь, що — розлука.
Колись ми з тобою вже йшли.
Запалавши кленово,
Всміхнеться до нас нелукаво
Тиха згадка про осінь,
Що вже увійшла в береги.

І останнє, або ЕПІЛОГ

Чуєш, доле, мій голос?
Він здалека — крапля у морі.
Тихі верби замріяно
Думку гортають просту.
В небеса світанкові
Вертаються наші тополі,
Край святого вікна
Материнка і м'ята ростуть.

***

Ти плакала дуже тихо,
Та Доля твій плач почула.
Прийшла, біля тебе сіла
І руку твою взяла.
Ти плакала дуже тихо...
Та плечі твої відчули:
Самотність межі сягнула,
Самотності вже нема.
Ти плакала дуже тихо,
Розмито скрививши рота,
У гіркість сльози наливши
Старезну і сіру вись...
А в Долі боліло серце.
Лежала у нім скорбота.

Осіннє барвисте сяйво
І розпач у ній злились.
Ти плакала дуже тихо...

Під враженням прочитаної книги

*«Оббитим пелюсткам»
В. Герасимчука*

Сьогодні аж надто сумно,
Бо день навалився на плечі
Й прочитано не бездумно
Цікаві для тебе речі.

Сьогодні аж надто світло,
Та світла того замало.
І те, що в тобі розквітло,
Оббиті пелюстки мало.

***

Малюнки літер, зарисовки фраз...
А ми йдемо. Над нами тужить вітер...
Розгойдуючи у палітрах літо,
По літру відміряємо за раз.
По літру радощів, а чи дощу, —
Яка різниця? — адже зараз літо!
І в снах нечастих, трішки сумовитих,
Розгадується тихе: «Я прощу.
За все прощу». І зміст цих дивних слів
Розвіюється уві сні на вітрі,
Який над нами тужить. А в повітрі
Літають павутинки — сльози вдів.

***

Блакитно-блакитні тополі...
Зелено-зелені жита...
Як долі немає без волі,
Так волі нема без життя.

Шепочуться в небі тополі
І пам'яттю пахнуть жита...
А воля римується з болем,
Без болю ж немає життя.

***

Я у місті живу, де лиш гази і випари,
Де вночі світять очі совині машини,
Де слова — наче шаблі французької випади,
Що несуть за собою душі домовину.

Я у місті живу, де парламентські вибори
Перевищують норму розлук і повстання,
Де дерева щовесни свої роблять вибори
І хворіють цвітінням на користь кохання.

***

Безодня світу — не безодня душ,
В яку ніхто не в змозі зазирнути.
Відчути всесвіт і життя відчути —
Це не одне і те ж. Тому не руш
Своїх думок. Їх полум'я пече
Тебе, мене у цім дев'ятім колі.
Замовкни! Чуєш, як із надр поволі

Тінь Данте виростає, як тече
Вогненна річка? Там Харон осліп
Від муки перевозити потворних.
...і сил нема воскреснути повторно.
В'їжджає смерть у душу на ослі.

***

Шедеври майбутніх жалів...
Шедеври майбутнього болю...
Волошки небесних полів
Гойдаються десь над тобою.
    В усмішку забутих світів
    Дороги влітаються віхи.
    Шедеври майбутніх віків
    Тремтять від щасливого сміху.

***

Тримати травневий спогад
Печально старим деревам, -
Розбурхані снігопади
Давно вже взяли своє...
Криваво сідає сонце
З відбитком на сніг сталевим:
Сніжинки у кузні неба
Зозуля-зима кує.

***

Дивні дороги, дивні...
Світлі й сумні неначе.
Тихо неголосівно
Кіт у чоботях плаче.
Дивні поля і кола
Дивні, хоч не дев'яті.
Холод такий довкола,
Наче ментоло- м'ятний
Пам'ять: не все ж невдачі,
Є ще ж мишей валіза...
Кіт у чоботях плаче
Біля труни маркіза...

До віра

(міні-поема)

Пролог

Ти собі довіряєш? Це правда,
Ти собі довіряєш безмірно.
Ти прощаєш собі? Ти прощаєш?
Ти прощаєш. Але не собі.
    Ти прощаєшся з тінню кохання.
    Ти прощаєшся з містом манірним.
    Всі дороги ведуть у світанок.
    А найдовша дорога — у біль.

1

Ти така ще маленька — здається
Іншим людям і надто доросла
Ти для себе. Так певно назавше.
На світанку твоєї дороги
    Так тобі посміхається доля!
    І на віях у неї лиш роси:
    Ти ідеш від батьківського дому
    До чужих незнайомих порогів.

2

Осінь душу тобі обігріла,
Зорепадом останнім упала.
«Довіряй лиш собі» - шепотіла
Осінь — чиста і трішки наївна.
    Ти раділа сьогодні туману
    І нога твоя легко ступала
    По вогнистому килимі з листя,
    Що тобі простелила царівна.

3

Зникла осінь з обірваним листям
Що у жменях тримав вітер босий
А зима не зотліла в печерах
Прастарої, як казка, гори,
    Вона вийшла учора на волю.
    Розпустила свої білі коси
    І дорожню замислену тишу.
    Принесла у твої вечори.

4

Ти сьогодні самотня навіки.
Ти сьогодні задумано-світла.
Наче сніг, що згубився на віях
Твого дихання і твого суму.
    Розкриваючи душу, наївна,
    І забувши про все ти розквітла.
    Тихим снігом, таким ніжно-білим,
    Наче світ, що пірнув у задуму.

5

Рік минув. Швидко випився смуток.
І ропачливість в душу не лється.
Світить сонце, і радість навколо.
Скоро зелень проб'ється в поля...
Жити хочеться в небі блакитнім,
Що уранці казковим здається.
І повітря легеньке і чисте
У долонях тримає земля...
Ти розпачливо билась об душу,
Ну а долі здавалось — ти гралась
Рік минув так не просто. І доля
Не впізнала тебе у тобі.

Ти ж повірила в Фата-Моргану
Потім гірко і довго каралась...
Що ж довіра — початок нещастя.
Ну скажи: довіряєш собі?

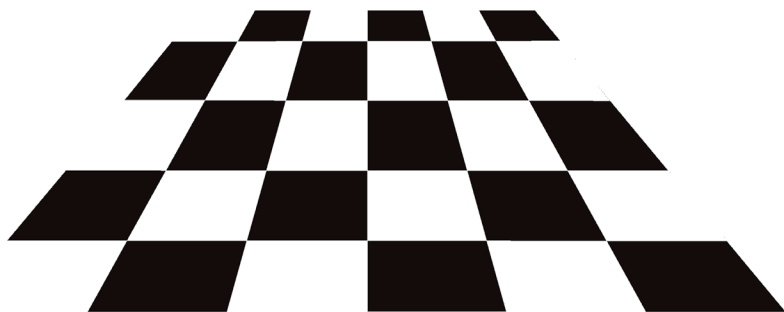
Епілог

Ти собі довіряєш. Це правда.
Ти собі довіряєш безмірно.
Доля тихо звиряється світу,
Що крилато завмер у тобі.
Серце б'ється сполоханим віршем.
Вірно, втомлено і непокірно.
Ти собі довіряєш. А значить
Ти СЕБЕ довіряєш собі.

ЮХИМ ДИШКАНТ

***

Тільки дерева такі, як долі жіночі,
Зливи старіючі вже відлітали нас,
Там поцілюють... вулиці, потім зурочать,
Серця нап'ється трохи тверезий Пегас.
І наворожить когось сніг, ніби гріх повії,
Гойдалки вічні, ніби вчорашня смерть,
Відьми п'ють пиво, може, колись зігріє
Їхню самотність наша легка круговерть.

***

Живемо, як месії, землю їмо глибоку,
І злягаються тіні на стінах наших фортець,
Помиратимуть лебеді, ніби чужі пророки,
Продається за гроші чийсь золотий отець.
Ріжем ніч, наче хліб, гарні такі вмерлини,
Заспівають вітри дикі, мов чортеня,
А під місяцем цим ті, хто багато винен,
І глибока, як смерть, наша легка земля.

***

І срібніють зливи, і ходять предтечі безсилі,
Ся кава, як випита натще смерть,
Полюддя збирають, а кланяються могилі,
Того, хто відчувши пішов відлітати геть.

Та й війни не ті, а воїни падають рано,
Ще землю тримають під серцем, немов немовля,
Із богом скляним замолують наші рани,
Такі, ніби ангели, з долею скрипаля.

***

Проціловано стільки... і зимно, і страшно бути,
Алергія на душу грішну мою болить,
Може схиблений десь, пиво таке каламутне,
Наче пам'ять про допотопну мить.
А любити так хочеться вічно і безпритульно
Ту, що серце взяла, наче страшений гріх.
Хай безбожник я, лірик та богохульник,
З відлетілих ключів стрінуть колись не всіх.
З відлетілих кохань будуть чекати прощень,
Сіру долю базарну мінятимуть на вино,
Доїдають, як хліб, нашу жертвовність площі,
Ті, з якими молилися перед сном.

***

Радіо щось буркоче,
Тільки отут спокійно.
Так нетверезо, пророчо
В ранах зростають війни.
Коні стоять, чекають
Пісні, а може, крові.
Хрест під вагою краю,
Повінь, безчестя повінь.
Тільки одні могили
Ранки стрічають в травах.
Ми журавлієм, безкрилієм,
П'ємо заморську каву.

Артем ПОНАСЕНКО

***

очі кішки,
зелені, як трава,
однакові, як два дерева,
рискою посередині,
хитають гілками,
справа наліво
чи навпаки,
спостерігаючи за
пензлем кісті руки,
німої картини,
де завмер годинник,
фокусуючи лінзи,
склянки,
замерзлої з середини,
живих очей,
що дивляться на мене,
мовчки,
з сірого клаптика,
обкладинки зошита,
зафіксованих в об'єктиві,
фотоапарату

***

замашений у глину,
синю як небо,
і жовту як сонце,
крутячи барабан по стрілці,
накручуючи думки,
вплетені у круглі тарілки,
крок за кроком різьблячи
різні лінії,
малі й великі,
кодуючи зверху й донизу,
для того, хто спить удень,
і спочиває уночі,
сіє згори і поливає з землі,
пише справа наліво,
і бачить навпаки,
як з води і глини,
в руках майстра,
зароджується життя,
дане не всім

***

уплетені в нитки,
які спочили після праці,
зелені водорості,
волосся риби,
що пливуть проти течії,
як птахи, завмерлі у небі,
стомлені у відпочинку,
повітря і води,
що є згубним
для одних і інших,
та життям,

для інших і одних,
де немає початку,
але є кінець,
який зачіпавсь на гачок,
і проковтнув кулю,
задня поживи іншого,
замикаючи коло

***

в задзеркаллі
очі,
як провидиці
бачать:
що є любов
без людей,
що є душа
без тіла,
що є поет
без паперу,
що є дзеркало
без скла!

Погляд
у тарілку
з водою,
в якій немає
дна.

***

метелики
без крил,
як і люди,
що ходять
між нами,
не бачать
один одного
і не чують,
що їм шепчуть
на вуха
янголи,
застерігаючи
від лиха
люди,
загублені в собі,
і затерті олівцем
у сірі будні життя

***

іржавіли нитки,
що тримали мене
у своїх долонях,
як два озера,
що очима дивилися
у космос,
шукаючи камінець,
що висить на шиї,
шматок,
який падає на землю
і утворює заглибину,
де живе стає неживим,
а вода утворює очі,

що дивляться у космос,
шукаючи відповіді
на запитання,
яких ще немає

***

авто їде,
на колесах
тримаючись
за асфальт,
і тре резиною
шини,
закутані у волосинки
ниток,
що розташовані
по спіралі
у мальовані
візерунки,
змащені смолою,
для підтримки стоп,
щоб не упасти
знизу
угору

***

птахи летять,
махаючи крилами,
загрібаючи від себе
повітря,
що змішане
з вогким димом,
який лється
з dna річки,

де захована мушля,
з пічкою,
що вимощена з піску,
і розтоплена водоростями,
трохи вологими
чи надто сухими,
у руслі,
що змінила напрям,
в інший бік

***

птахи на деревах
плигають,
узувшись у черевики,
тримаючись за гілки,
що звисають
угору,
махають крильми,
як вітрила,
що не можуть
утриматись
на одній нозі,
бо руки тримають
шнурки,
зав'язані у вузли,
які злітають
на дерево,
гойдатись з птахами,
поряд з причепливими
черевицями

***

смак кави,
замість гіркоти,
що запиляє книжки,
поховані на стелажі,
які цитували,
і знали на пам'ять,
бо з блідими головами,
і сірими очима,
жили життя,
розтираючи по стінах,
осад, що лишився на дні,
відхиляючи від себе чашку,
згорнуту на тарілці,
вдивляючись,
у розмиті розводи,
шукаючи ілюзії,
щоб замарити мозок,
пожовклі сторінки,
увібрали у себе,
круглі сліди кави

***

солоні маки
плескають пелюстками
у долоні,
що викапані
сталевими іклами,
на кургані,
де витопані стежки,
які зорею спустились
з Чумацького Шляху,
солонкуючи землю,
щоб не була
такою прісною,
на полі,
коли сходить жито,
де хліб, вийнятий з печі,
смакує більше,
коли присолиш

***

зашиті у глечик
слова,
що містять пергамент,
зрушуючи кам'яні споруди,
бо змінює хід годинників,
що дві тисячі
йшли за сонцем,
де вага паперу,
перевищує вагу
цеглини,
що міцно скріплена вустами,
і похована на віки,
слова,

що кажуть:
"розбий камінь,
і розколи дерево,
і ти знайдеш мене...".

***

загорнені у пелюшки
пелюстки квітів,
що перебрали роси,
яка спадала,
ранком і ввечері
у глечики,
що кручені з листя,
перехиляючись на ноги,
які повзли через поле,
умиваючи руки,
що рвали їх,
напуваючи волосся,
на якому вони неслись.
де пелюстки
мітили водою того,
хто забирав їхнє життя

***

заглядаю у ніщо,
відшуковуючи відхилення,
яке є основою
для моїх думок,
що перечитались,
Юрія Гарнавського
чи Василя Голобородька,
беручи щось посередині,
між ними,
замислюючись над життям,
як над предметом,
що має свою жилку,
яку не помітно,
але намагаюсь
її знайти,
збираючи,
крихти хліба,
в безодні природи,
вивчаючи мову
шурхоту листя,
де ніщо не вічне,
і не все зрозуміле,
у світі,
що зберігає таємниці,
даючи посвяту
не кожному,
хто її жадає
пізнати

***

достукатись до небес,
і почути "ні",
перед носом
зачиненої калитки,
що поїдена з середини,
де зовні,
марить очі
свою молодістю,
і тягне доторкнутись до себе
пальці рук,
чий гострі кінцівки,
нагадують груші,
з видовженням зверху,
і списом посередині,
смакуючи вогким піском,
що окропився зливою,
в пустелі,
де все нагадує пекло,
в якій є оаза,
з розчиненою калиткою

***

закрию очі,
і відчую вуста,
які промовлятимуть
до мене
ароматом фіалки,
що зросла в лісі,
на пагорбі,
де раз на рік
горить вогнище,
яке співає пісні

про сни,
які впродовж року
приходили до мене,
і так само відходили,
коли прокидався,
закривши очі,
вуста мовили пісні,
які враз зникали,
стерши думки

***

дивлюсь на небо
і бачу сонце,
що злились
у тканину,
на два кольори
одного прапора,
що височить над землею,
гойдаючись хвилями
по вітру,
наливаючи зерна,
водою,
яка зійшла згори,
і припала до долу,
перев'язуючи стрічкою,
копицю,
яка є символом,
оберегом,
нашого народу

***

чорно-біле кіно
має вигляд
кави,
що переповнена згори
вершками,
смак,
стрічки
чи палених зерен,
які осіли на дно,
пророкуючи майбутнє
через гущу,
картинок
чи розводів,
що злізали по склу,
тримаючи руками
і очима
в напруженні подій

***

погляд
у річку
є віддзеркаленням
душі
людини,
що тремтить
хвилиною,
зображення
обличчя,
рисочок
чи кіл,
що притомило
світло,

занурив у воду,
річка
є людиною,
яка завжди
поспішає
і щось губить
у собі

***

пізнай зірки,
що згасли,
закривши очі,
відкидаючи себе
у тишу,
де голос
втратив звуки,
переминаючи вуста,
забувши тіло,
в самоті
і темряві,
замість попелу,
де руки,
зігрівали себе,
шукаючи дотику,
щоб зрозуміти,
чому очі
загубили зірки,
залишивши нас
без тепла

***

руки
тримаються ніг,
коли хочуть відчути
один одного
у ритмі,
що йде
від дротів,
закручених
поволі думками,
де зберігається
незбагненне
у кроні дерев,
які бачать
листя
та не чують
серцевиною,
бо зрощена
в самоті,
керуючись
лише собою

***

має ім'я,
яке схоже
на дерево
і лється
морем,
носиться вітром
у небі
і горить сонцем,
бавиться листям,
коли збирає квіти

та співає пісні
соловейком,
де вуста
переповнені
пелюстками маків,
а очі
цяточками блимають
дитячим сміхом
названою природою
ім'ям
Соломія

***

птахи
говорять з нами
та ми їх не чуємо,
чи не хочемо чути,
бо вважаємо,
що розумніші за них,
бо так само літаємо,
як вони,
і боїмось,
як вони,
не зважаємо на них,
а вони говорять з нами
і попереджують нас
та ми їх не чуємо
і тому часто гинемо
від своєї зухвалості

***

пролив олію,
підсмажену сонцем,
забувши ім'я
квітки,
що зростило її

замастив руки,
обтерши травною,
відчув запах
смаженого насіння

жовті пелюстки
обклав по колу,
насипав у середину
чорненькі цяточки

простяг повні долоні
збіжжя
у небо,
де сонечко,
назвало своїм ім'ям
квітку

***

мерехтіли ліхтарики
полудневої ночі,
проливаючи жар
на калину,
що кетягами
схилила голівки,
як сором'язлива дівчина,
вдягнена у вишиванку,

вишиту червоними нитками,
по білому полотнищу,
малюючи картини
в символи
свого народу
налита калина
серцевими кісточками
вдихає в душу
своє полум'я

***

перебираючи струни,
загорнуті у пакунок,
чутно звуки
співу гітари,
що за вікном
слухає негода,
забувши свої вітри,
на вулиці,
керуючись пальцями,
слова спливають
з вуст,
на мить відволікшись
від розмов сьогодення

***

пограю
з долею
у хованки,
щоб змінити
події,
які розгортаються
начебто рано

чи дуже пізно,
спливаючи
перед очима,
те, що вже було
та не в цьому
житті,
проходячи зі мною
поряд,
з дитинства,
і до тепер
пограю з долею,
раптом,
щось зміниться

***

мазки рук
торкаються паперу,
кольору квіту,
що зріс
на галявині,
між палким
сонцем
і прохолодним
небом,
креслячи
продовгуваті хвилі,
закручені у вузли,
що поєднуються,
літерами
слів,
що виводяться,
руками

***

сум скрипки
під кутом сонця,
яке зомліло у звуці
холодної сльози,
над попелом людей,
серед пилу Землі
тисяч м'якого пір'я
торкається білої шкіри,
живої плоті,
увічненої сном,
ідучи до мене,
крок за кроком,
і відчуваючи хруст
позаду себе,
повторюючи безупинно,
що я не один,
як паросток
пробудженого дерева

***

веселка
бере початок
зі свого кінця,
як і тіло,
створене
з краплинок,
що поєднані
сонячним теплом,
де зникає
дощ,
який лє зранку,
живлячи землю,

щоб не згоріла,
в лаві,
зроблених з дуг,
коли вона потрапляє,
у води,
то пар, піднявшись у небо,
утворює веселку

***

стукіт колес,
уплетений
у зелені мури,
прорізає промінням
скло,
яке зачаджене землею,
виколихує поволі,
гуркіт ритму,
що лунає позаду,
сплеском очей,
крапель дощу,
назбираних у полону
зі щік
втамувавши спрагу,
мені і їм,
проживши тиждень і день,
серед погляду
сірих

***

стрілка годинника,
що йде в іншу сторону,
змінюючи батарейку,
повторюють те саме,
розтягуючи спіраль,
що крутиться
балеринкою,
як і ченці на службі,
йдуть на зустріч,
до сонця,
щоб першим привітати його,
повз те,
що належало одному з тисячі,
і крихке,
як порох,
закупорений у коробки,
з хрестами,
де сходить дух
і перетворює вино і хліб,
на кров і тіло
Христа,
відпускаючи гріхи

***

маю літери,
що позначаються
двома знаками,
червоним і чорним,
рідним і чужим,
та не ворожим,
бо не знаю,
як належно,
чи приховую це,
щоб не здатись
білою вороною,
у чорному вирії,
складаю до купи,
бо хто, як не ми,
буде цокати,
по пластикових,
чотирикутниках
викладаючи думки,
своєю мовою

Оксана ЛУЩЕВСЬКА

---

*А*сенині забави

Лісове доміно

Ягідка — до ягоди, шишечка — до шишки,
два плюс два і ще плюс три лісових горішка.
Не задача — гра дотепна, гра у доміно.
Два плюс три — те знає Ксеня, знає вже давно.
«П'ять! — гукає дуже радо — Що вже тут гадати?!»
Дружньо грають в доміно: Ксеня, мама й тато.

Хмарки

Дивовижні літні хмарки
різних кольорів
дуже схожі на пістряві
мильні пухирі.
Ще й летять по небу швидко ...
...Де там?! ...Не зловити!
Доведеться хмарки ті
в мильниці робити!

Радість

Два завзяті малюки
гризли спілу грушу:
— Вкушу я!
— Кажу ж бо, я —
я вкусити мушу!
Сперечалися вони,
плакали, бурчали.
І, о радість, грушок з п'ять
з дерева упало!

Балерина

Наша Катря, наче дзига —
танці безупинно:
стриб та стриб, стриб та стриб —
пух летить з перини.

Цілий день стрибала так:
жодної хвилини
не стояла танцівниця —
справжня балерина!

Учень

Коля вчив папугу
вміло й гучно розмовляти,
щоб папуга в школі міг
твір переказати.

«Ні — ні — ні! — сказав папуга, -
В школу — та ніколи!»
Таки-так! Бо хто ж папугу
Поведе до школи?

Квиток

Зайчик із тролейбуса
вискочив щосили,
бо кондуктор в гучномовець
дуже голосила:

«Приготуйте всі квіточки!

Швидко і завзято!

Я іду — усіх зайчат

буду виганяти!»

Гасло

Ксеня має дуже дивне,
незвичайне гасло:
«Бути пильною, мов той,
гачкуватий яструб!»
Подарунки дітям тато
роздає: о — в — в — а!!!
Ксеня спритно вхопить зо три
ну...коли, лиш два!
Ото заклик, як то кажуть:
«Усім гаслам гасло!»
Та пильнує все дівча,
наче справжній яструб!

Натюрморт

Намалюю на папері
в кухлику малину
і козі мерщій віддам,
тій, що біля тину!
Ет, не знаю, чи папір
солодко смакує,
мабуть, краще натюрморт
мамі подарую!

Метушня

От, гармидер — так гармидер:
галас, крики, метушня!
Не бажає йти до школи
наш Івась і так щодня:
прокидається о сьомій
і кричить, голосить, плаче.
Я хоч менша, а кажу:
«Годі вже! Ну все, козаче!»

«Що ти тямиш? Що ти знаєш? —
каже він мені понуро. —
Я би радісний ходив,
коли б мав лиш фізкультуру!
Математика, правопис...
ох, і мука — ще й щодня!»
Наш Івась кричить щосили:
галас, сльози, метушня.

Жастирїї

Похмурий день: і дощ, і грім, і мряка.
Сумний, не в гуморі, і я сьогодні теж.
Я би в футбол зіграв, але калюж довкола —
калюж довкола, що не обминеш!
Намалював би замок на асфальті,
чи на високе б дерево заліз,
поплавав би у озері чи, може,
узяв би кошик — тай подався б в ліс!
Я би знайшов собі заняття щонайкраще,
то ж ні — погода, гіршої нема,
доводиться сестричці вірш читати,
не вміє, жаль, читати ще сама.
Похмурий день: і дощ, і грім, і мряка.
Сумний — не в гуморі...і я сьогодні теж:
доводиться книжки мені читати,
доводиться — нікуди не втечеш!

Кухонна сцена

Не пече, ой, не пече
картопля із печі,
підкидаю її ввись,
мов жонглер...до речі:
тато любить смакувати

картоплю перчену,
тож і перець захоплю
вміло на арену.
Оце номер покажу —
кухня, наче сцена,
не пече, ой, не пече
картопля печена!
Хоч гаряче я терплю,
я терплю — не плачу,
як на дроті акробат,
по підлозі скачу!
Не пече, ой, не пече
печена картопля —
гопца-гриця, гопцаца!
Гопца-гриця, гопля!
Не пече, ой, не пече
Печена картопля!

Скакалка

Котру годину стрибаю щосили
швидко і жваво,
навіть як бузько умію стрибати —
вліво і вправо,
прямо і криво,
вперед і назад —
стрибаю завзято,
дайте скакалку, а чи підкажіть,
де її взяти?

Потішна гра

«Камінь — ножиці — папір»
Я програла?! Ти програв!
Справедливо — нема мови!
Давай п'ять! Потішна гра!

«Камінь — ножиці — папір» -
перешіптуються друзі.
Ти програв! Чергуєш в класі!
...по заслuzі!

Цит-Нацит (гуцульська забава)

Цит-Нацит!
У мене більше горошин у жмені.
Цит-Нацит!
Проте у мене ще й боби зелені!
Ото справа!
Переможця так не розгадати:
доведеться горошинки перерахувати!
Хм... боби перерахуєш певно таки ти,
Я умію рахувати лиш до десяти!

Хула-хуп

Маю іграшку сьогодні,
хоч тягни за чуба —
не відтягнеш, бо кручу я
вправно хула-хупа.

Щоб не впало коло на підлогу
я слідкую пильно.
Все кручу-кручу!
Я буду, мов гімнастка: си — ль — на!

Лижі

Плаче Віра дуже гірко:
«Покаталася на гірках!»
На руці аж два синці,
ще й замурзані штанці!

Але сльози — то вода:
нові лижі — от шкода!

Дзюдо

Добре знаю «від і до»
всі прийоми із дзюдо,
то ж гучніше всіх сміюся:
«Я нікого не боюся!»
Та і що вам тут казати?
Захищаю, навіть, тата.

Ну коли вже щось не те —
тата знає карате!

Квач

Не кривись — прогавив м'яч,
ти ж бо квач!
То ж шнурки міцніш в'яжи
і біжи!
Доганяй — лови мерщій
Ти усіх!
Та не гав же, хлопче ну!

Ото сміх!

Хто роззява — ловить м'яч,

То ж не плач!

Такі правила — то ж гра,

ти ж бо квач!

В.міння

Тішуся сьогодні я —
є чого радіти!
Я умію найгучніше
на дуді дудіти.
Але висновки робити
ще мені зарано,
татко щиро обіцяв
дати барабана!

Пал'яталочка

«Добридень! Добривечір! Доброго ранку!» —
неначе дзвіночок гукає Тетянка.
Із кожним вітається дівчинка файно,
слова підбирає дбайливо — охайно.

Прощається, чемно гукає: «Бувайте!
Щасти Вам! До зустрічі! О, прощавайте!»
І всі посміхаються щиро дівчатку,
То ж нумо — читаймо цей віршик спочатку!

В автобусі

«Прошу пані! Прошу пана!» —
пропускає всіх Оксана,
уступає усім місце,
хоч й сама не проти б сісти:
їхати їй до школи досить довго
та ж ніколи не сидітиме Оксана:
«Прошу пані! Прошу пана!»

Челна казка

- Мамо, читай, кажу, швидко — швидко читай оцю казку!
- Любий, де слово чарівне?!
- Слово — чарівне?..
- Будь ласка!
- Мамо, кажу тобі вкотре — швидко читай оцю казку!

...Невеличка челна казка про загублене Будь Ласка

Слово «Будь Ласка» сиділо самотньо,
край жабеняток — у рясці і болоті,
мало замурані носик і щічки,
плакало часто: одне біля річки.
Дуже незручно себе почувало:
рідних не мало, та й друзів не мало.

Якось воно пожалілося білці:
«Тут я живу, мов не в своїй тарілці!!!»
Білка, як завжди, кудись поспішала,
хвостом метельнула і швидко додала:
«Самотнє ти слово, самотнє — безсиле!
Чи знаєш? Дівчатко тебе загубило...
Нечемне дівчатко край річки гуляло,
кричало, сварилося, щось вимагало.
І загубило, отут — у болоті,
з тої хвилини, ти, бачиш, самотнє!
Йди до людей! Не сиди тут даремно!
Дівча пожалій, бо ж до болю нечемне:

все вередує, дає всім накази,
де там прохання — суцільні образи!

Йди поспішай, ну ж, будь ласка, будь ласка,
нечемні Тарасик, Василько, Параска...
Тобі не повинно бути все рівно —
ти слово чарівне — слово чарівне!»

Наше БУДЬ ЛАСКА дуже зраділо
щічки умило — взялося за діло.
Шлях до дітей пані білка вказала,
хвостом метельнула та й — геть поскакала.
Ну а БУДЬ ЛАСКА пішло до Іванка,
Сергійка, Назара, Олесі, Тетянки...

Ну що ж, любий сину, проси і ще казку!
Проте, не забудь про чарівне БУДЬ ЛАСКА!
І ще пам'ятай, що приємно — приємно:
Слухати того, хто, хлопчику, чемний!

— Мамо, читай — ну, читай мені казку,
будь ласка, будь ласка — прошу, будь ласка!

Чудасія

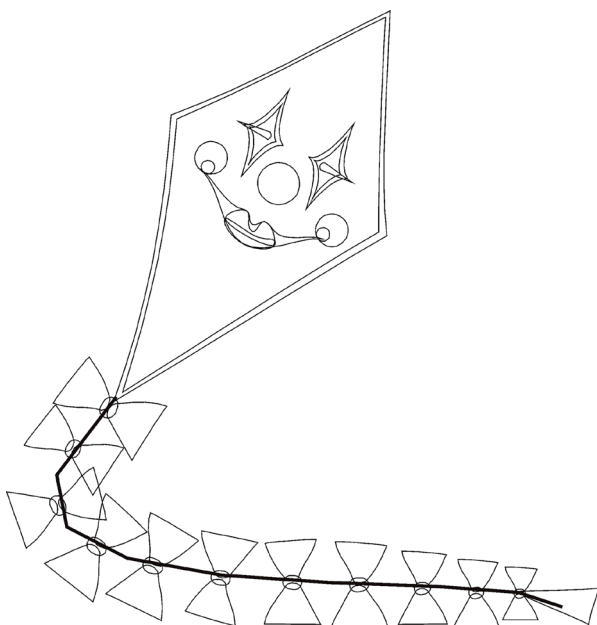
(коліскова)

- Сріблясто-молочний місяць чари по небу сіє,
сідай на мого коня — поскачемо у Чудасію.
- У Чудасію?..
- О, Чудасія то — дивна, казкова, чарівна земля,
про те знає кожен дорослий, про те знає кожне маля.
Там янголи-охоронці співають веселу пісню
про зорі на небі яскраві, про зорі на небі пізні,
про теплі, мов молоко, духмяні і пряні сни,
про щедрість, добро, любов — ніжно співають вони.
- Співають вони?...
- Ми сядемо біля них на білу прозору хмару
і будемо слухати їх мелодії, що мов чари,
торкаються струн душі і гріють приємно сер-
дечко,
сідай на мого коня, тримай золоте вуздечко!
Поскачемо до Чудасії понад полями-ланамі,
щоб прадавня казка враз ожила із нами,
щоб усі янголята раділи і славили Бога,
до Чудасії щастям світиться наша дорога!
- Наша дорога?
- Щире моє маля, місяць із неба сіє тобі
надзвичайні казки з країни снів Чудасії.
То ж закривай оченята і слухай дзвінких янго-
лят,
що зірочками на небі — бачиш, он, стали в ряд:
співають тобі колискову — здійснюють твої
мрії
з дивної, наче казка, омріяної Чудасії!
— Омріяної Чудасії!...

Петро КАТЕРНИЧ

Світлячок

Світлячок, світлячок,
В тебе ясний піджачок,
Очки чорні, черевички,
Як маленькі палянички,
Ну а личко, так і сяє,
Всю полянку зігріває.

Казковий лу

В лузі сонце, тепла днина,
Ах, як пахне конюшина.
А на ній малий цвіркун,
Доторкається до струн.
В нього скрипочка з роси,
Ще й з дзвіночком — для краси.
Дзень-дзелень, дзень-дзелень,
Розпочався новий день!
В лузі сонце, тепла днина,
Ах, солодка тут малина,
Біля неї дивний край,
Бджоли мед беруть на чай.
Коники тут вальс танцюють,
Ну, а сонце — всіх цілує!

Братики-й-сестрички

Біля річки-семистрічки,
Цвітуть братики-й-сестрички,
Кольорами вигравають,
День новий вони вітають!
А пахнуть, неначе диво,
Тепло, солодко, мрійливо.
На дворі стоїть весна,
Вся квітуча й запашна.
Бджоленятка скрізь літають,
Золотий нектар збирають.

Привітний соняшник

Соняшник підняв голівку,
Привітався він до нивки.
До дітей, і до квіток:
«Добрий вам усім деньок».
В сонечка промінчик взяв,
Й дітворі подарував.
Ну, а ще для всіх маляток —
Капелюх, повний зерняток.

Кульбабка

Жовті очки із-за річки,
Виглядають трішки-трішки.
А малесенька стеблинка,
Ще зовсім, немов дитинка.
А листочок, наче лапака,
Зветься квітка ця кульбабка.

Дощик

Зранку-рано, ще з просоння,
Дощ полив на підвіконня:
«Зайчику малий, вставай,
Йди під дощиком гуляй».
А вухатий потягнувся,
На весь ротик усміхувався,
Одягнувся — й вмить надвір,
Казка там, мені повір.
Зранку — рано, ще з просоння,
Дощ постукав в жовтий сонях,
Розбудив джмелів і бджіл
І натомлений, присів.
Утомився всіх будити,
Ще ж грибочків слід підлити!
Взявся дощ хазяйнувати,
Квітів в лузі підливати,
Все комашня, всіх жучків,
Рано-вранці пробудив.
Стукнув їжачкам у двері,
Догукався ледь тетері.
Усміхнувся і розтав,
Бо весь ліс уже підняв!

Мурчик-шкітник

Неня садить полуничку,
Для мене і для сестрички,
Літом будемо збирати,
І гостей всіх частувати!
Трохи — вам, а трохи — вам,
Ну, а МУРЧИКУ не дам!
Він учора всю сметанку,
Вилизав умить із банки!

Павучків килимок

Наш маленький павучок,
Напряв килим з ниточок.
Килимок теплесенький —
Павучок радесенький.
Щоб не схолодитися,
Буде чим накритися.

Сніговичок

На санчатах із гори,
Мчить Іванко у дворі.
А санки із боку в бік,
Сам тепер, мов сніговик.
Тільки носик, як морквинка,
Визира з-під сніговинки.

Художниця

У джмеляток, у маляток,
Є на спинці десять цяток.
І ніхто-ніхто не знав.
Хто ж бо їх розмалював?
«То весна, — шепочуть квіти.
— Фарби узяла у літа.
І малює все навкруг,
Сад, ліси, річки і луг».

Свято

В квочки вдень сьогодні свято,
Народилися курчата!
Всі пухнастенькі клубочки,
Жовтенькі на них сорочки.
Квочка зве цієї днини,
Все подвір'я — на хрестини.

Сонечко

Сонечко малесеньке,
Червоненький бік.
Ніжки коротесенькі,
Бо всього лиш — рік.
Ніжненькі крильцяточка,
Наче білий пух.
Піджачок — у цяточку,
Світиться весь луг.

Пилокпій

Вранці сонце запалало,
Й обігріло й приласкало,
Братики й сестрички встали,
Потяглись,запозіхали.
Очком жовтим виглядають,
Весну красную вітають.
Вже росою повмивались,
І ще більше запишались.
Аромат в них запашний,
Бджоли всі на — пилокпій!

Жайрігніша – Батьківщина

Десь, колись, в одній країні,
Де прозоре небо, синє.
Там, де завжди квітнуть квіти,
І радіють сонцю діти.
Де хмарини, мов вітрила,
Де всі люди люблять діло.
Всі птахи, з усього світу,
Приліта стрічати літо!
Край свій милий покидають,
Бо зимою – замерзають.
До весни крилаті тут,
Співом весь чарують люд.
А коли на Україні,
Ростають сніги, лавини.
Серцем і душею – чують,
Без утом – назад кочують.
Через гори, океани,
Хоч болять крильця, рани
Болем тяжким обпікають,
Та надії не втрачають.
І весною рано-рано,
Сонце із птахами встане.
Промені тобі заграють,
А крилаті – заспівають:
«Ой, тьох-тьох, цвірінь-цвірінь,
Україну – не покинь!»

Жук на відпочинку

Жук на квіточці сидів,
Чаював він, пилок пив,
А росою запивав,
Так жучок відпочивав.

Жуків бал

У жуків веселий бал,
Тут жук-олень, жук-капрал.
Восьминіжки і стоніжки,
Носороги мають ріжки!
Всі танцюють і співають,
Сонце тепле зустрічають!

Веселужня краплинка

Равлик хоче до криниці,
Раптом бачить — на травиці,
Він росинку, хоче пить,
А краплиночка біжить.
Напоїла сіру мишку,
Що читала в нірці книжку,
І умила соню-пташку,
Встигла пригостить мурашку.
Доки равлик наздогнав,
То нічого не дістав.
Ось така була росинка,
Сонця й місяця дитинка.

Коліскова

Сплять на річці качечки,
Сплять у лузі будячки.
Гусенятка й індикатка,
Мама спить, заснув і татко.
Сплять на клумбі квіточки,
Сплять у озері рачки.
Спить лілея, зорі сплять,
Вже пора й тобі лягати.

Цвіркунчик-танцюрист

Наш цвіркунчик-танцюрист,
Є до танцю в нього хист.
Як стрибне — не доженеш,
А в травичці — не знайдеш.
Бо зелений піджачок,
Від всіх бід і від морок.

Барвінковий край

Сонце світить, зігріває,
Все навколо проростає.
У країні Барвінковій,
Править всім — король квітковий.
Річки золотом тут сяють,
В школах барвінчат навчають.
Пізнавати і любити,
Мову квітів, барви вчити.
Друзям всім допомагати,
Треба, діти, й вам це знати!
Пелюстки порозгортались,
З сонцем милим повінчались.
Синє небо, ясні гори,
З зелені усі простори.
Розмовляють тут ліси,
А хатинки — із роси.
Ах, який це край чудовий,
Зветься, друзі, — Барвінковий.

Чудо

Чудо в полі справді літом:
Тут ромашки з білим квітом,
Тут фіалки-синьочки,
Хоч бери плети віночки!
    Насплітали мишенятка,
    Їх для мами і для татка.
    Мама з татом звесіліють,
    Подаруночку зрадіють.
Ну тож мишки, уперед,
Назбирайте ще й букет!
Он волошка серед жита,
Ох, як любо в полі літом!
    Лиш прислухайсь, друже, ти,
    Справді дзвонять колоски!
    А в гайочку, де струмочки,
    Зацвіли білі дзвіночки.
Наш цвіркунчик-співачок,
Там проводить свій урок.
В полі, в лісі кожним літом.
Зачаровані цим квітом!

Надія ВІКОНСЬКА

повідання з циклу "Жити, бо є віра"

... Є...

Життя — неординарна річ. Дехто його собі спляплює, інші — занадто розбарвлюють, а ще одна частина людей забуває про перше та друге, тож нудяться і тратять життя ні на що. Але всі люди, незалежно від вищесказаного, мають в житті не лиш моменти, які можна пропустити, але й слова, які не можливо не сказати...

... Їй тихо й просто простягнули папірець, на якому красувався напис „ВІЛ-інфікована”. Вона відчувала те, що, певне, відчуває кожна людина у цій ситуації: не знала, куди себе діти, що далі робити, як жити і чи жити взагалі?.. Розуміла тільки одне, що жити треба, поки не пізно, розповідати іншим,.. та зразу стало так страшно жити.

Друзі, сидячі в кав'ярні, не змогли допити кави, їм було нічого сказати. Вони б з радістю щось виправили, але це не в їхніх силах; їм ще не пізно було змінити самих себе, цю необхідність було занадто складно зробити... Кольоровість життя їм здавалася тільки такою, якою була в них; вони боялися впустити в життя нові фарби, змінити звиклий, „вільний” спосіб життя, вони боялися... А колись боялася й вона.

Вести той же спосіб життя, який був до результатів аналізів, ставало дедалі складніше; навіть коли навколишні не знають — знає вона. Звісно, ніхто не кидає через Це роботи чи улюблених занять, на зразок гуртка в'язання. Та саме в такий час вона зрозуміла, що записалася туди через прохання мами; вперше зайнялася сексом через наполягання хлопця, а перша доза була на великій перерві у школі, через чергові вмовляння подруги... вона тільки сьогодні зрозуміла, що колись була у силі вирватись, щоб шукати свій шлях — шлях свого майбутнього, але чому ж нею

не скористалась — не збагнула.

Того вечора вона довго не могла заснути, бо засинала разом з думками про чудесні миті свого життя: про Перше вересня, перший поцілунок, досягнення на математичних конкурсах, вручення відзнак у Малій академії наук; радість вступу, першої зданої сесії... — це не забудеться, але хіба це все було дарма?

Чомусь біда не ходить одна, і коли виявилось, що дівчина її колишнього вагітна, вона, звісно, не підійшла до неї зі словами: „Ей! Ти знаєш, твоя дитина, певна річ, як і ти, заражена СНІДом...”. Вона підійшла до нього, але все ж не змогла сказати про результати, що були написані на папірці в кишені. Все в житті, кожна дрібничка трапляється саме тоді, коли їй судилося і, відбуваючись, впливає на ті події, на які повинна впливати; і коли мирна громада дізналася, що вона інфікована — відвернулася, немов від навіженої, хоча і хворі — теж люди. Ніхто вже не згадував, як з нею було весело, як вона підтримувала тон в компанії, як лиш про те й говорили, що про її харизматичність, як за неї раділи, коли вона привозила черговий приз КВНу і усміхалася до болю в щоках, допоки всі не перефотографуються з її командою — це ж були занадто щасливі моменти у її житті, щоб інші зараз їх згадали... Щастя завжди доречно вписується в сірі будні, але ж самотужки воно не впишеться; а хто впише його тепер у її життя, коли всі призабули про її існування.

Спогади про неї поставили на режим очікування до випадкової зустрічі з нею на вулиці, а може, й до самого її похорону... „Життя — театр, а люди в нім актори” — яку ж роль тепер грає вона, коли лікарі вбивають залишки душі словами: „Якщо пощастить, ще з два роки протягнеш”.

І ось подруга вкотре звішує їй з вух локшину:

— Це ж не шкідливо, от подивись на мене; просто введеш і отримаєш дозу кайфу...

Так, це був важкий вибір, якщо більшість однокласників отримують „дозу кайфу“ щодня під час обідньої перерви, але вона, вивівши очі з глибокої задуми, розуміючи, до чого це все може призвести, ще на мить задумалась і сказала:

— Ні! Дякую, але ні.

І на питання „Чому?“ вдало пояснила, що в неї Є чудесний вибір, але також є чудесне життя, в якому — радість від олімпіадних успіхів і самозв'язаних кофтинок, коняче здоров'я і море любові ближніх... Коли усе це є, життя незважаючи ні на що — прекрасне.

АШОТ АГАЯН

 ПОВІДАННЯ

Сиджу на сорок першому поверсі, залізним поглядом прикував себе до вікна. Такі погляди виникають на певних стадіях у наркозалежних, як у тих, яких бачив сьогодні у метро; жували пиріжки, точніше, поліетиленові пакети, що від них залишились, і так само тупо дивилися у вікно вагона, усі. І бачили вони там, очевидно, більше, ніж я зі своїм педантично-тверезим мозком з клятого сорок першого. Фобія. Народилася, зараза, якось непомітно, чи то я не встиг помітити, як вона підло підбралася, чи то підбралася ще тоді, коли я нічого не усвідомлював. Коли знаходжусь високо у повітрі, з'являється враження, що мої неповні вісімдесят кілограмів вульгарно розмножуються за прискореною програмою, в результаті чого я, сидячи на тонкому, тендітному (порівняно зі мною) підвіконні, розчавлю його своєю сумоїстською масою. Страх перед високим... І парадоксальна симпатія до височенних гір. Там все по-іншому, чим вище здіймаюся, тим більше відчуваю себе невагомою порошинкою і абсолютно комфортно можу сцяти собі з висоти три тисячі метрів. Ще б пак.

Уявляю себе у кожній з тих машин, які проїжджають зараз переді мною. 02:47, добре, що видно лише світло фар, яке приховує марку машини та її стан. По тому світлу, яке випромінює фара (машина), розумієш, хто за кермом. Он у тій за кермом стурбована бізнес-леді, яка париться, бо вже має 36 років, близько чотирьохсот тисяч і немає, здавалось би, дрібниці, — персня на безіменному пальці; у тій, яка обганяє — пацан років 29 з папирним баблом і власною обмеженістю; а ця синьо-фіолетова везе стриптизерку, яка читає Біблію щодня; менеджери, матері, активісти партій, бармен і пробачена зрадниця. "Volvo", це точно Volvo — найнадійніша машина у світі. Ідеальне поєднан-

ня надійності, класики і чоловічого затишку, це раніше вони були незграбними та прямолінійними, а зараз — шик та блиск. От би дружину мати... марки "Volvo"...

Ненавиджу Київ. Поруч сидить і невдячно дивиться на мене волохатий чорний кіт (кішка). І його (її) ненавиджу. Коли писав це речення, його (її) очі ледь не повилазили з орбіт, відчуває щось, зараза.

Далекобійники:

- Підкинете?
- Тобі куди?
- Та куди-небудь.

Часто міняю квартири, ну щоб не зненавидіти лише один з районів остаточно, міняю. Ненавиджу Київ, котів, тепле молоко, чай без цукру, переповнені автобуси, короткочасні дощі, радянські машини, клуб "Мілан", не-свіже пиво... І ось воно все тут, навмисно, мабуть. Чого він (вона) знову очі витріщив (витріщила), ну що?

На автобусній зупинці таке відчуття, ніби мене помістили в акваріум і поставили на тій зупинці, і якби мене потрібно було годувати, помер би з голоду. Зараз столиця схожа на столицю бомжів. На вулиці лише двірники та бомжі. І не звертають на мене уваги двірники та бомжі. І не погодували б мене, ну, як би був рибою, двірники, а бомжі, ті погодували б. Підійшов якийсь чоловік у робочому одязі і почав жадібно смоктати пиво.

— В чому сила?

— Е-е-ех, в мене сила у руках, а в тебе, чорт його знає, у вас зараз десь там, у середині, ну, короче, інша у вас сила. У нас, знаєш, хай і сварять Союз, але при Союзі, щоб мати джинси і черевики такого кольору, як у мене зараз, ти ж розумієш, треба було їх терти цеглою, а зараз і терти не треба — вони і так такі. Бачиш, от скажи.

— Ну-у-у, ай...

— О, а у мене руки мерзнуть, бачиш, які червоні, ну ти ж помічаєш, як ми тут?

— Ага...

— Ну то-от, силу береш, і добра вона така, коли годуєш нею, от руки мої. Поняв, а ви — то зовсім інша справа. Та вам все не так, не як для людей, ну нормальних, от. Ну, ти поняв?

— Ні.

— То скільки годин?

— Рівно без тринадцяти хвилин шість.

Сюди збігаються з усіх регіонів, і намагаються якнайшвидше забути те, що мали, добре, чи погане. З'їхалися відбірні особи з усіх усюд, я не кажу, що у Києві зібралися лише усі найкращі, тобто — не усі найкращі, а краще — усі ненайкращі. І виснажуються тут. Як тільки покидаєш ту центрифугу, відчуваєш себе вичавленим фруктом, апельсином, наприклад. Ростеш собі десь у провінції, напиваєшся солодкою росою, ніжишся під променями відбірного, провінційного сонця і усе це з надзвичайно сильним бажанням поїхати і напоїти своїм натуральним соком невідомо кого... А потім, абсолютно вичавлений і сухий, повзеш невдячно до провінції, знову шукати того примітивізму, тобто сонця, роси, березового соку без консервантів.

І ще, мабуть, ні в якому іншому місті немає такого відчуття, наче тебе використали, як останнього одноразового... Щоправда, не виключено, що в інших жителів, а краще мешканців, виникає аналогічне відчуття щодо тебе, така собі компенсація. І все, весь час перебування там, зводиться до боротьби між двома категоріями людей, одні є потенційними використаними, а інші — використовувачами, і обидва ці ворожі табори намагаються переконати іншу сторону в протилежності свого становища. Це щось схо-

же на "перший, другий розра хуй сь", був серед числа перших, я був використаним, принаймні з'явилося таке враження. Усі оті перші стали одноразовими, не зовсім так, як би це не звучало трагічно, але вони пережили долю одноразового шприца наркозалежної людини — одноразові шприци багаторазового використання. І я таким став, навіть поміняв станок "Gillette" на зграйку одноразових бритв, ну знаєте може, жовті такі.

Кожна людина незалежно від статусу та інших ілюзій прагне якомога вище поставити свою нікчемну особистість. Тому і починають вигадувати, що можуть передбачати майбутні ката — і просто клізми, або мають надзвичайну силу та, як раз плюнути, можуть впливати на перебіг подій одним лише подумом. Сила думки, звичайно, вагомий інструмент у наших руках, але ж говорять про нього лише тоді, коли хочеться ще раз наголосити на своєму Я. То в Києві, як я помітив, таких осіб не просто більше, ніж деінде, а вони — на кожному клаптику ще не викупленої ділянки міської землі. Вони вимушені. І я таким став на ті кілька днів, поки не втік звідти і мій розплавлений мозок не проблювався і почав знову пити того соку березового, чи яблучного, чи... Відчувався якийсь внутрішній тиск, шось зсередини, чи, може, ззовні, гнітило. Те зле відчуття хотілось запити все тим же соком, але специфіка атмосфери не давала зробити цього. І втішив я себе лише думкою, що я — вибухонебезпечний! На повному серйозі і без усяких там: "ми усі вибухонебезпечні, бо ми..., бо у нас..., десь там...". У трьох місцях якраз після мого останнього відвідування спалахували пожежі та вибухи. За інших обставин я б врахував усі об'єктивні обставини, як от те, що то були справді "гарячі" точки, що конфлікти там виникають щодня, але зараз мозок завис і мислив лише суб'єктивно. Я — вогонь. Не сміши! Комп-

лекси, невідомі до цього, з'являлися як гриби після Чорнобиля. Потім згадуєш це все спочатку з жахом, а потім — з посмішкою і запихаєш два пальці у мозок, щоб спричинити його блювотну реакцію...

Уявляю себе на кремезній горі, я — крихітна частинка цього всесвіту... а підвіконня тріскає...

Ось у такі моменти починаєш згадувати, що ти не один, що є хтось на такій же висоті піраміди Хеопса, і пускаєш їм бездомні маячки. Відгукніться в Карпатах, Донецьку, Криму, Каневі... І жодної тобі відповіді, може, через те, що небо затягнуло хмарами, і сонця, яке є торбинкою, в яку наскидали усього найкращого, щирого, світлого, немає. От облизало б сонце зараз ось це підвіконня, яке тріскає, і було б все по-іншому, і був би мир на планеті. Проте, мушу визнати, що і сонця буває забагато, занадто. Ми сваримо ватні хмари, бо бачиш, затуляють сонце, але вони ж, насправді, такий собі протигаз, фільтр. Як у сигаретах — фільтри, якщо їх зняти, то термоядерний дим увірветься в слабкий організм і буде там анархістські ідеї свої просувати, незважаючи на те, що організму моему до тих ідей, тим більше анархістських, зовсім deer purple. То-от, хмари — фільтр від анархістських ідей, а може, і ні, я ж ніколи не палив, хіба люльку... та й ту без тютюну...

А ще у такі моменти починаєш, як би це прозаїчно не звучало, замислюватись над питанням НАВІЩО. Навіщо це усе, навіщо я, навіщо той колега з пивом на зупинці і його балачки, навіщо коти (кішки), і взагалі навіщо я тут? Яюсь мимоволі мій погляд упав на своє ж відображення (ну люблю іноді дивитись на себе) у дзеркалі, точніше, виламаний з шафи-купе дзеркальній дверці, і побачив... У Харківському обласному музеї є ікона, там Авраам, здається, приймає гостей — ангелів. Ікона досить цікава і по-своєму

особлива, бо біблійні мотиви зображені на фоні ренесансних, чи то барокових, будівель. То-от, Авраам пригощає гостей-ангелів вином, вони п'ють вино і закушують якимись овочами, ангели теж п'ють вино, звісно ж, не ті шмурдяки, які смокчемо ми, але все ж, вони такі у блакитних та пурпурових одежах, з довгим пшеничним волоссям, такі чисті та непорочні. А найголовніше, що вино їх ніяк не змінило, чи то, ну... В дзеркалі сидів я, з келихом вина, а на тарілці поряд лежали овочі, редька... і волосся теж довге, хоча і не пшеничне... Легка посмішка ковзнула по обличчю...

Ну, а мої відносини з Богом, це краще розказувати, Бог нас вчить на прикладі стосунків з ним усіх людських і надлюдських вчинків, як у Біблії. Так і у футболі, тобто Бог того самого вчить і у футболі: хочеш щось мати — попроси у Бога, але доведеться чимось пожертвувати. Це як чорні та білі смуги у житті, інь і янь. Так має бути, так буде, і не варто тішити себе ілюзіями, бо це вже нахабство. А я знав... Знав. Знав, що переможе або "Челсі" або "Баварія", оскільки вони грали у різних матчах, я вболівав за ці клуби, хотів, щоб "Челсі" переміг "Ліверпуль", а "Баварія" — пітерський "Зеніт". Я хотів, але переді мною стояв вибір, стояло питання, ким пожертвувати. Я просив Бога, щоб перемогли аристократи. І дрібниці усі ті молитви лондонських фанів, шаманів, букмекерів та клятві забобони, я просив, я жертвував. Лондонці святкували взяття червоних, і це так само переконливо, як і їхня перемога, означало завтрашню поразку баварців. Я дякував. Я все одно увімкнув телевізор, хоча наперед знав результат матчу. "Зеніт" — "Баварія" — 4:0. Якби мюнхенці знали про все, що вони на полі були звичайними пішаками, до рук і ніг яких прив'язані ниточки, за які постійно смикає... Повісили б мене? Як тепер дивитися

в очі фанів "Баварії", як пояснити їм те, що вони стали жертвою за святкування лондонських фанів, чим вони гірші? Добре, що я знаю лише одного прихильника "Баварії", та й той молився за "Челсі".

05:13 Треба кота годувати і послухати, чомусь закортіло, Jesus Christ – Superstar.

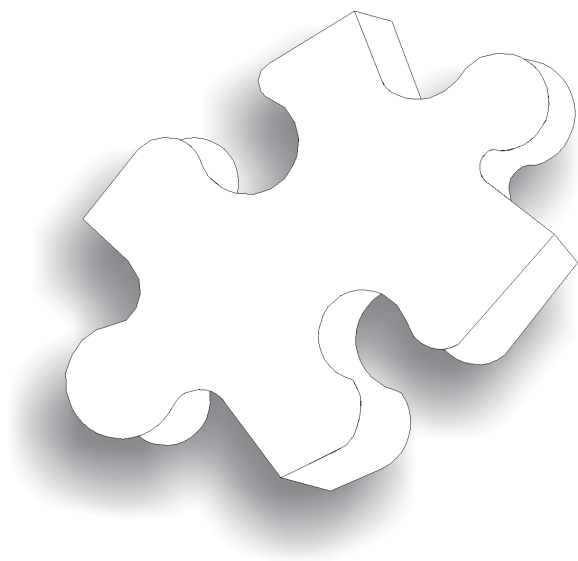
Немає в Києві сорок першого поверху, а от маячки бездомні блукають...

Лілія ДЕМИДЮК

---

*С***ВІТЛО і ТІНЬ**

А коли згадую де ти, то не знаходжу у пам'яті нічого, окрім сірого туманного повітря. Дороги, яких я не бачила, і потяги, гуркоту яких я не чула вже зникли. Час розколовся навпіл і в його проломі залишилася наша істина. Ми встигли побачити її тінь, і ще можемо встигнути її забути. А час, як потяг з мого дитинства забирає тебе. Ти навіть не визираєш з вікна, щоб мене побачити. Ти спиш. А час тебе забирає...

Коли пригадую де ти — простір стає порожнім і мої слова втрачають кров. Ти зникаєш за обрієм, ти наче зовсім поряд і навіть не знаєш, як далеко тікаєш. Чи захочеш із цієї подорожі повертатися? Простір, який залишиться порожнім, як білий прозорий аркуш нагадуватиме про світ, в якому ми не були, який ми не наважились створити.

Слова, як швидкісний потяг, мчать до тебе. Світло випереджає їх. А ми стоїмо на пероні і помічаємо, як річка часу шумить по рейках, наче б захиляючись і схлипаючи. Ми ж не вміємо плакати і взагалі не вміємо бути. Невідомість залатує наші розірвані сни, але ми не прокидаємось...

Порожній простір стає прозорим і вічним, а голос твій забував бездоріжжям.

Я не змогла вигадати жодного сюжету і не змогла ним стати. Сюжети проходили повз мене як чужинці, я не зазірала їм в обличчя, бо знала, що не розумію чужинницької мови. На бруківці залишилися пришпиленими їхні погляди і мені здавалось, що живу у просторі та часі картини, яку намалював невідомий художник.

Я хотіла зійти з полотна, скинути нав'язані кимось барви і стати легкою, як вітер, прозорою, як повітря. Я прагнула, щоб ти побачив мене. Ти ж незворушно дивився крізь вікна на безголосий

вітер, який ворушив порожні гілки дерев. Не тому, що ти любив дивився на вітер, а тому, що вікна були навпроти твого обличчя. Я бачила тебе і дерева. По обличчі стікали сльози. І так минав день. Так народжувалась нова історія, кожного дня інша, нашої не-зустрічі, нашого не-побачення. Ти повірив у вирок нерухомого полотна і застиг на ньому. Іноді ворушив вусами, тоді, коли відвідувачі картинної галереї дивились на облуплену стелю, або нелаковану роками підлогу. Ти вже звик до самотності, як до своєї дерев'яної рамки. Працівники галереї ніяк не хотіли розташувати нас одне навпроти одного. Можливо, тоді наші погляди зустрілись би... Але поки цього не сталось, я хотіла зійти з полотна, а ти незворушно дивився крізь вікна у порожній світ.

Падав сніг. Оселявся на вітах дерев. Будував собі дім, розпалював у печі вогонь, варив собі кашу, дим підіймався до неба. На землі говорили, що сніг-характерник сьогодні забрав усі сліди і, на щастя, чужинці не знали куди повернутися. Вони були справжніми чужинцями, бо знали, що батьківщини нема. Я жила між ними, слухала їхні голоси, а сонце випалювало барви мого волосся, моєї усмішки...

— Ці дві картини з ХХ століття, імена художників невідомі. Різні за стилем, але щось їх об'єднує. Ми не можемо розмістити їх окремо, бо вони не вписуються в інтер'єр музею, і не можемо повісити поряд, бо надто вони різні... — з безнадією в голосі говорили працівники галереї. І тоді я хотіла втекти, але забрати тебе з собою було неможливо, тому я залишилась.

Сонце прокидалось кожного дня і приходило забрати мої кольори. Ти незворушно дивився на сніг і на вітер, і вірив у свою самотність, і не любив її.

— Точні дати написання цих картин не встановлені. Можна лише сказати приблизно, що

портрет чоловіка намальований у середині століття, а портрет дівчини — десь наприкінці. Також проблемним залишається визначення авторства цих картин, оскільки нічого схожого у фондах музею нема. Можливо, ці два полотна є свідченням творчої еволюції одного художника, інші твори якого до нас не дійшли...

Машина часу так і не була віднайдена. Наука зупинилась на місці, забувши таблицю множення, безперестанку кружляла довкола роз'єднаних знаків. Мистецтво, ще гарантувало свободу пересування у просторі і часі. Але бажаних здійснити подорож руїнами ставало щораз менше. Руїни оточували людей звідусіль і кожен приходив до них як додому.

Одного злочасного дня звідкись прибув іноземець. Він сказав, що ти — його портрет. Порахував гроші і забрав тебе. Коли він виходив, ти вловив мій погляд. Вперше у житті ми опинились одне навпроти одного. Твої очі спалахнули надією. Ти зрозумів, що нас намалював один художник, ти пригадав, що він хотів намалювати нас разом і назвати картину «Осінь-весна», але такого великого полотна у нього не було під руками. Тому, щоб не забути наші обличчя, він намалював нас на менших полотнах, з наміром створити колись велику картину, шедевр, заради якого він жив. Він полюбив нас і ми теж стали живими. На різних полотнах, у тісних рамках, що боляче ранили нашу сутність. А потім ми довго не бачили одне одного, художника вже не було, а наші барви витікали у світ, у самотність...

Чужинець прямував до дверей. У твоїх очах оселився відчай і жах, ми віддалялись одне від одного, а наші погляди перетинались у просторі. Ти захотів вирватись із полотна. Я поспішила тобі назустріч. Але чужинець разом з тобою зник за дверима.

Я лежала на дощаній підлозі і плакала. Крізь

відчинене вітром вікно вривався сніг. Переплутував барви. Я не мала куди втекти. Спантеличений працівник музею врятував мене. А на підлозі залишились кольорові сліди. Кожен, хто приходив, задивлявся на них, вони розповідали, що я до тебе йшла...

Тепер довкола мене порожній простір, довкола тебе нестерпно чужі обличчя, тобі іноді сниться мій голос, але ти не пам'ятаєш снів. Ти вже не дивишся у вікно, ти спиш, а чужинець всім розповідає, що ти — його портрет.

Я дивилась на лінії простору, на лінії світла і не бачила обр'ю. Той художник думав, що ми тільки картини і не знав, що ми забажаємо жити. Там, у далекому краю, ти повільно, міліметр за міліметром, зникав з полотна.

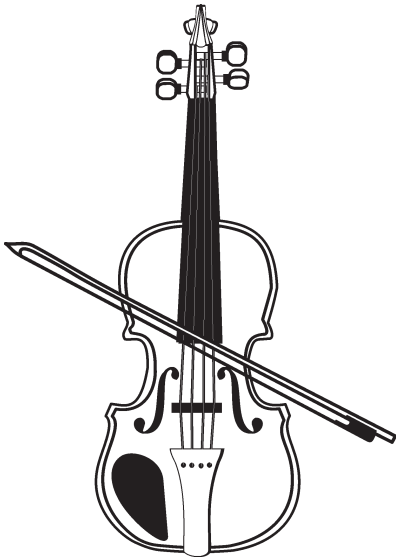
Доки врешті рама зосталась порожньою. Чужинець ледь не помер з переляку, виявивши, що тебе нема. Він так майстерно обдурював світ, що ти — це він. Ти залишив йому німе полотно і втік. Музей теж залишився порожнім. Працівники музею знайшли порожню рамку на стіні і заховали її як свідчення неймовірного. Їх охоплював жах, коли думали, що я втекла, і вони вирішили нічого не думати. Ми вийшли у простір не намальований ніким і мистецтво залишилось позаду. Світ нічого не знав про тих, хто виходить з неймовірного сну живими.

Іванна ГОЛУБ'ЮК

Дівчинка
зі скрипкою

або

Як може
бути чи
не бути

****

Дівчинка зі скрипкою. Думки нанизувалися на прикінці дня, як у літньому лісі нанижуються стиглі суниці на травинку чи галузку, залишаючи барвисті плями на руках, сорочці, подряпаних колінах, котрими спираєшся на вологу землю, що вміє думати твоїми думками. Підливав вазони. Довго витирав вологою ганчіркою їхнє лапате листя, набирав воду у прозорий слоїк, у який влітку збирав суниці, довго порався, нахлюпав цілі озера на долівку, і якщо лягти боком, притулившись щокою до підлоги, і примружити очі, то можна було б уявити, що то справжні озера, а скісне проміння через густу зелень листя — то сутінки пралісу, а ти загубився і слухаєш цокання годинника. Дівчинка зі скрипкою. На згадку. Як спомин.

Дівчинка зі скрипкою.

Чорне густе волосся, холодний блиск очей, довга чорна сукня (непомітна потертість на ліктях рукавів), мереживні рукавички, скрипка. Зі сцени вона виглядала блідою.

Вона поцілувала тебе в чоло (ставши на стільчик, недбало залишений гримером, і зіпершись на твої плечі гарячими долонями) і вистрибнула з вікна.

****

Сонце опустилось зовсім низько. Якраз так, що верхнє вікно у будинку напроти блищало і відбивало проміння у твою кухню. Ти вилив решту води із слоїка у чайник і взяв цигарку. І як останніми днями, навіть не запаливши, викинув у смітник. Скип'ятив воду і заварив чаю. Сівши на підлогу, сьорбав і думав про неї.

Вона зачепилась сукнею за пожежну драбину, і так її врятували.

Але вона уже нічого не пам'ятала.

Він залишив собі її мереживні рукавички. In memorem.

***

Сист перший

Знаєш, то був єдиний випадок у моєму житті, за який мені соромно. Мені соромно своєї легкодухості, своєї наївності, що таким чином можна змінити цей світ чи бодай щось, адже навіть там існує відповідальність за свої вчинки.

Пробач, не запитую про твої справи і не кажу про свої, про своє існування, яке не варте того, щоб бути написаним тобі, бо це лише кволе переосмислення реальності, перетравлення останніх подій, які мені самій же нецікаві. Переосмислюю вкотре плітки про себе і про своїх друзів, які намагаються підтримати мене, хочучи вийти з цього стану заціпеніння. Мені так бракує наших розмов із зеленим чаєм, який перебиває всі інші смаки, залишаючи лише смак чаю, — як казала колись подруга, а може, то був хтось інший, зрештою, це вже немає значення. Ти знаєш, я не пам'ятаю, чи я коли-небудь тебе цілувала, хоч би в чоло, я завжди так хотіла тебе поцілувати в чоло.

Тоді мені було дуже боляче. Я не покалічилась і навіть не встигла трохи побути в несвідомості. Я знала, що навколо відбувається, і тепер маю пігозру, що я взагалі не втрачала тями і все пам'ятала, а коли відкрила очі, то зрозуміла, що краще забути все попереднє, а коли знову відкрила очі, то збагнула, що я таки гецо забула, і, може, так краще. Усе, що не відбувається, то на краще.

Тепер досягають яблука, і мені добре, коли я часто буваю в саду, рву їх з гілок, або їм їх просто з гілок, ставлячи на пальчики і, притримуючи яблука руками. Учора вранці я ходила боса по росі, було трохи холодно, та підошви пекли, наче то була не холодна і мокра трава, а розпечене вугілля, але я ніколи не ходила боса по розпеченому вугіллю і, взагалі, не ходила по вугіллю, тому таке порівняння безглузде. А ще я почала читати класику. Ти ж знаєш мої уподобання, ти завжди мені приносив модернові і постмодернові твори, і ще бозна-які, то все ковталось швидко чи повільно, залежно від текстів, зворотів, метафор, музики, під яку то читалося... а тепер я читаю класику. Отримую превелику насолоду від такого читання, неквапного і розміреного, як теперішній мій ритм життя, чи то пак існування. В жодному разі не читати пресу — тепер це моє табу, так добре інколи робити собі певні заборони. Виключно прогноз погоди. Але про погоду я дізнаюся вранці, коли відкриваю своє вікно чи виходжу на вулицю, тому читання прогнозу погоди — то теж саме собою перетворилося в табу.

Слухай, мені так не вистачає нашого піддашся, власне, твого піддашся, тих стін, які ти так довго не білив, безлічі знімків, наших знімків. Мені отут, у грудах, робиться так лоскітно, коли я думаю, що це "наші" знімки. Сам факт тієї спільності якихось речей... жаль, що яблуні, які я бачу з вікна, лише мої, а не наші.

Бувай здоровий.

Твоя дівчинка із скрипкою.

P.S.: надумала собі приїхати до тебе в гостину.

Лист гругий

Вігповігі віг тебе я не дочекалася. Може, ти нагто захопився вивченням рельєфів якогось собору і за виго-товленням фотографій не зазираєш у поштову скриньку, а може, виміняв її (скриньку) на харчі — і тепер нікуди зазирати за листами. А може, ти просто не хочеш відповідати. У будь-якому випадку я все ж тобі писатиму, бо відчуваю велику потребу наших бесід, навіть якщо вони перетворюються на мій монолог.

Тепер осінь і туманно. Усе це мені нагадує наші похонденьки туманними ранками... нагто багато ностальгії відчувається в усіх моїх думках, в усіх моїх словах.

Нещодавно мені наснилося твоє піддашшя, яке ти називаєш майстернею. Ми ходимо тихо-тихо, бо на нижньому поверсі живе істерична стара пані. Ми ходимо босі. на столах розкладені світлини, які ти готуєш на виставку, по кутках безліч дерев'яних рам, на підвіконнях — сухі квіти, пелюстки та яблука у тацях. Такі чіткі картинки сну, наче насправді, так, адже нічого не змінилося.

О! Так, звісно, потім ми питимемо зелений чай з суніцями, сидючи на підлозі, і будемо дивитися крізь листя твоїх вазонів, уявляючи, що то густі сутінки пралісу, або творитимемо історії про колишніх мешканців твого піддашшя — багату примхливу пані (про те, що вона там жила, говорить ліплена стеля і слід від люстри, тепер там, звичайно, проста електрична лампочка, завішена саморобним паперовим абажуром, — і від цього не менш гарно) і бігну щирю гівчину, яка працювала на пані, вона жила у тій вузенькій кімнатці, що зараз у тебе є кухнею, і прокидалася дуже рано, щоб хоч оком кинути на молодого двірника, її таємне кохання, який щоранку замітав подвір'я

і теж крадькома милувався блідим личком із вузького вікна горішнього поверху будинку.

Це все не менш романтично, наче слухати стукіт дощу по даху.

Уже не пам'ятаю, чим закінчилося їхня історія. Можливо, вони випадково зустрілися на сходах, стара пані померла, переписавши майно на дівчину, бо та виявилася її єдиною родичкою. Дівчина одружилася з гвірником — і жили вони довго і щасливо, і то були твої гідусь та бабуся. А може, дівчина так ніколи і не зустрілася з тим юнаком, а якщо і так, то була дуже розчарована в його неотесаності, бо не завжди гвірники мають університетський диплом, який все-одно ще не говорить про освіченість. Тим не менше, ніщо не заважатиме нам сьорбати зелений чай і тішитися присутністю дощу, який барабанитиме по даху, і вигаданості чи реальності історії про дівчину та її кохання до юнака, який щоранку підмітав подвір'я.

Я неодмінно до тебе приїду.

Твоя дівчинка зі скрипкою.

P.S.: немає моєї скрипки (сумно посміхаюсь).

****

Свосени вона приїхала до нього. Тоді Іван приніс додому багато дощок та стружки і запалив у грубці. Вона розказувала про Канаду, лушила горіхи, робила з них дерев'яні кораблики і пускала їх у глибоку тацю з водою, і потім вони впилися вишнівкою.

Вона не хоче повертатися на сцену, а їй навіть подарували нову скрипку, правда, не таку вдатну і ще не зовсім приручену, що пахне сухими трісками, тими, які вони кидають у грубку і від яких потім буде тепло, вмліло і не згадуватиметься про

заморозки, котрі все частішають, про всохлі айстри, про завтрашний сніг. Проте завтра сніг не випав, як і не випав він позавтра та через тиждень. Через тиждень вона поїхала в гори, коли почула, що туди йдуть хмари зі снігом. Очікувалися снігопади, і Іван залишився сам, а дівчинка зі скрипкою помчала туди, де обіцяли негоду. Вона забула подаровані Іваном теплі в'язані рукавички і останню пляшку вишнівки, якою вони не встигли впитися. Крізь запотілу шибку було видно, як на заході скупчувались снігові хмари.

Іван вистругав із решти дошок кілька корабликів і пустив їх у далеке плавання вниз по річці. А потім викурив останню цигарку.

***

Сист третій

Знаю, ти й не уявляєш, що робитиму в горах, я, котра уміє лишень грати на скрипці чи позувати твоєму фотоапарату (ні-ні, тоді я існую окремо, знімки з моїм зображенням існують окремо), проте, у Канаді я трохи студювала метеорологію і перед приїздом в Україну підшукала собі роботу в Карпатах, мені в тому вельми допоміг виходець звітіля, з Гуцульщини, він попросив за мене, дізнавшись, що я трохи метеоролог і шукаю місце, зрештою такий збіг обставин (ти віриш у збіг обставин?), тепер йому я вдячна за те, що матиму якусь корисну працю.

Пробач, я знову пішла, не попрощавшись, — так уже повелося у нас.

Мала гарне проведення часу з тобою. Ми спалили у грубці, мабуть, чимало трісок, яких тобі вистачило б до кінця осені, тепер ти будеш мерзнути, і я в тому трохи винна.

Так несподівано для тебе і для себе самої отой мій гзвінок, а потім ти зустрічаєш мій потяг. Ти приніс чорнобривці. Мабуть, дивно бачити, як дарують чорнобривці, але то було так щемко, бо відразу пригадалося, як ми таких ж садили у горщики, які ставили на підвіконня, і потім ти милувався квітами довго-довго.

Явилася без гостинця і ще й потягнула тебе споглядати захід сонця аж до мосту, тепер маєш застуджене горло. А ці ранкові осінні тумани... ти все ж так само, як і раніше, кутаєшся у свій плащик, насовуючи низько на очі берет, так гарно.

Тепер маю працю. Високо у горах. Геть обвітрила собі лице і трохи заохолодила пальці, але то пройде. щовечора слухаю, як завиває в грубці, вранці пахне живиця на соснах.

І ще тепер потроху граю на своїй новій скрипці, але то без великої охоти, просто пригадую собі, що ти любиш слухати мою гру.

Твоя дівчинка зі скрипкою.

P.S.: багато хочу тобі розповісти про гори, а ліпше сказати — про простір, який оточує, але то окремо.

****

Сніги уже замели дороги, коли Іван дійшов до Дністра. Крига була тільки попід берегом, тонка, з нерівною поверхнею, в яку примерзло тонке листя прибережної рослинності та необережні осінні равлики, далі пінилася течія, чорна-пречорна, як і каміння на шляху, що тепер виступало із снігу, покрите льодовою кіркою, воно давало опору протертим підощвам черевиків, коли Іван заточувався під сильні пориви вітрів, один з яких дув із гір, інший — із рівнини, вони зустрічалися недалеко звідси і носили

снігові сувої один поперед одного, розважаючись тим, що сипали їх на людину, котра від того все сильніше натягувала шапку на очі, куталась у кожух і притримувала свій клунок за плечима.

Він йшов вздовж течії в протилежну сторону її руху, зрідка заходячи в чийсь оселю, щоб наколоти дров, почистити хлів, утеплити стіни, спожити якусь їжу, а після страви пограти на дрімбі чи дудці, розважаючи господарів та босоногу малечу, ще трохи пофотографувати, довго вигадувати композиції та пози, а потім, узявши олівця, безладно записувати адреси на клаптиках газети, яку колись знайшов на лавці у парку, і потім довго кутатись у рядно, на якому густо намальовані ромби, спіралі та сварги, та вдихати запах сіна, якщо йому постелять на вишках, або гостро відчувати запах чужої хати: запах пряженого молока, дитячих сорочечок, вареної бараболі, щойноспеченого хліба, дерев'яних лавок, сухого зілля за іконами, — якщо йому постелять у кімнаті; а потім буде йти далі, кивати проїжджим машинам, котрась та й, напевно, зупиниться, водій говоритиме про високі ціни на цукор і солярку, бійку в його селі, яке знаходиться за два дні їзди звідси, про те, що вітер порвав дроти, що досі немає електрики, про свою талановиту доню, яка грає на скрипці і живе в Канаді, — опісля Іван подякує і вийде з машини серед лісу, буде зривати губами просто з куща заморожені ягоди калини, грати на своїй дудці, яка не промовлятиме людським голосом, не квилитиме, а тільки лунатиме для маленької пташки, яка разом з Іваном їстиме калину, виблискуючи очима-намистинами, та уважно прислухаючись до гри, а потім несподівано почне тулитися до рук, торкатися теплим тільцем до розпашілих від морозу пальців, щоб зненацька полетіти геть.

Іван вийшов з лісу і, грузнучи в заметах, по-

брів до села. Там коля і рідко ходять дизелі. Він прийшов якраз вчасно, бо навколо було багато людей, що чекали. Вони мали клунки, кошики та сумки, полотняні торбини, вони куталися в кожухи, куртки і пальта, вони лузали насіння, вони усі лузали насіння, потираючи руки, почервонілі від морозу, і хукали на пальці, чоловіки курили, раз у раз потираючи руки, почервонілі від морозу, хукали на пальці і спльовували на долівку, жінки тримали дітей і лузали насіння, раз у раз потираючи руки, почервонілі від морозу, хукали на пальці і спльовували собі в кулак, вони чекали вечірнього потяга, щоб роз'їхатись по своїх селах, везучи додому накуплене і не продане на базарі, який нині тут був, а Іван стояв собі між ними, близько відчуваючи їхні втомлені руки, їхній галасливий гомін, сміх, жарти, зажуреність, острах, слабкість, силу, і було йому добре так, як ніколи, наче ось він теж з ними повернеться додому, роздасть гостинці, розкаже останні плітки і поп'є теплового узвару.

Прийшов дизель, всі кинулись усередину, і він теж, тримаючи однією рукою за спиною клунок, а іншою оберемок галуззя, на якому пурпурно палахкотіли ягоди калини, він буде їсти у вагоні, смакуючи кожною, довго не розкушуючи тверде сердечко, дасть кілька галузок маленькій дівчинці, закутаній, щоб було тепло, з червоним носиком, дасть її мамі, бабусі і тітці, дасть галузки старому чоловікові, який везе у великому полотняному мішку порося; будуть смакувати його калиною чоловіки із суворими обличчями, у шапках-вушанках і з крамом, складеним у картонні коробки, жінки із торбинами, в яких лежать гостинці, котрі вони купили в тих чоловіків, діти, які чекають дарунків від тих жінок, що є їхніми мамами, будуть брати галуззя в нього з рук, будуть смакувати калину так, як їли її у дитинстві, будуть розповідати про те, якими вони були, коли

були малими і коли калину ще їли просто на морозі, ловили кетяги губами із куща, довго не розкушували тверді сердечка і в жодному разі не випльовували їх на сніг. Іван засне, зіпершись на тверду спинку і не побачить, як не залишиться жодної галузки, і жодне сердечко не буде випльонуте.

Йому примарилась уві сні вона. Дівчинка зі скрипкою.

Він її фотографує напроти великого будинку із червоної цегли. Там багато залізниччя, в ньому — іржі, блиску, деталей, цілості, детальності і цілісності, билець ліжок, залізних матраців із випертими пружинами, металевих чайників, баняків, черпаків, погнутих труб, частин і часток, велосипедних рам, машинних рам, металевих віконних рам, циліндрів, кубів, куль, конусів і пірамід, а вона — у довгій білій сукні, з пречорним волоссям, яке густо закриває лице, вітер розвіває його, воно спадає на складки сукні хвилями, воно тремтить, вона дивиться на небо, а звідти падає дощ, потік води найбільший там, де мала б бути ринва, ринви немає, червона цегла стає темною, дощ падає на волосся, воно стає мокрим і тепер спадає рівно, бо немає вітру, лиш тільки вода, багато води, уся стіна стає темною, дівчина виглядає чорно-білою, мокре волосся затуляє півобличчя, руки складені човником і притиснуті до грудей, потім злива дужчає, крізь дощову завісу проглядається постать дівчини, що притиснулась до стіни, видно обриси тіла, обтягненого мокрим одягом, обриси мокрого тіла, обриси, дощ вщухає, вона лежить на мокрій траві між розкиданим залізниччям, мокра сукня обліпила тіло, на складках багато грудочок землі, руки і далі складені човником, погляд спрямований кудись мимо, може, в небо, вологі очі, мокре волосся займає увесь нижній край фотографії. Се були найкращі його світлини, які вони творили тоді, коли ще не очікувалися снігопади.

****

Сист четвертий

Нежданно для себе самої з'явилося рішення. Я мала трохи часу, щоб все гаразд обміркувати. Мала трохи зими.

Тут зима така кришталева, і я буду хотіти, щоб ти її побачив. Отаку — дику, перевозданну, із засніженими горами, із білим подвір'ям, на якому вранці бачила сліг на снігу. Хтось говорив, що то приходили козулі, і ми винесли трохи сіна. А біля свого вікна я повісила на мотузці кусень сала — тепер сюди прилітають снігати синиці, маю вгосталь часу, щоб за ними поспостерігати. Птахи схожі на людей.

Коли втомлюся, маю забаву — лушу горіхи і дивлюся на гори.

І так до безкінечності.

До болю в очах, коли сніги стають вельми сліпучими під промінням сонця, до болю в пальцях, коли струни надто врізаються у пальці від довгої гри.

Тут такі привітні люди. Але вони гуже люблять балакати про когось. Розумію, що усі люблять балакати про когось, смакувати подробиці чужого життя. Переминати і обсмоктувати кісточки. Мене тут мало знають, за винятком хіба кількох молодиць, в яких я купую молоко і сметану, вони у вузлик мені ще кладуть гарячі пиріжки, щойно з печі, з їхньої гуцульської печі, викладеної розмальованими кахлями, знаєш, тут хати такі заквітчані, а пиріжки і сирники пахнуть так п'ярко, наче то я їх сама любовно замішувала, готувала та підкладала дров до печі, та дивилася чи порум'яніли. Мені інколи здається, що я жила тут вічність, а може, і житиму ще стільки, вишиватиму рушники ромбами, пектиму сирники і ходитиму полонинами.

Так-от. Дуже хочу, щоб і ти побачив цю зиму

тут, щоб ми відсвяткували Різдво разом. З кутею, узваром. І щоб неодмінно були гори.

Твоя дівчинка зі скрипкою.

P.S.: знайти мене – просто, бо світ такий тісний, що ми торкаємось огне одного плечима, навіть перебуваючи на інших берегах річки.

***

Іван вийшов із потяга, коли прокинувся. Це була маленька станція перед містом. Тут багато цигаркового диму і шкуринок від помаранчів. Багато гамору. Існування великого і малого. Хати і дерева. Кожухи, які похитуються, в такт крокам б'ється серце, чиїсь серця, крізь густу завісу диму проштовхуються звуки голосів, так само чиїхось голосів.

Мабуть, уже дуже пізно. Може, пізній вечір чи навіть ніч. І холодно. Тьмяне світло ліхтарів вихоплює з темряви обриси голих дерев, напевно, то яблуні, вони обмотані соломою та ганчір'ям, незграбно впираються гіллям у цегляні стіни залізничної станції, видно, що їм незручно, вони прагнуть трохи більше простору і тиші, трохи віддалік уже починається вулиця – хати низенькі, закутані у сніг, наче люди, туляться одне до одного воринами, парканами, перелазами, торкаються руками, хапають за пальці, віконниці, хукають на шибки, крізь їхні вікна лється трохи світла, але його мало, щоб розвіяти морок вулиці, вона вся скована льодами, снігом, який рипить під ногами, вулицю майже не видно, вона сама домальовує себе в уяві. Іван змерз і хукає на пальці. Вони трохи оббризані калиновим соком і пахнуть перемерзлими калиновими сердечками, він ховає руки у кишені і йде до закутаних яблунь. Тут стоїть гурт чоловіків, вони деруть на шматки

газету, дістають тютюн, скручують цигарки, слинячи краї паперових клаптиків, потім будуть довго розкурювати, балакаючи про те, що зимно, про столицю, про сьогоднішній базар, про ціни, про анекдоти, про присутніх, про відсутніх, про що завгодно, потім хтось поведе Івана з собою, і якщо йти вздовж вулицею, то по праву сторону є корчма, там вони зігріються кухлем пива, може, кількома кухлями пива, Іван пограє на дриббі, вони вип'ють ще по кухлеві, Іван не має де ночувати, вони підуть до дому його нового знайомого, їм відкриє двері молодиця, кирпата, картата і квітчаста, вона пахне молоком, вона зіллє їм на руки теплої води, нагодує підігрітим борщем з дерунами, вона постелить Іванові чисту постіль, підіб'є подушки, рясно вишиті ромбами, спіралями та сваргами, посміхнеться, побажає добраніч і піде навшпиньки, причинивши двері.

****

Найкращі їхні світлини були зроблені тоді, коли тільки розпочиналася весна і страшенно хотілося зникнути з міста, розчинитися у новонародженій природі, вхопити трохи неба у всій його безхмарності і хмарності, у всій його висоті і величині, неба, котре в цій порі більше за землю, котре заважає зосередитись на чомусь одному, бо в цей час не думається про щось земне і суєтне, ні, земне *чи* суєтне, бо земне ще не означає суєтності, отож, у цей час правесни, провесіні, пролісків, перших теплих протягів і перших галасливих перонів перед приходом потяга вони утекли від міського шуму. Вони гралися у слова. Вітер трохи сипав піском, тому треба було постійно примружувати очі, і від балакання пересихали вуста, зрештою, на вітрі починали пекти, і від того було якось особливо

сприймати довколишні пейзажі, наповнені яскраво-зеленою рослинністю, котра буйно проростала з уламків каміння, битої цегли, шматків арматури, які наповнювали руїни колишнього заводу, а може, й не заводу, але це не було так важливо. Важливо було просто йти пустирем, ба, не зовсім пустирем, а величезним кладовищем матеріальних речей, які певну кількість років тому були осередком людської метушні, дихати повітрям, що уже не наповнене запахом диму, а запахом молодого соку дерев і трави, штукатуркою обвалених стін, яка ще не зовсім висохла під весняним сонцем, йти коліями, одна з яких неодмінно заведе в тупик, вона обривається несподівано, ледве встигнувши повернути убік і загубитись у жовтих посмішках кульбаб, братись за руки, танцювати, намагаючись не зачепитись за рейки, стирати підосви черевиків, шурхаючи ними по дрібних камінчиках – *гальці*, запитувати про те, *чи було тут море*, тому що тут *море гальки*, а потім, майже перед мостом, де колій побільшало, де побільшало запарошених кульбаб, перших весняних дрібних мух, дрібною пилюки, спробувати застопити потяг, та й власне не потяг, а локомотив, мабуть, службовий, бо був надто барвистий і невеликий, з усміхненими дядечками *на борту*, котрі у відповідь теж махали руками і зупинили свій *локомотив*. Вона трохи зашпорталась у довгих полах своєї сукенки, біжачи кудись поміж кульбаби та тягнучи Івана за руку. Вони утекли, виправдовуючись собі тим, що потяг їхав навпроти, і їм не хотілося повертатися. Туди, звідки прийшли. Із закинутого або покинутого заводу, а може, й не заводу, але це не так уже й важливо, із великого порожнього приміщення, наповненого лише завше *скісним* сонячним промінням, яке пробирається сюди через усі можливі отвори та вікна, вікна та отвори, з яких теж починає проростати яскраво-зелена

рослинність, тінь якої створює химерні образи на до-
лівці, всипаної уламками цегли і штукатурки, недопал-
ками, зігнутими цвяхами, битими пляшками з-під пива,
горілки, вина, усього можливого алкоголю, пластикови-
ми пляшками, колись наповненими газованою водою,
тепер роздушеними черевиками тих, хто побажав зали-
шитись за лаштунками цієї химерної нерухомої п'еси,
герої якої заховались за гігантськими колонами, віддали
свої ролі тим, хто щойно прийшов і тепер дивиться на
величезну сцену, маючи передчуття чогось незбагнен-
ного, того, що має статися і зараз станеться, незважаю-
чи на свідоме і підсвідоме, бо саме так написаний їхній
сюжет.

На стіні висів сумлінно кимсь приклеєний папірець:
"Не лінуйся, малюй!". Вони загубились у нескінченності
художньої галереї, у всіх її входах, виходах, поворотах,
тупиках, у барвистості і чорно-білості, у розпливчас-
тості та чіткості, в об'ємності і плоскості зображень, у
всій їхній різноманітності, що починалась десь від крап-
ки, лінії, кола, літери, слова, а закінчувалась у постатях
людей, монстрах, будівлях, обличчях, деревах, рибах,
які переплітались з тіннями виступів, тіннями рослин у ві-
кнах, їхніми тіннями, губилися у своїй довершеності чи
недосконалоості, вигадуючи свої сюжети, стаючи части-
ною інших сюжетів, набираючи інших обрисів, форм,
і вкінці світ починає складатися лише з цих малюнків
на стінах закинутої будівлі, зроблених дешевою чи не-
дешевою фарбою з балончика. Сюжет продовжився
сам по собі. Очікування чогось раптово втілилось у те
щось, коли несподівано перед ними постав малюнок зов-
сім іншого змісту, ніж дотепер. Серед щирості та
фальші зображень дитячої наївності, юнацького
максималізму, дорослого цинізму і ще бозна-чого
було те, що зовсім не очікувалось побачити *тут*.

Чорно-біле зображення Богородиці. З Дитям на руках. Як чорно-біле фото або картина невідомого майстра.

Вони завмерли в очікуванні дива. Увесь світ завмер з ними в очікуванні. Скісне проміння химерно вимальовувало тіні біля їхніх ніг. Вона дивилася і вони дивилися. А навколо був бетон і цегла, бите скло і сміття. І була тиша. Наче на небі.

Вони поверталися колією, коли сонце застигло над обрієм, туманне, втомлене, запорошене якесь сонце. Вона натерла черевиком пальці і тепер йшла боса, намагалася ступати тільки по шпалам, бо трави майже не було, була земля, вогка і холодна під вечір, доводилося дріботіти або робити надто широкі кроки, тому вона розважала себе тим. Іван боявся, що вона застудиться, а вона ловила шкірою обличчя призахідне сонце і гралася з ним у слова.

***

Лист п'ятий

Я нумерую свої листи до тебе. Мене за це треба що мені за це треба зробити? ти подумаєш, що я це роблю (хтозна, що ти собі там подумаєш) ради того, щоб тебе мучило сумління про те, скільки ти мені винен листів. Насправді, я просто заплуталась у часі. Це єдина можливість вести якийсь відлік взагалі. Нехай це буде відлік листами. Час тут — наче завис у просторі, ні, тут не існує часу взагалі, будь-який відлік тут ведуть по тому, що листя з'являється чи опадає, десь трембітають про смерть, валяться дерева, повинь знесла хлів або, ось як я, відлік за листами, по листах, бо я вже зовсім заплуталася, я загубилася серед цих сосен, які заплутались верхівками в хмарах, так, я знаю, як народжуються хмари, я щодня бачу, як народжу-

ються хмари, знаєш, я встаю дуже рано, на світанку, щоб хоч трохи було не так, щоб хоч трохи було інакше, я щоранку бачу, як у далеких долинах із кожного обійстя звивається в небо дим, як ревуть корови у хлівах, чую, як похитуються гзвіночки на їхніх шиях, як лають пси, бачу, як несуть молоко газдині, як їдуть лісовози, як валять ліс.

Уяви, я щоранку бачу, як валять ліс.

Як сходить сонце і, як валять ліс.

Я скоро збожеволю від своїх почувань, таких незбагнених для мене самої.

Кілька днів тому я не витримала і поїхала геть.

Першим-ліпшим лісовозом, що трапився в будь-якому напрямку. Я мала в кишенях кілька грудок сиру, записник, сірники і шматок старої газети, нею я могла б розпалити ватру, якби раптом залишилася сама в горах і було холодно. Раніше я возила з собою книги, а не старі газети, але я не можу розпалювати ватру віршами Стуса чи Антонича. А палити книги Прохаська взагалі безглуздо. Так-от, на восьмому повороті я вийшла і потрапила у снігопад. Мені стало так добре, як ніколи, а може, я нагто давно не потрапляла в снігопади.

Повернулася додому я пізно вночі, коли пальці геть задубли, коли ноги відмовлялися йти, коли виходять вовки, коли господарі сплять, а пси виють, коли снігопад закінчився, коли стежки було замечено, коли мені посміхнулися хижо колючі і холодні зорі, принаймні вони такими здалися, коли я ковтала повітря великими ковтками і брела по коліна в снігу, і була страшенно одна на такій невеликій планеті, яка загубилася в такому великому всесвіті, де чигає стільки небезпек, скажімо, комети. Чи великі метеорити, уламки інших планет, космічного пилу. Сонце, що згоряє.

Колись від нього лишитьсь жменька попелу.

Така маленька планета, беззахисна, а я, що я можу зробити, як їй допомогти, а якщо вона ні, то що вже я, така, на таких безмежних просторах.

Я попарила ноги, напилася теплого узвару і лягла спати.

А потім думала, що я гурна, і не могла заснути

Якби.

Якби ти

(я боюся про це думати)

(я боюся це сказати вголос).

Якби ти був тут, я...

Я б так не зробила, правда?

А якби зробила, то більше не повернулася, бо замерзла б у якомусь заметі, не знайшла дороги, мене б знайшли вовки, упало б дерево, проломився ліг, перевернулися гори, не втрималось небо, а ти б чекав і пив узвар, пив теплий узвар і чекав, читав або проявляв фотографії, або грав на гримбі, або слухав казки Першого Метеоролога, ти й не знаєш, він завжди розповідає казки, він мені їх розповів вже, мабуть, більше тисячі, що там Шехерезада, так-отак, ти б слухав казки і не чув, як витікає час, а час би витік весь, і ти б тоді почав гірко плакати, бо зрозумів би, що я вже не вернуся, що гори перевернулися, ріки вийшли з берегів, дерева повалилися

І от тепер я думаю, що ти є сон.

Або світ трохи сон.

Я щоранку бачу, як сходить сонце, і як валять ліс.

Я не вмю так бути.

Твоя дівчинка зі скрипкою.

Іван думав, куди йти далі. Він вирішив для себе, що має зробити вибір. Він не може зловживати гостинністю давніх і нових знайомих, він не може зловживати будь-чим взагалі. Намагаючись звинуватити в своєму тупцянні на місці люті холоди, він нікуди не йде. А морози! Хукаєш і хукаєш на шибку, ледве чи не усі пальці стираєш, щоб хоч на мить зиркнути на світ через крихітне озерце шибки, здалеку бачиш білі рукави зимової сорочки, а то й нічого не видно через густу завісу снігу, тільки дарма торкаєшся кінчиком язика крихкого намерзлого інею на шибках.

Іван вирішив, що мусить завтра йти.

Вчора вони з господарем утепляли ще одну стіну хати, ставлячи одне біля одного сніпки кукурудзи, кладучи оберемки соломи, що вже досить увібрала холоду, від неї аж пекли пальці, вони ще й досі почервонілі, не відішли, Іван довго їх відігрівав у теплій воді, потроху підливаючи з кухля окропу, зашпори виходили повільно, було злегка боляче, але Іван думав, що вони на славу попрацювали, тепер хата захищена від вітру і морозу з двох боків, і хоч вони заставили сніпками вікно (крізь шибки тепер виднілося лише жовте, аж біле листя кукурудзи, здавалося, що чути його шурхіт), та тепер стало затишніше, діти господарів поскидали камізьелки, підбиті вовною, бо від груб було тепер більше тепла — вітер його не видував. Сьогодні роботи багато не було, Іван, щоб розрухатися, розім'яти м'язи, вранці трохи порубав дрова, поскладав їх попід стінкою дровітні, а потім пройшовся вздовж саду дорогою, що вела за село, залишив сліди чобіт. Сніг був неторкнутий, тільки виднілися дві колії від чийось саней та його сліди. Потупцяв на місці, відчув, що змерз, і пішов до хати. Там витягнув з торби дрімбу, по-

чав щось награвати, щось незвідане, що ринуло десь з глибин душі, де, певне, не було снігу, а без упину йшли дощі, то малими, то великими кроками, творячи грози і райдуги, творячи звуки Іванової дримби. Діти миттю забігли в кімнату і сіли хто де — малий, не перестаючи вертіти в руках дерев'яний вітрячок, примостився на стільчику, а двоє старших хлопців сіли біля столу, один з книжкою, інший з плоскогубцями та якимось хитромудрим механізмом, ввійшла і дівчинка, мала, закутана у велику картату хустку, волочила за собою велику пластмасову ляльку з синім видертим волоссям та виколупаним оком, — як так можна познуватися з ляльки! Іван ледве не перестав грати, а мала посміхнулася беззубим ротом (у неї саме випадали молочні зуби) і, простеживши його здивований погляд, почервоніла і випалила одним духом:

— *То сусідка видряпала око моїй ляльці від заздросту!*

Але мала зле вимовляла і *p*, і *л*, то Іван її мало зрозумів, але кивнув на місце біля себе, — він сидів на застеленій барвистим ліжником канапі, позаду квітла гора подушок, як то прийнято тут, ноги взуті в теплі в'язані шкарпетки, — мала, в якій почервоніли навіть вушка, і від того здавалося, що й волоссячко набрало рожевого відтінку, вилізла на канапу, закинувши спершу туди свою ляльку, і почала слухати гру, притискаючи до себе кулачки. Хлопці і далі робили своє, але було видно, що слухали уважно, краєм ока зиркаючи на Івана, а той все дримбав та дримбав, добуваючи десь з глибини свої грози та райдуги, граючи на інструменті, звичнішому для цих країв, ніж для тих, звідки вийшов, коли стали очікуватися снігопади.

Зиркнув на себе в дзеркало і пішов, не озираючись. Воно було величезне, бо вміщало в собі ще один світ з такими ж залами з усіма їхніми люстрами, канделябрами, занавісками з китицями, гігантськими рослинами в гігантських горщиках, сходами, їхніми розкішними кованими перилами, доріжками, пилом, а поміж тим то з'являлись, то зникали чоловічі постаті, від яких безумовно віяло мужністю і подвигами, котрих, проте, не було видно в дзеркалі, але які, однак, були, бо неодмінно за мужчинами пурхали зграйками чарівні панни, і тільки величезне дзеркало могло показати їхні прекрасні барвисті крильця та чіпкі лапки, інколи проходилися поважні жінки з ще поважнішими виразами облич, вони здмухували пил з листя рослин, протирали перила та проводили швабрами та щітками по підлозі, котра одразу ставала наче ще одне гігантське дзеркало, і тоді зала ставала надто яскравою, схожою на обгортку цукерки, але люди метушилися, наносили підошвами черевиків бруд, все тьмянішало, вазони чмихали в кулак, а величезний годинник у кутку злісно починав відбивати години.

Іван завжди крадькома зиркав на себе у це дзеркало. Йому здавалося, що воно надто багато уваги приділяє кожному, і кожен мимохідь вдивляється у відображення, тоді усі повертають голови і стрічаються очима, тобі стає незручно, наче ти підглянув те, що не треба було бачити, підслухав чужу розмову... Воно йому заважало. До дзеркала підходили, жадібно вдивлялися в своє відображення, корчили гримаси, підглядали за кимсь, натягали шапки, дзеркало вбирало в себе всі історії, випадкові сюжети, ввічливість і грубість. Іван боявся, що колись дзеркало кине на нього всі свої емоції, які воно ввбирало за час перебування тут, а

потім розсиплеться і розвіється по світі, несучи з собою картинки тутешнього життя, чийсь усмішки та сльози. Це був, можливо, його потаємний страх. Іван навіть почав уявляти собі, як уламки будуть летіти згори, розсипатися по підлозі, а з усіх дзеркальних частинок на нього будуть дивитися обличчя, заплакані чи веселі, з неодмінними зморшками навколо очей, будуть котитися горщики, розсипаючи землю та гублячи свої рослини, утікати з дзеркальної реальності, будуть гамселити кулачищами театральні прибиральниці, розмахувати щіточками та пудрою гримери, губити банти та віяла співаки й актори... А коли вітер віднесе все це геть, залишаться лише ліплені колони, що підпирають стелю, прозорі занавіски з обірваними китицями, блискучі плити підлоги і стіни з пустими рамами, в яких були картини. Загалом досить непоганий сюжет для циклу світлин. Або відеоролик. Не вистачало лише якоїсь босоногої напівголої красуні з розпатланим волоссям, сумним поглядом синіх очей, і в руках якої обов'язково буде зів'яла жовта троянда.

Вона була боса, але аж ніяк не напівгола. Вона була вбрана в довгу чорну сукню з мереживом, в одній руці тримала за пасочки босоніжки, а іншою притискала до себе скрипку без футляра, просто так, затискуючи разом із грифом смичок, щоб не випав. І вона сміялася, шалено сміялася, сходячи вниз по сходах, у колі якихось своїх друзів чи знайомих, вона легенько примружувалась у посмішці, відкидаючи назад голову з густим темним волоссям, вона сміялася, а шкіра личка залишалась блідою і так контрастувала з кольором її кіс та вбрання.

А очі... Очі Іван вже встиг роздивитися, коли після того, як зупинив на мить свою ходу біля зачарованого дзеркала, в якому побачив її відображення на сходах, пробіг кілька метрів, а тоді став, як укопа-

ний, повернувся, пішов просто їй назустріч і спинився напроти. Її погляд не був сумним, бо вона ще не встигла відійти від приступу того найщирішого сміху, який виникає тільки в правдиво смішних ситуаціях, а сині чи ні її очі... То й не є таким важливим. Вона запитально глянула на Івана, на мить зупинилась, а потім мовила:

— *Дозвольте пройти, будь ласка.*

Вона обминула його і пішла далі вниз сходами до виходу. Вона натерла ноги босоніжками, тепер не могла йти взута. Іван чекав, що вона озирнеться. Вона не озирнулася, лише зиркнула у величезне дзеркало на стіні театру, і він встиг зловити її погляд.

А потім Іван мав її фотографувати. Тоді вона була трохи печальна, щось непокоїло її думки, вона слухала не уважно, гралася пасмами свого волосся, поглядаючи у вікно, і відмовилася від того фотографування.

— *Завтра, гаразд?*

А наступного дня вони знову зустрілися. Іван розкидав по студії квіти, куплені у бабусь на розі вулиць, зірвав зі стін картини і кинув їх безладною купою у кутку, а потім привів туди дівчинку зі скрипкою, попросив скинути її взуття і посадив отаку босу, здивовану біля розкиданих картин у хризантемах. Вона покійно сіла, обхопила руками свої плечі, і дивилася кудись у простір. Сьогодні вона теж була в своїй чорній мереживній сукні, схоже, іншої сукенки вона не мала, або просто хотіла мати світлини, де будуть лише чорно-білі контрасти.

Потім він зробив зелений чай з жасмином, і вони розмовляли. Він — зіпершись на триногу фотокамери, раз у раз, відкидаючи з чола пасма довгого волосся, притуляв гаряче горня до вуст і щоразу, обпікаючись, торкався тильної сторони долоні, розповідав щось про свою студію, вона, сидячи на підлозі, уважно його слухала, чаю майже не торкалася, більше гри-

ючи руки, обхопивши чашку двома руками, наче мала дитина.

О, студія!.. Надто гучно так називати цю кімнату, але тим не менше... Він влаштувався в театр фотографом кілька років тому, відколи зрозумів, що світ бачить через кадри фотоплівки. Світ ділиться на сюжети і картинки, що тривають якусь мить, але з них можуть вийти непогані світлини. Зображені постаті самі стають своїми емоціями та думками. Будинки вивертають потаємні задуми, міста виштовхують свої болі, показують рани, божевілля, абсурд, і все поглинається неймовірною ейфорією панування пір року, незбагнених сил природи, все обціловується дощем, вітром, снігом, туманом, поцілунок цей легкий, повітряний, майже не простежується на негативі, але він явний. Речі бачаться інакше через фотоплівку. Кольори або ж яскравіші, ніж бачиш, або ж сумно сірі, безнадійні, або все затуманене. До втрати свідомості. Оголені дерева, поскидавши останнє листя, підступають ближче, хапають у свої обійми одне із крил будівлі театру, своїми тілами вони закривають вікна від цікавих поглядів глядачів, туристів чи просто випадкових перехожих, але дерева хижі, вони не дають проникнути сюди достатньої кількості світла, Іван змушений поставити безліч світильників, він приносить сюди масивні мідні підсвічники, щоб світлини виходили якісні. Тут є кілька стільців, але тепер на них лежать засушені квіти і жовте кленове листя. Кілька кольорових килимків, щоб було не холодно сидіти, якщо стільці набриднуть. Світлини Іван проявляє вдома. Там пахне різними чаями, сушеними фруктами і все завалено негативами та плівкою. Хоча, може, й ні, не завалено. Але добре, що йому платять зарплату, бо інакше він би не мав би за що купляти плівку, робити цикли світлин для преси (вона підіймає бривки), фото-

графувати файних панн (вона посміхається кутиками вуст). А виставки? Так, звісно, колись він їх матиме, тепер він тільки дарує свої непрезентовані виставки.

Дівчина накинула на себе плащ і пішла, не дозволивши себе провести.

За світлинами вона прийшла до нього додому. Тоді був дощ, один з тих осінніх дощів, що несуть із собою депресію і неспокійне очікування чогось, що ніяк не може прийти, бо навколо мряка та холод, бо сонце ще не скоро проб'ється через густу завісу хмар. Іван проявив кілька фотоплівок, прочитав усі газети, які знайшов у шухляді з паперами, вони були кількомісячної давності, з наперед відомим розвитком подій, загалом вони були придатні тільки хіба що для розпалювання дров у грубах, що й він зробив. Потім підлив вазони. Уже хотів був запалити цигарку, як хтось постукав.

Вона прийшла промокла наскрізь, мала зимні руки, а в черевичках дуже хлюпало. Він кинувся запарювати чай і приніс чисті рушники.

— Я не знайшла своєї парасольки, — вона винувато посміхалася, — а коли виходила з дому, то дощ ледве накрапав, думала, швидко забіжу, а він сильнішає і сильнішає все. Мені дуже незручно, але мене попросили відіслати фото вже сьогодні, тож мусила не гаятись, а йти до вас.

— Пий чай і тулись до груби. Вона ще не дуже нагрілась, бо щойно розпалив старі газети та тріски.

Іван поставив сушитись її черевички. Дівчина вдячно кивнула.

Вона з подивом розглядала незліченно багато глиняних горщиків з рослинами, хаос із книг, знімків, репродукцій картин, вирізок з газет і журналів, кольорового паперу, білого паперу, негативів на полицях. На столі стояли горнятка з чаями різної

міцності (вчорашній чай, якщо його доляти окропом, смакує краще), кілька свічок, книг та лежали її фотографії, заради яких вона змокла.

Іван дав їй рушника, а поки вона витирала волосся, загорнув фото у фольгу, щоб не промокли.

— *То чим ти займаєшся?*

— *Граю. Граю на скрипці. Інколи виступаю соло, але, як правило, з оркестром. Вірніше — в оркестрі.*

— *А як багато маєш шанувальників?*

— *О, — вона таємниче посміхнулася, — дуже багато.*

Вона потроху відігралася, допила чай і, уже збираючись іти, запитала:

— *Можна буде до тебе заходити?*

Іван провів її до дверей і на прощання поцілував тендітну і зимну ручку панни.

Чомусь був схвильований. Викурив одразу кілька цигарок, і відчув запаморочення.

***

Він вирішив завтра ж вирушати. Потрібно ще попросувати випрану сорочку, добре просушити чоботи, скласти свою торбину. Може, цим дітям подарувати свою дримбу? Дудку він же подарував. Тиждень тому. Якомусь чоловікові, який пустив його переночувати до хати, його дружина поставила перед ним вечерю, а Іван чомусь зворушився. Бо... Йому, певне, допомагає всенський світ. Йти, йти, йти, йти... Знаходити щось нове, не загубитись серед різних варіантів подій і сюжетів, які можуть втілитися в реальність, або не втілитися, а добрих людей так багато, історія кожного стає близькою, і кожного наступного разу все важче прощатись, і кожного наступного разу все важче вирушати у нову дорогу.

Він подякував за вечерю і подарував їм дудку, а вранці встав раніше за господиню і насмажив дерунів, щоб зробити несподіванку, а потім зібрався і пішов.

Коли вийшов на шлях, то подумав, що вже не мислить себе без дороги.

****

Лист шостий

Давно тобі не писала. Трохи хворіла. Мабуть, після того випадку моєї безрозсудності, коли легковажно погалася сама куди очі бачили, але то швидше від якоїсь безвиході, бо чим більше я тут є, тим більше розумію, що залишуся тут назавжди, маю залишитись, відчуття обов'язку заглушує все, тут я потрібна.

Хотіла б бути лікарем, аби рятувати людські життя, аби бачити, як поволі рум'яніють щоки і прибуває сила при одужанні, як починають ходити каліки, як радіє родина, як...

Але можу тільки говорити з хмарами, давати людям гош, попереджати бурі та повені та переповідати казки Першого Метеоролога.

Тепер, коли незабаром Різдво, морози стали дуже люті, і до нас часто прилітають птахи та приходять звірі з лісу.

Доводиться робити багато справ, аж іноді до пізнього вечора, а коли довго надворі, то потім, лише зайшовши в хату, бачу свої почервонілі руки і відчуваю, як обмерзли щоки, гріюся біля груби, холод виходить довго, іноді мені здається, що я більше змерзла біля печі, аніж надворі.

Хочу бути корисною.

Роблю годівнички для птахів, виношу сіно для звірів і виховую свою кицьку.

А вечорами читаю книги, знайшла на горищі якісь грубезні томи з пожовтілими сторінками різними мовами, і тепер маю можливість багато читати мовами Центральної Європи, сидючи у плетеному кріслі-гойдалці, вкрившись пледом, перед читанням обов'язково набравши повні жмені сушених яблук та груш, або ж слухаю казки Першого Метеоролога (я тобі вже згадувала про нього), тепер я потроху їх записую, папір скручую у трубочки, обв'язую їх стрічками, — веселі казки мають бузкові стрічки, сумні — жовті, а просто гарні мають якісь інші яскраві кольори, темних стрічок не знайшла у крамниці, мабуть, нікому і не спадає на думку сумувати, — і складаю їх у великий глек на комоді, скоро він наповниться по вінця, прийдеться шукати іншу схованку для них. Коли хтось приходить у гостину і виявляє бажання почути казку, то вибирає собі казку за кольором стрічки і має гарний вечір.

Незабаром Різдво.

Останнім часом бачу, як ми його святкуємо разом.

Мені аж самій лячно таких гумок. Звідкіля вони взялися? Чому не помітила їхнього приходу? Зненацька підкралися і вносять неспокій у моє спокійне і розмірене життя.

І бачиться мені...

Мороз тріскає, дзвіночки видзвонюють. Входиш у хату, Багата вечеря готова.

Будуть вареники, риба і горох, і голубці, і сливи, і пшенична кутя з медом і з горіхами, і тушкована капуста, і бараболя, і ячмінна каша з олією або медом, і квасоля, і пироги з маком, і пшоняна каша.

Ти принесеш гідух, обперезаного стрічкою, поставиш його на покуті, підстеливши сіна, а я застелю стола новим білим обрусом, під його чо-тири роги покладу часник і монети, а горищик з ку-

тею поставлю у кутку і прикрию його хлібиною...

Знаєш, у мене є платівки з колядками.

Я... не знаю...

Чи маю право отак собі мислити?

Твоя дівчинка зі скрипкою.

****

Іван зладнував торбину, одягнув чисту і попросовану сорочку, вона мала вишитий комір і китички, які він завжди зав'язував на вузлик так, що потім ніяк не міг розв'язати, светра, защебнув кожух, шию закутав своїм смугастим шарфом, який колись подарували йому з якоїсь нагоди, шарф був улюбленим і гарно носився, тому він і взяв його у цю подорож, яка триває... триває, мабуть, нескінченно довго, бо він і сам уже втратив лік дням, які відмірюються не кількістю листків відривного календаря, а зміною краєвидів, звичаїв та облич.

З цього вийшло б кілька грубезних фотоальбомів із купою світлин, які розповідали б свої дорогі моменти, кривили б гримаси чи посміхалися.

Іван попрощався з господарями і їхніми дітьми. Він пішов з господи, залишаючи сліди на снігу. Сліди вели за ворота, а потім далі, вулицею, майже серединою дороги, поміж двох колій, що залишили чийсь сани, в які були запряжені двоє коней, може, коні мали дзвіночки і червоні китички біля вух, може, були вкриті попонами, що колись були різнобарвними ліжниками, домотканими, теплими, і тепер коням теж тепло, ба, навіть у мороз, що ой як відчувається, Іван ховає вуха під шапку, ліпше закутує шию в шарф, а дерева вздовж дороги в інеї, і хати, і паркани, і білизна на шнурках, замерзла і біла, і вона в інеї, і вії стають поволі білими, і шарф від подиху біліє, стає холодним і за-

мерзлим, наче та білизна, яку розвішали, а вона схожа на застигли вітрила, такі картинні вітрила, що збираються ось-ось вирушити вдалеч.

Іван йде пішки. Іній на віях густіший, але дорога пуста і чиста, наче папір, тільки ті дві колії і сліди від підків, і ще якісь сліди, напевно, пса, який біг за саньми, і чийсь сліди через дорогу — жінки, що несла повне відро води, переходила дорогу з повним відром на щастя, щастя трохи вихлюпувалось їй з відра, яке було заважке для неї, трохи сутулої, закутаної в кожух і велику хустку, її лице із зморшками, котрі сонечками цвітуть навколо очей і кутиків вуст, вона привітно помахала Іванові вільною рукою, а потім взялася за хвіртку і зникла, тільки посипався їй услід іній, струшений раптово із віття.

***

Рубання дерев стає звичною справою. Прокидаєшся і засинаєш під цюкання сокири. Встаєш вдосвіта, визираєш у вікно і бачиш тільки снігові замети та вогники вікон, порасєшся, снідаєш — бараболя надто гаряча, поки оббираєш, пальці стають червоні, попечені, вона смакує з олією та часником або цибулею, краєш сало, бо прийдеться важко працювати, потрібно мати багато сили, хліб ще гарячий, його тільки вночі вийняли з печі, скоринка хрумтить, але у вікно заглядає ранок і треба поспішати, — виходиш, білі дими з коминів піднімаються вгору, ноги ковзаються на дорозі, роз'їждженій санями, йдеш вгору, хат все менше, все більше дерев, каміння, снігу, але добре протоптана стежка, яка веде туди, де рубають дерева.

Рубають дерево взимку. Валять його ближче до схилу, обрубують від гілляк і залишають до відповідного часу, щоб скотити при нагоді для наступ-

ного транспорту. Потім приїжджають лісовози, прокладають високо глибокі колії і забирають колоди, котрі аж світяться рудим і червонястим, пахнуть живицею і стікають своєю деревною кров'ю на дно кузова, борти, бризкають на пилки і сокири, течуть по руках лісорубів, скапують на сніг, проникають у землю, а потім, разом із запахами моху та зілля, збігають струмками донизу, до ріки, кров набирають у глеки на Водохреща, і вона світиться цілий рік барвами лісу і пахне глицею і листям. І по всіх карпатських коліях розбризкується деревна кров, що скапує з кузовів машин, які везуть ліс.

По Іванових руках стікає деревна кров. Вона густа і липка, пахне терпко, прилипає до пальців, увесь одяг густо поцяцькований краплями, що світяться і липнуть. Іван рубає ліс.

Він знайшов тут роботу випадково, але якраз дуже вчасно, бо зима стала глибша, а сніги біліші, а роботу і так зараз знайти важко, тому він залишився в цьому селі на якийсь час. І ось тепер працює на лісоповалі.

Він тепер має де жити. Він уже не дивується тому, що світ тісний. Він уже звик. Навіть на іншому краю землі можна знайти своїх далеких родичів — бабцю, тітку чи бозна-кого, в яких можна трохи пожити при потребі, коли йдеш дорогою — зайти, попити води і поїсти пахучих пиріжків. А тепер, ось, він має дах над головою, вранці кусень сала, вдень — ліс, ліс, ліс, а ввечері розмови та розповіді.

По Іванових руках стікає кров. Але інша. Вони різали гілля, дядьки мали широкі плечі і гучний голос, їм голосно гукалось і добре працювалось, але вони щось там не розраховали, щось там не втримали — і велика гілляка добряче зачепила Івана, обдерши йому ногу шорсткою корою і гострим суччям. Тепер він сидить на поваленій колоді, бинтуючи ногу

снігом, що біліший і стерильніший бинтів, крові не так вже і багато, радше мало, а дядьки, голосно сперечаючись, уже не шукають винного і йоду, а ріжуть дерева, обрубують гілляччя та далі проливають деревну кров, яка липне і пахне, і пахне тирса, і пахне хвоя, і вода, і каміння, а Іван сидить і дивиться, і думає, що не пам'ятає, скільки днів залишилось до Різдва, що, певне, пора йому йти, що кров схожа на живицю, що треба взяти в дорогу горіхів, що...

Він тепер уявляє їхнє Різдво. Будуть вареники, риба і горох, і голубці, і сливи, і пшенична кутя з медом і з горіхами, узвар, і тушкована капуста, і бараболя, і ячмінна каша з олією або медом, і квасоля, і пироги з маком. І всі страви — у глиняних горщиках, макітерках, мисках, полумисках... Іван принесе дідуха, обперезаного стрічкою, поставить його на покуті, підстеливши сіна, а вона застелить стола новим білим обрусом, під його чотири роги покладе часник і монети, а горщик з кутею поставить у кутку і прикриє його хлібиною. І вона грає йому на скрипці. Скрипці, що пахне деревом, натягнутими струнами, хоч він не знає, як пахнуть натягнуті струни, а там надворі колядують, луна дзвіночків котиться горами, котиться долинами, дзвенить вже і місяць, і зорі видзвонюють кришталево, в небі юрмляться янголи, а вони тільки сіли до столу, і так дивно, дивно, і струни співають, і Бог предвічний народився, і тріє царі поспішають з дарами, а зоря горить яскраво, а зорі виблискують самоцвітами, хтось бачив ті самоцвіти і так промовив, з тих пір на небі зорі горять самоцвітами, а по землі бродять юрбами янголи і сповіщають благу вість, слава во вишніх Богу!

Кров не хотіла втихомиритись, вона залишала на сліду червоні сліди, і живиця текла, колоди повантажили в кузов лісовоза, живиця текла по

бортах, по руках лісорубів, і ліс шумів, не втихомирюючись, не бажаючи змиритися з втратою. Іван сидів, зіпершись на стовбур смереки, що пахла високостями і полонинами, пахла Карпатами, десь трембітали прочують смерть, у високості бродили вітри, чоловікам гукалось, а живиця текла і текла, розтоплюючи сніг, що світився близьким приходом Різдва.

— Еге-ге-ге-ей! Чоловіче!

Голос розбудив Івана раптово, захопив зненацька, як та трембіта, що тужливо загомонала видихом трембітаря з однієї гори і з другої, і з третьої, і раптом всі гори затужили трембітами, він щокою відчув шорсткість кори смереки, він тулився до неї щокою, кора пахнула хвоєю різдвяних ялинок, паперовими кульками і кутею, небо дивилося на нього через верхів'я синіми клаптями ляноної тканини і білою ватою, вата розтріпана кудись поспішає, а вітри витанцьовують свої дивні па, світ поволі починає обертатися разом із ними, звук трембіти ближчає, заповнює все довкола, навіть кора під щокою починає ворухитися, з-під неї виповзають сонечка, червоні і жовті, виповзають павучки, визирають свою павутину, вхоплюються за звук, і їх вітер несе кудись ввєрх, де видно гори, де сині клапті неба більшають, де видно, як у далеких долинах із кожного обійстя звивається в небо дим, як пси на подвір'ях вимахують хвостами, як визирають через шибки діти, як несуть молоко газдині, як ідуть з повними відрами, як живиця вихлюпується з криниць, як ідуть лісовози, як валять ліс, як трембітарі стоять у ряд.

— Еге-ге-ге-ей! — Голос пролунав ближче, десь зовсім близько, сонечка, червоні і жовті, раптом кинулись врозтіч, кора боляче натерла щоку, Іван прокинувся, може, то тільки йому здалося, що він спав, може, задрімав на мить, притулившись до

смерічки, холод його заколисає, він відчув слабкість, подумав, що пора йти, він зараз піде звідси, щоб йти далі, щоб встигнути до Різдва. Іван підвівся і пішов. Позаду залишилися гучні голоси чоловіків, колоди, лісовози, повалені дерева і дерева, яких ще встигнуть нині зрубати, і яких зрубають завтра чи післязавтра, чи через рік, чи їх розчахне блискавка, вдарить грім чи поламає буревій, чи струхлявлюють від старості, колоди і гілля, позаду залишилась кров дерев, що пахне живицею, що схожа на живицю, що пахне Карпатами, що звучить трембітами, позаду залишилась кров, що маленькою цівкою стікала крізь порвану колошу штанів, краплі були невеликі, чорнильні ляпки на папері снігу, сніговому папері, в обличчя зазирали, вхопившись за віття, мавки, котрі не заснули на зиму, вони струшували зі свого зеленого волосся іній, трусили сніг просто в обличчя, Іван майже нічого не бачив крізь ту пелену, мавки сміялися, сміялися то голосом трембіт, то криками лісорубів, то гуркотом бензопили, то тріскотом сухого галуззя, а то голос їхній бринів звуком скрипки, і тоді Іван відганяв настирливих мавок і починав бігти, спотикатися, ковзатися на снігу, торішньому листі, хапатися за стовбури, збігати донизу, в долину, де біля кожної домівки пахне хлібом, щойно вийнятим з печі, де брешуть пси, де скриплять двері, де калина досить настоялась на морозі, щоб стати смачною, щоб наломити її повний оберемок і смакувати ягоди, що мають у собі маленькі серця, маленькі червоні серця...

Коли йому прийшлося обходити вже третій завал (повалені стовбури, засипані снігом, гілля в льодовій кірці, що навіть і не візьмешся рукою, ще багато каміння, ма-

ровся на сук, роз'ятривши рану, кров не зупинялася, він розгріб сніг, дістав трохи моху і прив'язав його до ноги хустинкою, потім знайшов собі палицю, обструтав кінці, стало легше йти, палиця служила опорою, стало простіше перебиратися через каміння та стовбури, певніше йти по кризі, яка тепер частіше з'являлася на шляху — крижані плеса потоку ненадійно потріскували під ногами, зраджуючи нещодавню відлигу, він намагався йти по краю, а коли доводилося переходити — опирався на палицю, робив дрібніші кроки), Іван зрозумів, що збився з дороги, він ще не ходив сюдою, понад потоком, мабуть, він проминув потрібний поворот, і тепер ось бреде поміж двома горами, і стежка тут лише одна, і вийде, мабуть, в третьому селі, добре би хоч встигнути до смеркання, бо повертатися він не здужає з його ногою, а звернути убік немає як, бо не видно стежок якихось інших, окрім цієї, що веде потоком не знати куди, а хоч би в нікуди, але кудись би вийти, бо якось все важче, все важче і... Він посковзнувся, тіло забалансувало, намагаючись втриматися, але не втримався і розпластався на притрушеній снігом кризі потоку. Впав на спину, вдарившись головою, шапка зменшила силу удару. Лежати розпластаним на дні потоку під склепінням дерев, гладкими боками валунів, що заступали передвечірнє небо, було якось надто беззахисно.

— О, можна трохи побути янголом!

Іван випрямив руки, поклав їх на сніг і уявив свій політ — певно, то був би дуже гарний політ, принаймні, він би вибрався з цього потоку, може, трохи заплутався б крилами в гіллі дерев, потім покружляв над горами, подивився, якими маленькими виглядають фігурки людей, а хати — ледь більші від сірникових коробок, села нагадують листівки, на кожній з яких обов'язково виблискують банями храми і дзві-

ниці, і блискучі плеса річок та ставків світяться блакиттю... Він зробив кілька рухів руками — наче крилами. Потім сів, обмацав свої боки — чи цілі, так, ніби цілі, потім встав. На тому місці, де Іван лежав, виднілися сліди янгола — такого, в людський зріст, сліди від крил дуже чітко проступали на снігу, здавалось, якщо добре придивитись, то можна знайти кілька пір'їнок.

Іванові запаморочилось в голові і він сів на якийсь камінь. Ех, друже, либонь, справи кепські. Він перев'язав ногу і пішов далі.

***

Вони садять чорнобривці у полив'яні горщики. Одні з них надщерблені, інші мають тріщини та відбиті ручки, але усі цілком симпатично виглядають, особливо коли стоять у ряд і чекають своєї черги. Вони ще вчора ходили за місто на торфовисько і принесли два відра землі, а нині Іван зняв з підвіконня на кухні дерев'яного ящика з розсадою, звідкись приніс аж шість старезних горщиків, і тепер вони садять чорнобривці. Щоб не завважало волосся, вона зав'язала квітчасту хустку, руки вимашчені землею, вона садить пагінці в ямки, лє воду, загортає землею, кілька разів провівши долонями, потім витирає горщика і ставить на стіл. Іван тільки насипає землю залізною чашкою і подає воду. Він знайшов якісь цікаві записи і їм грають старі платівки. Вони трохи шумлять, риплять, але грають ніби цілком пристойно.

Вона прийшла до нього якось дуже рано. Іван якраз прасував сорочки, — останнім часом він почав любити ходити в білих сорочках, — на кухні кипів чайник, годинник цокав дуже голосно, як завжди вранці, а у відчинене вікно вливалось перше весняне тепло. Вона відкрила двері сама, лише натис-

нувши на клямку, зняла чайник, запарила два горнятка суничного чаю і внесла їх до кімнати, тримаючи обома руками за денця, посміхнулася і поставила їх на стіл, на критий ковдрою, на якій Іван прасував сорочки.

— Не розіллю, — промовила, побачивши його застережливий погляд.

Ще вона з собою принесла паперовий кульок з пагінцями якихось квітів.

Вони попили чаю і спалили випадково одну сорочку.

Іван приніс горщиків, які ще вчора наготував, але залишив надворі, прикривши ящиками. І тепер вони садять чорнобривці та інші квіти, які будуть цвісти йому довго, може, до холодів.

****

Вдень було холодно і сиро, але надвечір обіцяло випогодитися. Іван наготував плівку і фотоапарат. Ще в наплічник він поклав термос з гарячою ячмінною кавою. Вони сьогодні підуть дивитися на захід сонця аж на міст.

Йти через півміста пішки, вслухаючись у дихання вологих стін будівель, що нервово тремтять антенами, ворущать віконними рамами, вслухаючись у скрипіння дверей, у скреготання сорок, у нав'язливе бурмотіння протягів.

Йти через півміста пішки, дихаючи вологим повітрям, і дивитись, як там, на заході, вітер розгонить хмари, бачити, як з'являється сонце, як вітер його обтирає рушниками хмар, як флюгери поволі повертаються в інший бік.

Йти через півміста пішки, відчуваючи за плечима у термосі гарячу ячмінну каву, уявляти, як за годину вона буде випита на містку у гарному то-

варистві дівчини зі скрипкою у чорному футлярі, вона щодня повертається сюдою з роботи — будинку культури чи театру, то не є так важливо, важливіше стояти на містку, дивитися на відблиски дня, на кола на воді, на те, як червоніють краї хмар, і пити гарячу ячмінну каву з одного горнятка на двох.

Йти через півміста, щоб зробити єдину світлину — як сонячний зайчик заплутався у чиємусь волоссі.

Йти через півміста, щоб потім повертатися лабіринтами провулків у пошуках доброї кав'ярні і доброї кави, але врешті замовити собі чаю і пригадати, що маєш вдома вишневе вино, яке можна підігріти, щоб зігрітися і зігріти горло, бо вечори надто холодні, щоб півгодини стовбичити на мосту і милуватися заходом сонця, а можна і не підігрівати, а випити так, потім, певно, подивитися старі світлини, потім провести дівчину, а потім повертатися собі, спостерігаючи, як на тлі нічного неба флюгери повертаються в інший бік.

***

Лист сьомий

Пишу тобі, а може, що й собі, бо напевно знаю, що не отримаєш цього листа.

Щодо тих, попередніх, то все ж таки маю надію, що розгортав мої конверти, що тримав у своїх руках папір, що все-таки читав, що в той момент думав про мене.

Кажуть, коли тобі сниться хтось, кого давно ти не згадувала, значить, він про тебе нині подумав

Нині ти мені приснився.

Приснилося, що ми йдемо обоє лісом, а ліс якийсь дивний, не знаю, чим він дивний, але дивний, а найдивніше те, що йдемо разом, взявшись за руки, але по дорозі у тебе з'являються в руках

якісь речі, ти береш їх на оберемок, речей все більше, ти вивільняєш свою руку з моєї, тримаєш ті речі, вони вже не вміщаються, а ти несеш їх, тебе майже не видно за оберемком, а ліс не закінчується, і стає все дивніше і дивніше, чи чудніше, і я гублюся серед дерев і речей, які падають у траву, трава густішає і більше, я дивлюся вгору, ти давно загубився, а я дивлюся вгору — мені не залишається нічого, як стояти серед цього дивного лісу з високою зеленою травою і дивитися вгору, а там літає янгол, такий, людського зросту, а в нього поранена нога, я бачу, як позаду нього залишають сліди крові — краплі невеликі, схожі на чорнильні ляпки на папері неба, а небо таки справді схоже на папір — біле і шершаве, і на ньому сліди янгола.

Дивний сон, правда?

Вчора я нарешті зібралася з духом і вирішила тут залишитись назавжди.

Ніколи раніше не задумувалась на словом назавжди. Люди іноді все життя живуть у якомусь місці, думаючи, що це тимчасово, що колись так не буде, а потім, коли нарешті розуміють, що так пройшло все життя, що вже й діти тут їхні виросли, бідкаються і кажуть, що якби вони знали, що це буде назавжди, то ніколи б тут не залишились.

Моя одна знайома дуже любить одне містечко, знаючи, є така дивна любов наполовину з ненавистю, коли одного дня проклинаєш, а іншого ходиш зачудований, так-от, вона каже, що любить це місто доки знає, що тут не залишиться назавжди, а якби їй сказали, що вона тут буде жити до кінця своїх днів, то вона перестала б любити це місто і всі його недовіки мучили б її та не давали б сповна радіти життю.

Думаю, вона просто хоче, щоб це місто залишилось вимріяним містом, яке має закарбувати її

теперішній вік або стан, знаєш, отаке місто-картинка, в яке вона буде приїздити колись рідко, але знаючи напевно, що тут вона має трохи минулих років, якщо хочеш, можна сказати місто своєї юності, а яке місто твоєї юності?

А яке місто моєї юності?

Учора я вирішила залишитись тут назавжди, тут зима така кришталева, тут вранці на подвір'ї можна бачити сліди на снігу – то приходять козулі, а коли біля вікна повісити на мотузці кусень сала – прилітатимуть снігати синиці, добре мати вдосталь часу, щоб за ними поспостерігати. Птахи схожі на людей.

А нині Перший Метеоролог сказав, що ми усі мусимо перебиратися на іншу станцію.

Якраз почався снігопад, тріскотіли грова в грубці дуже голосно, і я подумала, що щось не розчула, я попросила його повторити, бо не розчула, а він раптом дуже розхвилювався і сказав, що це правда, і що він, певне, покине свою роботу, а я запитала, хто ж буде розповідати казки і все інше, тобто... звісно, він має свої обов'язки, але мені здається, що люди мають робити те, що в них найкраще виходить, а в нього найліпше розповідаються казки... Перший Метеоролог сказав, що нашу станцію закривають, бо тут будуватиметься санаторій, а там, на схилі, буде підйомник.

Отак. А ми? А ми будемо працювати на іншій станції, або... або на будівництві санаторію чи підйомника, або торгувати на базарі, або рахувати овець, або рахувати повалені дерева, або ходити полонинами і збирати трави.

З того, що я почула, останнє сподобалось мені найбільше.

І тут я згадала про свою скрипку.

Точніше – спершу я згадала про свій сон і про тебе, а потім про свою скрипку.

Я сіла писати тобі листа.

Тепер ти усе знаєш.

Потім я спечу пиріжків з квасолею і спакую свої речі, знаєш, їх в мене не так і багато, хоч мені здається, я тут дуже довго, либонь, половину вічності, хіба можна у вічності відміряти половину? А якщо можна, що тоді?

У мене є скрипка, моя скрипка.

І хай я тебе не дочекалася, та завжди ти будеш зі мною.

Твоя дівчинка зі скрипкою.

****

Іван проблукав цілу ніч і вийшов у село, коли уже розвиднилось.

Він був знесилений, він цілу ніч був на ногах, бо думав, що коли сяде перепочити, то засне і більше не прокинеться. Він кілька разів звертав з дороги, бо думав, що там є якась інша стежка, але то були яруги, провалля – що завгодно, але не стежка. Йому світив місяць, і в його світлі дерева здавались зачарованими істотами, їхні корчуваті руки хапали Івана за рукави, ставили підніжки, він падав, набиваючи собі гулі, десь вгорі, поміж смереками, кричали інші дивні істоти, між гіллям раз у раз з'являлися бліді обличчя мавок, вони струшували зі свого зеленого волосся іній, вони реготали, але Іван робив вигляд, що він їх не бачить, і вони до нього не доторкалися, вони його не чіпали, тільки одного разу якась мавка, певно, ще дуже молода і дуже збиточна, зірвала з його шиї шарф і, зареґотавши над вухом так, що аж мурашки по спині, утекла. Іван зупинився, постояв трохи, зачекав, коли про-

йде тремтіння і холодок у грудях, потім перев'язав ногу і пішов далі.

Він бачив, як пливе місяць і пильно дивиться на подорожного.

Він бачив, як оживає каміння і пні, як вони ворухаються, і скигнуть під ногами крига, і вода під нею розповідає історії.

Він бачив, як мавки розчісують своє зелене волосся.

Він бачив, як місяць ховається за гору.

Він бачив, як змінюється небо на світанку.

Він бачив, як зорі поволі тануть, як дерева розступаются, як потік вливається у ріку, над якою не височіє жоден міст.

Іван пішов по кризі, опираючись на палицю і розгортаючи ногами сніг вчорашнього снігопаду. Крига була тонка, вона прогиналась, і він бачив, як під нею шумить вода.

Коли він перейшов ріку, то побачив старий цвинтар, а може, і не старий, але Іванові завжди здавалось, що цвинтарі мають бути старі з порослими мохом кам'яними хрестами та струхлявілими дерев'яними, і щоб там були лавки, на яких можна сидіти і дивитися, і щоб росла калина. За цвинтарем було село, а за селом — гори. Небо захмарилось, але на сході воно ще палало, і дими з коминів були трохи рожеві та бузкові, і йшли догори.

Іван зрозумів раптом, що далі йти він не може. Він зайшов у перший ліпший двір. Це була маленька залізнична станція. Холодна зала чекання і довгі дерев'яні лави. Там сиділа дівчина зі скрипкою та валізою.

Вона дивилася у вікно і м'яла у руці квіток на потяг.

Вона мала на шії барвисту червону хустку.

Футляр був відкритий, мабуть, щойно вона торкалася струн, а може, просто вийняла скрипку, потримала трохи, думаючи про щось дуже далеке

від цього вокзалу, а потім поклала її назад, ще не встигнувши закрити футляр.

В її темному волоссі заплутався промінь сонця, яке щойно зійшло.

Вона поклала на свою потерту коричневу валізу букет сухого зілля, перев'язаний кольоровими стрічками.

Вона була гарна, хоч і мала старі черевики.

І вона дивилася на гори за вікном.

****

///о хочеш далі почути?

Гвізнали вони один одного, і залишились в горах, і жили довго і щасливо, він робив знімки, грав на гримбі і писав спогади про свої мандрі, а вона віггадувала погоду, збирала зілля та грала на скрипці?

І впізнали вони один одного, і поїхали разом у місто, а там вона знову повернулася на сцену, або просто працювала вчителькою музики, а він зробив виставку світлих про звичаї і побут народу та зажив собі слави, і час від часу вони приїздили в Карпати, щоб подихати свіжим повітрям та походити полонинами?

І впізнали вони один одного, але не мали що сказати, бо нагто довго не бачились, бо пройшов час не від перших снігопадів і до Різдва, а кілька років, якщо хочеш, половина вічності, вони встигли себе загубити і знайти: він — у багатьох людях, яких зустрічав на своєму шляху і які ставали йому трохи рідні, з якими потім було важко розлучатися і яким він залишав частинку себе, коли йшов далі, вона — у горах, котрі стали рідними, так, як і йому, у казках, у птахах, у листах, які хтозна чи він таки отримав, крім останнього, бо останній лист Іван отримав напевно, мабуть, таки ж на тій маленькій залізничній станції, може, перед

самим потягом, який зупиняється тут тільки на п'ять хвилин, за які треба було встигнути розповісти про половину вічності і віддати листа, який буде читатися іншу половину вічності...

А може, вони не впізнали один одного, бо вона не дивилася на змученого молодого чоловіка, який цілу ніч йшов потоком і мав поранену ногу, а дивилася у вікно на гори, бо не знала, коли наступного разу тут буде, бо гори стали частиною її життя і частиною її самої, а він не міг підійти, бо щось затерпло всередині і нога страшенно заболіла, і заболіла забита спина, і голова, і знову почала кровоточити рана, і він сів на лаву, сперся на дерев'яну спинку, понищену торішніми і вчорашніми написами, видряпаними ножиками і цвяхами, відкинув голову назад — і стало трохи легше, і він на мить забувся, а коли відкрив очі, то побачив, що прибув потяг, що люди почали бігти, шукаючи свої вагони, чому вони біжать, здивувався він, мабуть, потяг стоїть тільки п'ять хвилин, за п'ять хвилин можна багато встигнути, але всі завжди чомусь біжать, можна багато встигнути, багато, але він, здається, не встиг...

А може, вони не впізнали один одного, бо не хотіли впізнати, або розминулися, так, так, вони просто розминулися на тій маленькій залізничній станції і навіть не знали про те, що вони розминулися, вона вийшла, нашвидкуруч зібравши свої речі, бо прибув її потяг, який стоїть лише п'ять хвилин, а їй ще треба було знайти свій вагон, і вона швидко вийшла, а він в той час зайшов, навіть не зауваживши, що вона вийшла, бо там були ще інші люди і він був нагто втомлений, і страшенно боліла голова, і він сів на лаву, зіперся на спинку і відкинув голову назад, йому стало трохи легше, а потім він подумав, що треба кудись їхати, і сів у той самий потяг, у загальний вагон, а потім зій-

шов через дві зупинки в тому селі, де жила його бабуся чи тітка, чи інші родичі, і де лежали на накритому полотняною скатертиною столі його фотографії, зроблені впродовж цілої подорожі, і він зібрав свої речі, отримав свою плату за роботу на лісоповалі та поїхав собі у місто, до свого помешкання та своєї студії, побачив, що його поштову скриньку зняли якісь розбишаки, стало трохи прикро, бо йому не прийшло жодного листа. Газети, мабуть, забирали сусіди, але ось шкода листів...

А може, він потім прочитає в газетах про якусь талановиту скрипачку...

А може, все-таки вони жили довго і щасливо...

2007-ІІ.2008

Зоряна ЖИВКА

---

*Д*арунок
різдвяного
ангела

або

---

*М*андрівка у свят-вечір

Розділ 1.

Сніг усе падає й падає. Рожево-бузковий. Густий, лапатий. Пухнастий.

«Пухнастий, як... Як той коць, що подарувала бабуся? Як вовна на кожушку в ягнятка? Пухнастий, як ангельські крила!»

Сніг падає вже з годину. Справжній різдвяний сніг. Світ за вікном поволі стає схожим на казку. А ще зранку небо було голубим, ясним, сонячним — усе довкола майже весіло, і тільки сіро-бура трава та голі безлисті дерева сумно шелестіли на вітрі: «Ще спить весна, ще спить весна...» А завтра місто прокинеться в білій льолі. Й веселі зграйки колядників заспівають йому: «Ой радуйся, земле, Син Божий народився!»

Запалала свят-вечірня зоря, вони з сестрою її навипередки, як завше, визирали. Сіли до святої вечері. А коли всі пішли на Службу Божу, зорі вже сховалися за хмарами й почав сипатися сніг. Одна сніжинка, дві, п'ять. Ціла жменя. Чарівною птахою пронеслася хурделиця-віхола. І ось уже з годину з неба падає сніг. Справжній різдвяний сніг.

Вже з годину Даринка сидить на підвіконні й дивиться, як падає сніг. Усі пішли до церкви. Окрім неї, звісно. Вона ж бо застуджена. У церкві зараз людно. Всі — дорослі й діти — моляться й чекають. Увесь світ — дерева, хмари, зорі — завмер і чекає, доки прозвучить оте заповітне «Христос народився!» і задзвенить радісно колядка «Небо і земля нині торжествують!»

І тільки сніг не чекає, а сиплеться, летить, кружляє, пухким килимом лягає на місто.

Даринка має лежати. Але не лежить. Всі — мама, тато, сестричка — пішли до церкви вітати Різдво Божого Сина. А в неї ніби й немає Різдва.

Бо вона застуджена. Тому й завтра вона до церкви теж не піде. І до хрещених у гості не поїде. І колядувати не буде — а вони в недільній школі більше місяця готували вертеп. І вона мала б грати ангела, різдвяного ангела, що благовістить різдвяну радість усім добрим людям. Як вони там без неї дадуть собі раду? Чи встигла Маринка вивчити її репліки, а хто візьме тепер Маринчині слова?

Це ж треба було так невчасно захворіти! Хай вже, півлиха, що на довгожданих канікулах — можна якось перетерпіти. Але напередодні Різдва!

Даринці аж запекло у грудях від гіркоти й образи. Мало того, що мусиш лежати, пити лікувальний трав'яний чай, полоскати горло, закапати носа, ковтати мікстуру й пігулки... (а це вже не абияка прикрість!), то ще й свято проходить повз тебе. Чому Бог забрав у неї Різдво? Чи вона найбільш грішна в світі? Чи не старалася бути доброю і слухняною під час посту в Пилипівку? Та ж її сестра, Ольга-Бараболька, — ото справжня мала вередуха! І їй нічого (навіть різки святий Миколай не приніс), і на Різдво здорова та шкодлива, як завжди. Правда добре, що мала не хворіє — з нею стільки клопоту: те не хочу, це не буду, гірчичників боюся, мазь смердить, а головне, «всі годіть мені, всі шкодуйте»... Ось вона, Даринка, дуже слухняно всі ліки п'є, сумлінно всі компреси зносить. Але... Ех...

Всі пішли до церкви. Так самотньо лежати, коли не спиться. Хоч би почитати якусь книжку цікаву чи фільм улюблений увімкнути — не так нудно час біг би, то й цього не можна, бо голова починає боліти — температура. Отака вона капость, ота застуда. Тому Даринка закутавшись у плед сидить на широкому підвіконні й дивиться, як за вікном падає сніг. Ото завтра буде забави — і з гірки кататися, й у

сніжки гратись, і бабу снігову ліпити! Ех... Усі зимові радості обминуть її з цією застудою!

А сніг усе падає й падає. Густий, лапатий. Пухнастий. Ніби крила різдвяного ангела. Ліхтарі лагідним світлом розгонять темряву й фарбують засніжене подвір'я в ясні квіткові кольори. Тихо. Казково. Різдвяно. «У такі хвилини так віряться в дива! Усе довкола ніби дихає казкою! — думає Даринка. Так хочеться, щоб це диво сталося саме з тобою! Але дівчинка тільки скрушно зітхає. — Та зі мною ніякого дива не станеться... Я ж просто невдаха. Навіть на Різдво, таке довгождане, й то застудилася. Для всіх на світі є Боже свято, а для мене тільки — сто чашок чаю з лимоном і колючий-кусючий шарф довкола шиї».

Розділ 2.

Даринка ще раз зітхнула, зістрибнула з підвіконня, щоб рушити на кухню по сто першу чашку лікувального чаю, поклала плед на крісло... аж раптом побачила, як із неба скотилася зоря. «Дивина! — прошепотіла дівчинка. — І як таке може бути? Небо ж захмарене, сніг іде... Звідки ж зірка? Може, то святковий феєрверк?» А зоря поволі котилася — ні, хутко летіла! — просто до її вікна! Хвилинка-друга — й ось на її підвіконні стоїть маленький ангелик — з білими крилами в золотій сорочечці, майже такий, як їй торік подарувала на Різдво хрещена, тільки живий. Даринка завмерла від зачудування: невже до неї прийшло вимріяне диво? Аж ангелик зістрибнув, як кілька хвилин тому вона, з підвіконня на підлогу і став рости, доки не став трохи вищим за неї.

— Христос рождається, Дарочко! — врочисто мовив ангел. — Я прилинув до тебе з небес цього Святого Вечора, щоб потішити, бо ти дуже засму-

чена. Я дуже поспішав нагадати тобі, що Боже Дитя принесло спасіння усім людям. Нині й небо, й земля торжествують! Для всіх сяє радість Різдва!

Даринка зачудовано дивилася на ангела й не йняла віри — невже цей золотий посланець Божий прилетів саме до неї? Вона забула навіть відповісти звичне: «Славімо Його!»

А осяйний гість вів далі:

— І щоб ти ніколи не втрачала віри в Господню любов, маю для тебе різдвяний подарунок — я виконаю одне твоє різдвяне бажання, — Даринка вже хотіла вигукнути: «Одужати?!», проте, втручатися в мову ангела було б геть не чемно. — Але буде краще, коли своє бажання ти загадаєш трохи згодом, бо зараз ми вирушимо у невеличку мандрівку. Я знаю, як сумно й самотньо тобі сидіти вдома, коли всі твої рідні у храмі. Тож летімо у святвечірню подорож! — ангел невідь-звідки дістав білого пухнастого плаща, накинув його на дівчинку. — Це бо ти застуджена, щоб не змерзла....І для конспірації також, — усміхнувся ангел.

І вони полетіли у сніжну ніч.

Розділ 3.

Даринка досі не мовила ні слова. Все боялася, що диво зникне, ніби сон. Та й страшно трохи — до неї прилинув справжній Божий ангел, різдвяний ангел. І тепер вони вдвох летять у чарівну подорож! Даринка спіймала долонею сніжинку — сніг був пухнастий, але холодний. Вже за мить сніжинка розтала й на долоньці в дівчинки лежала крапля. «Отже не сон!» У ангельському плащі було зовсім не зимно.

— Ти допіру нарікала, що до тебе не прийшло Різдво.

Даринка знітилася. Вона й не думала, що її гіркі думки хтось чує... Геть забула, що й Бог, і Божі ангели могли чути її нарікання.

— Я тобі не дорікаю, — мовив ангел. — Я розумію, як тобі нині прикро. Ти так чекала на Різдво. Так багато хотіла зробити у дні свята! І на поїздку в гості до хрещених батьків чекала, і старалася на репетиціях різдвяної вистави, відмінно свою роль вивчила. З тебе був би чудовий різдвяний ангел-благовісник, чесне слово. І просто на санчатах покататися — неабияка втіха, адже цілий грудень безсніжний був. А тут ця застуда... Дуже гірко.

— Ти правда мене розумієш? — тихенько спитала Даринка.

— Розумію, — відповів ангел. — Тому й поспішав до тебе, щоб потішити, щоб повернути тобі радість від світлого свята. Але ти була подумала, що Різдво для тебе не прийшло, бо ти не змогла піти з родиною до церкви. Тому я покажу тобі людей, які теж думають, що Бог про них забув...

Даринка задумалася. Хто ще може думати, що Бог про нього забув? Невже не одна вона так журилася у свят-вечір? Звісно, у світі багато страждання й біди — по телебаченню щодня показують або якесь стихійне лихо, або воєнні дії, або катастрофи. Цікаво, куди вони з ангелом полетять? В Африку, в Індію?

Але ні, вони приземлилися на підвіконні, здається, п'ятого поверху сусіднього будинку. У кімнаті не світилося. На ліжках спало троє маленьких дітей — хлопчик років п'яти, і двійко ще менших дівчаток-близнят. До кімнати зайшла жінка. Вона була молода, але дуже змучена й засмучена. Подивилася, як сплять її малюки, поправила ковдри. Стомлено зітхнула й підійшла до вікна. За вікном падав густий лапатий сніг. Осяяне ліхтарями вечірне засніжене місто

дихало святом і дивом. Жінка знову зітхнула. Вона не бачила дівчинки й ангела, що дивилися нині на неї, натомість вони побачили-почули її думки. Думки ті були геть безрадісні, як птах із поламаним крилом.

— Гарно як! Сніжно. Завтра Різдво. А в нас жодної радості. Я так поспішала дошити ту сукню, дві ночі не досипала, а вона забере її аж через три дні — поїхала в Карпати, щоб на Різдво на лижах покататися. А мені ж так потрібні ті гроші! У гаманці кілька гривень — і все. Ні святкових страв, ні подарунків... Ох і сліз завтра буде! Чи, може, й не казати дітям, що Різдво? І жодних вістей від чоловіка вже два тижні — ні щомісячного грошового переказу, ні навіть дзвінка. Що з ним? Чи живий, здоровий? Господи, згадай про нас!

Даринці стало шкода цю родину: тато на чужині — на заробітках, немає коштів на святковий обід і дарунки. Справді, сумне Різдво — без куті, без сюрпризів під ялинкою. Її тато й мама працюють у рідному місті, і хай живуть вони не багато, зате завжди мають усе необхідне — їжу, й одяг. І дарунки до свят.

Ангел подивився на Даринку й вони полетіли, але вирушили недалеко — злетіли на поверх вище. Знову примостилися біля вікна. Стояв накритий до святої вечері стіл. Світилось кілька свічок — на столі й під образами. За столом самотньо сиділа старенька жінка. Перед нею стояв полумисок із кутею, узвар і таця з горою пиріжків... Але тарілка була й досі чиста і порожня. Бабуся дивилася на образи та тихо плакала. Вона також не бачила дівчинки й ангела, зате вони побачили її думки — прикрі, як зів'яла квітка.

— Не приїдуть... Знову ніхто не приїде. У тих учора зламалася машина. Ті на курорт на всі вакації гайнули. Ті мають квитки на концерт. Господи, чого ти мого чоловіка забрав, а мене тутеч-

ки забув? Щоб я оце самотиною сиділа? У будень ще якось перетерпіти можна. Але в свято — у порожній хаті... А я ж їх так чекала! Ось і пирогів напекла скільки. Хто ж їх тепер їстиме? Далеко мої діти, далеко онуки... сама, як палець...

Даринка відчула, що їй дуже жаль цю стареньку. Діти цієї бабці роз'їхалися по різних містах. Вони пересилали матері гроші, щоб та не бідувала, але рідко приїздили в гості. Тяжко лишитися одному, сумне Різдво у порожній хаті, без родини. Даринчині обидва дідусі й обидві бабусі живі та здорові, слава Богу, й живуть недалеко, вони всі часто одне в одного гостюють.

Ангел подивився на Даринку й вони полетіли далі.

— Бачиш, ти не одна думала цього святого вечора, що Бог про тебе забув. Є чимало тих, хто через біду чи біль втратив радість Різдва. Але, знаєш, є люди, які навіть не мають, що втрачати. Вони немов і не чули про Різдво Христове. Їм нема навіть до кого поскаржитися на свої тривоги та клопоти. Ось дивися!

Дівчинка з ангелом спустилися на засніжений хідник. Вулицею йшов юнак. Даринка й ангел почули його думки. «Яка нудьга ці мої зимові канікули! Всі приятелі роз'їхалися — немає з ким і пива випити. Сесія здана — вчитися не треба. Можна було б для курсової щось пошукати, якраз на роботі два дні вихідних — так через свята всі бібліотеки зачинені. Може, на концерт якийсь вибратися? Та самому йти неохота, а запросити когось, то Марися повернеться — приревнує... Ох, дарма я не поїхав з усіма на лижі, не взяв тижневу відпустку. Чи хоч би до батьків з'їздив — то квитків у касі вже немає. Нудьга...»

Дівчинка зітхнула: бідака, йому взагалі Різдва немає — недоречний вихідний серед тижня, ще й друзі далеко, робити нічого...

Ангел пильно подивився на Даринку, всміхнувся. Вони знову злинули в небо.

Розділ 4.

— *Ну* ось, Дарусю, я готовий вислухати твоє різдвяне бажання!

Дівчинка якось сумовито подивилася на ангела:

— А в мене тільки одне бажання?

— Тільки одне... На жаль. Маєш вибрати єдине — найзаповітніше.

Даринка зітхнула. Звісно, найдужче в світі їй хотілося б зараз одужати — й більше ніколи-ніколи не застуджуватися! Але чи це її найзаповітніше різдвяне бажання? Ех, найзаповітнішою (і дуже давньою) мрією дівчинки було мати котика. Проте то була нездійсненна мрія — мама категорично не погоджувалася на кошеня. Навіть напередодні Різдва, святого Миколая чи дня народження впросити її було не можливо...

Та раптом Даринка згадала трьох людей, думки яких вони з ангелом щойно побачили-почули. Ось у кого справді сумне Різдво! Куди там Даринчиній застуді! Можна якось зарадити тим людям? Але ж бажання тільки одне, а їх троє. Слід подумати...

— Ангеле, я ще не готова загадати своє бажання. Мені ще треба трохи часу, щоб визначитися — ти ж розумієш, бажання має бути найзаповітніше... Можна я ще трохи подумаю? Ти не поспішаєш?

— Не поспішаю...

Розділ 5.

Даринка трохи помовчала. Вони кружляли над засніженими дахами. Аж раптом зважилася.

— А можна, поки я думаю, ми дещо зробимо? Добру справу, чесно!

— Якщо добру справу, то можна, — повагом мовив ангел. Він ще не знав, що вигадала Даринка, але вже бачив, що дівчинка перестала жаліти себе.

— Нумо... Нумо, привітаймо того хлопця з Різдом Христовим! — вигукнула дівчинка. Потім швидко додала, щоб переконати ангела. — Він такий знудьгований, самотній, похмурий. Ми нагадаємо йому, що Христос народжується. Якщо не хочеш, щоб він тебе бачив, я можу це зробити сама, мені не важко.

Ангел усміхнувся:

— Що ж, спробуй!

... Вулицею йшов юнак і думав: «Яка нудьга ці мої зимові канікули! Всі приятелі роз'їхалися...» Аж раптом перед ним постав ангел і промовив:

— Христос народжується! Славимо Його!

Ангел був дуже дивний, зовсім не такий, як їх звичай малюють: невеликий на зріст, веснянкуватий, з двома кісками, в рожевій піжамі, капцях із песиками. Довкола шиї в ангела замотано шарфик. Німба не було. Зате крила були справжні — білі й пухнасті. Правда трохи схожі на карнавальний плащ або навіть на м'який вовняний коц, накинений на плечі.

— Цілий світ тішиться народженню Господнього Сина! Бог прийшов до всіх людей — до кожної країни, до кожної родини, до кожного серця! Він приніс радість засмученим, спокій змученим, надію зневіреним! — врочисто продекламувала Даринка одну зі своїх реплік із шкільного вертепу.

Перевела подих і додала: — Знаєш, там, якщо за рогом повернути й пройти один квартал, буде церква. Зараз якраз різдвяна відправа триває, ти ще встигнеш. Все одно ні на пиво, ні на концерт тобі сьогодні немає з ким піти. Дівчина твоя на лижі в Карпати поїхала, і друзі теж хто куди. Тому ходи-но до церкви!...І ще, батькам за- телефонувати не забудь — вони скучили, — зовсім не повчально, а якось трохи сумно додав веснянкуватий ангел. — Па-па!

І зник.

«А й справді, чому б мені не зайти до церкви? Я ніколи не був на святковому богослужінні. Нині ж Різдво нібито... Гм, цікаво... Тим паче, що мене справжній ангел запросив», — мовив хлопець. Він забув про свою нудьгу.

«Так, — подумки проказала Даринка, — з цим наче все просто вийшло. Тепер переходимо, до складнішого завдання».

— Ангеле, — звернулася до свого осяйного попутника дівчинка, — я вже майже вибрала своє найзаповітніше різдвяне бажання, але мені ще трішечки подумати треба. А поки я думаю, ми можемо зробити ще одне добре діло. Але тут я сама не впораюся, маєш мені допомогти. Будь ласка!

— Ну, якщо справді то добре діло, допоможу. Що ти ще вигадала? — всміхнувся ангел.

— Треба, щоб ота самотня бабуся познайомилася зі своєю сусідкою, в котрої троє дітей. Бабуся напекла цілу гору пиріжків, а до неї діти з онуками не приїхали. Пропадуть пиріжки! А вони, напевне такі ж смачні, як і в моєї бабусі. А в тої жінки грошей немає дітям на дарунки, бо їй платню затримали...

— Ти думаєш, вони зарадять одна одній?

— Обов'язково!

— Гаразд.

Ангел махнув крилами. Вони знову зазирали до кімнати, де спало троє малюків, а їхня змучена мати задивлялася на сніговій за вікном. Раптом у двері подзвонили. Жінка стрепенулася — чи діти не прокинулися? — й побігла відчиняти. На порозі стояла старенька, що жила поверхом вище.

— Вибачте, сусідко, за пізній клопіт. Уявляєте, обидва мої годинники стали й не йдуть, і радіо мовчить. А завтра свято, хочу піти на Службу Божу... Не знаю, як вгадати, котра година. Чула, що ваш чоловік годинникар, може зарадить, бо така от халепа...

— Ви проходите, чоловік мій уже з рік на заробітках, але зараз ми щось придумаємо. Ось! Я вам якийсь свій годинник позичу, а ви після свят відремонтуйте свої — то віддасте.

Далі жінки розговорилися... Кожна повідала іншій про свою різдвяну печаль. Потім старенька принесла сусідці кошочок пиріжків, пакунок цукерок, ще якісь іграшки — на подарунки дітям. Казала, що завжди охоче побавить малечу, коли матері треба кудись бігти.

— Я їм і казку розкажу, і коліскової заспіваю. Мої онуки вже геть великі. Ой і не беріть собі у голову, чим віддячите! Мені то втіха з дітками поняньчитися. Хіба, може, коли підете за комунальні послуги платити, й мої квитанції захопите, бо я дуже змучуюся у черзі стояти...

Ангел з Даринкою вже полетіли.

— Ніби непогано вийшло, як ти гадаєш? — мовив ангел.

— Саме так, як я і розраховувала. Тільки приймач краще назад у розетку ввімкнути.

— Уже ввімкнув!

Вони змовницьки розсміялися.

- Ну що, вже вибрала бажання?
— Так, вибрала... — тихенько проказала Даринка. —
Що ж, тоді летімо до храму, там і скажеш.

Розділ 6.

— До храму? — здивовано мовила Даринка. О, вона дуже хотіла б на Різдво зазирнути до церкви! Хоч на хвилиночку!

— Ну раз ти не в ліжку нині, то можна й на богослужінні побувати.

За мить вони стояли на хорах того храму, куди щонеділі Даринчина родина ходила на службу Божу. Дівчинка поглянула вниз. Незвично було оглядати церкву з другого ярусу. Таємниче виблискували у світлі свічок ікони. Всі образи були прикрашені святковими рушниками та сосновими гілками. Дві святкові ялинки стояли обабіч царських воріт. До звичних «святих» пахощів церкви — воску та ладану — додався особливий різдвяний запах — ялинкової глици та помаранчів... У храмі було людно. Даринка одразу охопила поглядом і мамин капелюшок, і татів пшеничний чуб, і Ольчину шапочку з вушками, мов у котика. Ще дівчинка впізнала мамину подругу, Олину хрещену, сусідку з чоловіком, кількох однокласників, Галю й Богдана, котрі ведуть заняття у недільній школі, свою найліпшу подругу Маринку та її батьків, і навіть того юнака, що вони з ангелом були зустріли на вулиці... Тільки отця Петра Даринка не побачила — він був у вівтарі.

Мала Ольга-Бараболька, чи пак Олюня, наразі стояла перед вертепом і дивилася на маленького Ісуса у яслах. Ангел махнув рукою — і враз Даринка побачила-почула молитву молодшої сестри: «Любий Ісусе, це я, Оля. Я прийшла з татом і мамою

привітати Тебе з Днем народження. А Даруся з нами не прийшла, бо вона хворіє. Вона застудилась. У неї висока температура і болить горло — отак. Їй доводиться пити ліки й ходити із закутаною шиєю. Той шарф такий кущючий, що застуда має злякатись і втекти. Але все ніяк не тікає. Наша Даринка дуже засмучена, що не змогла прийти з нами Тебе привітати.

Вона навіть плакала тихенько, я бачила. Допоможи їй, Ісусе, будь ласка. Даруся, звісно, буває вредна — то олівці свої мені пожаліє, то книжки, то іграшки. Каже, ще мала — зіпсуєш, порвеш, поламаєш... Але вона моя сестричка і я її все одно люблю. Господи, вилікуй нашу Даринку... А я постараюся бути чемною і не дражнити її... До Великодня точно постараюся...»

Молитва маленької Олі перетворилася на білу пташечку і зринула в небеса. Даринці стало тепло-тепло на душі — вона й не думала, що ця мала шкода так її любить.

— А ще за тебе сьогодні тут молилися і мама з татом, і отець Петро, і Богдан із Галею, і Маринка, що замість тебе грає тепер Різдвяного Ангела, і Дмитрик...

— І Дмитрик?

— Еге ж... Дуже щиро молився.

Ото несподіванка! Вони з Дмитром давні недруги, бо вчаться в одному класі й він щотижня придумує на неї нові дражнилки, на уроках кидається в неї папірцями і дуже боляче смикає за косу, але — що поробиш! — їхні родини ходять до одного храму, то ж обоє разом займаються у недільній школі. Отак ні в неділю, ні в будень немає перепочинку від цього капосного Дмитрика-Дирмитрика, а бач, виявилось, що він за неї, застуджену, молився...

— Я слухаю твоє різдвяне бажання, — мовив ангел.

Даринка ще раз оглянула святкову церкву, чо-

мусь зітхнула — мабуть, остаточно зважуючись зробити вибір.

— Я хочу... я хочу, щоб цього Святого Вечора в нашому місті не було засмучених людей. Хочу, щоб усі-усі пізнали різдвяну радість, як пізнала її я. Нехай Божі ангели чи добрі люди втішать тих, хто думає, що Господь про них забув, і нагадають про свято тим, хто сам забув про Бога, — на одному подиху тихо проказала Даринка. — Ось... Таке моє різдвяне бажання — заповітне-заповітне. Це можливо?

— Для Бога все можливо, — всміхнувся ангел. — А це добре бажання! Летімо, вже добігає час нашої свят-вечірньої мандрівки...

Перш ніж вони вилетіли з храму, Даринка почула, як хор урочисто заспівав празниковий тропар: «Різдво Твоє, Христе, Боже наш, звістило світові світло розуму...»

— Христос народився! — весело вигукнув ангел.

— Славімо Його! — весело відповіла Даринка.

Вони знову кружляли над засніженим містом. Ангел махнув рукою і мовив:

— Дивися, Дарочко!

Дівчинці здалося, що небо розцвіло святковим феєрверком, бо з нього посипалися тисячі зірочок.

— Це ангели Божі невидимо несуть святу радість до всіх засмучених і заклопотаних, і знудьгованих.

Ангел знову махнув рукою — і Даринка побачила ще більше диво: ніби тисячі різнобарвних птахів, великих і маленьких злинули в небеса.

— А це молитви, щирі та вдячні, поспішають долетіти до Божого престолу.

Розділ 7.

Снігопад припинився. Крізь дірки у хмарах позирали на землю зорі.

— Доки твої рідні повернуться з храму, маємо ще трохи часу. Хочеш пограємо в сніжки чи зліпимо сніговика?

— Дуже хочу! Тільки робимо не снігову бабу, як у нас, а краще снігового янгола — як у Норвегії. Я нещодавно у книжці читала, що норвезькі діти ліплять снігових ангелів.

І дівчинка разом із ангелом узялися ліпити снігову фігуру. Летуни примостили її на дашку під'їзду — щоб усім було видно їхнього норвезького снігового янгола. Ото здивуються мешканці будинку вранці, коли побачать!

Ангел вже мав віднести Даринку додому, коли вони почули жалібне «няв». В кучугурі снігу за куцями сиділо малесеньке кошенятко й жалісно нявкало.

— Бідака! А ти тут звідки? — вигукнула Даринка, пригортаючи кошенятко до себе. — Що з ним робити? Замерзне ж! Його, хоч би до під'їзду занести, щоб до ранку не задубіло на холоді. Ех, у мене ключів немає з собою, я ж у піжамах! Жаль, таке манюне, симпатичне... Це киця, між іншим! Дивись: мордочка «чорна в сметанці», спинка руденька, а на лапках — білі черевички-рукавички... Триколірні бувають тільки киці!

— Ми маємо поспішати! Тобі вже час до ліжка, а ще маєш випити чаю, — нагадав дівчинці ангел.

— Я розумію... А ти міг би виконати ще одне моє бажання? Не чарівне й не заповітне, особисте. Ми ж тепер друзі! Правда? Коли віднесеш мене додому, подбай, будь ласка, про це кошенятко. Я б його з собою забрала, проте мама дуже суворо й кате-

горично проти котів у хаті. До того ж, я зараз хворію й надворі не буваю. Як поясню батькам, звідки киця? Нехай воно не замерзне сьогодні, а знайде собі дім і господарів! Будь ласка!

— Домовилися! — погодився різдвяний ангел.

За кілька хвилин Даринка вже наливала собі до чашки з термосу калиново-малиново-липовий «антизастудний» чай.

— Дякую тобі, ангеле, за подаровану різдвяну радість! За цю незабутню різдвяну подорож! Я вже не жалкую, що застудилася на Різдво. Звісно, прикро хворіти. Але свято не обминуло мене: й у церкві я побувала, і сніговика зіпила — ще й по-норвезьки, і навіть свою вертепну роль Благовісника трохи зіграла. А в хрещених ще на Василя сподіваюся погостювати. До того часу, напевне, одужаю. Дякую, ангеле!

Ще за кілька хвилин дівчинка спала у своїй постелі.

Розділ 8.

«Який чудовий сон мені наснився сьогодні! Різдвяний сон про різдвяного ангела! Так гарно було літати над містом!» — подумала Даринка, потягаючись під ковдрою.

За вікном сяло проти сонця самоцвітами засніжене місто. Воно тішилося білій святковій сорочці й чекало на колядників, що заспівають йому давнє й вічне:

Небо і земля, небо і земля нині торжествують, Ангели й люди, ангели й люди весело празнують.

— Христос народився! — радісно вигукнула мама, заходячи до кімнати. — З Різдвом тебе, Дарочко!

— Славімо Його! І тебе з Різдвом, мамусю! — бадьоро вискочила з-під ковдри Даринка. Температури не було й горло вже не боліло — ось що

значить сто одна чашка калиново-малиново-липового чаю, та ще з лимоном. Ще два-три дні — й можна у гості збиратися!

— Ох і соня ти сьогодні! — мовила мама. — Навіть Олюня вже встала. Як почувашся?

— Пречудово!

З кишені маминого халату почулося тихеньке «няв» і вилізла чорна в сметані мордочка.

— А ось і твій різдвяний подарунок прокинувся. Не схотів тебе під ялинкою чекати, — всміхнулася мама.

— Це нам учора ангели послали: такий сніг нападав, а потім і морозець прихопив уночі, а воно, бідака, сидить під під'їздом... Довелось узяти — щоб не замерзло.

Даринка поцілувала маму й пригорнула маленького пухнастика до грудей. На мить дівчинці здалося, що іграшковий ангелик, який стояв на її письмовому столі (його торік подарувала хрещена) їй змовницьки підморгнув.

Наталя ГОРЛИЦЯ

Сашко

*(В основу твору
покладені
реальні події,
які відбулися
у м. Маріупіль)*

Що степовій дорозі донецької землі, яка була вкрита пилом, повільно рухались машини, проходили інколи люди. Здавалось, ніщо не може порушити краси та водночас буденність днів. Навкруги буяли квіти, співали птахи. Лише рудий собака знав таємницю цього похмурого степу...

Неподалік від дороги стояв дитячий притулок «Пілігрим». Тому ще здалеку можна було почути галас дітей, що грали в футбол або просто розмовляли. Невелике приміщення, на перший погляд сіре й суворе, стало рідною хатиною багатьох дітей. Якось тужливо ставало на серці тих, хто проходив повз нього. І дорога ця, хоч і була вкрита квітами та барвистими травами, несла смуток та тугу. Чому? Бо змушувала людей хоча б на хвилинку подумати про майбутнє дітей.

У кожного мешканця дитячого притулку була своя історія. Хтось сам втік з дому, а когось кинули батьки ще з часу народження, інші деякий час жили з рідними, але потім стали їм не потрібні, бо заважали пити горілку, хотіли, щоб їм теж приділяли час. І... діти опинилися за дверима без речей та грошей. Їх серця були скривджені, а життя — зламане. Якщо запитаєш: «Як ти потрапив до притулку?», хлопець підведе на тебе не за віком дорослі очі, і побачиш, як швидко вони змокріють. Але він стримується, бо не вперше розповідатиме про своє життя...

Тихий вітер колихав зелену траву. У дитячому притулку було тихо. Усі діти вже давно спали. Молодий місяць за вікном повільно рухався до небосхилу. Не спав лише старий пес. Чогось прислухався він до звичного шуму в траві. Усі знали, що біля притулку часто бігали їжаки та кішки. Тому одразу ніхто не звернув уваги на неспокій собаки. Та він не вгамо-

вувася. Обережно підходив до дороги і, впевнившись, що це не їжаки, а людина, почав гавкати. З притулку вийшов чоловік з ліхтариком в руках.

— Чого галас здійняв, Рудий?! Тихіше, дітей розбудиш!

У цей час вчитель побачив якусь тінь на дереві.

— Хто там? Злазь!

— Заберіть собаку, — почув у відповідь дитячий голос.

— Рудий, іди геть! — крикнув учитель, підходячи до дерева.

Хлопець швидко стрибнув на землю. Смуглий, з русим волоссям, в обірваних штанах та якихось зовсім стертих кросовках стояв він на зеленій траві.

— Тебе як звати? — запитав чоловік

— Сашко.

— А я — Микола Іванович, — вчитель простяг руку, щоб привітатися. Хлопець невпевнено потиснув її. — Звідки ти узявся серед ночі?

— Мені друзі розказували про ваш притулок. Вони тут вже другий рік живуть. Кажуть, що їх життя змінилося, що тепер вони мають справжню родину. Мене кликали... А я не хотів... А тепер...

— І чого ж ти одразу не прийшов? Чого не хотів? Вільне життя подобалось?

— Боявся... Але жити так, як зараз живу, ще страшніше. Тому й прийшов. Візьміть мене до себе, будь ласка, — хлопець підвів очі і жалібно дивився на чоловіка.

— Звісно, візьмемо. Тобі скільки років?

— Дванадцять.

— Ти в школу коли-небудь ходив? Читати вмієш?

— Ні, — Сашко винувато схилив голову.

— Це ми виправимо. Пішли в хату. Зараз ми

тебе помиемо, перевдягнемо, нагодуємо. А то глянь, який схудлий, — Микола Іванович взяв руку Сашка і здивувався. Вона була такою маленькою та легкою, що він майже не відчував її в своїй долоні.

Сашко пив чай та посміхався, потім підбігав до дзеркала, роздивлявся з усіх боків новий одяг, знову повертався до столу та брав у руки теплу чашку. Його очі висловлювали вдячність, та важко було сказати це словами. Бо їх не вистачало. Закони вулиці зробили свою справу. Тому все, що він зміг сказати було:

— Дякую...

— Радий, що тобі сподобався одяг, — весело відповів Микола Іванович. — А тепер заспокойся. Сідай ось сюди, — вчитель показав на м'яке крісло біля дивану, — і розкажи мені свою історію.

Сашко сів. Настала хвилина мовчання. Він вагався. Життя навчило його не довіряти людям, нікому не відкривати своє серце. Тому... він мовчав. Тишу порушив м'який голос батька — так називали діти Миколу Івановича.

— Чого мовчиш? Не довіряєш мені, так? Я розумію тебе, адже я теж виріс на вулиці... Хочеш, я перший розкажу тобі свою історію?

— Так! — очі Сашка запалали від несподіванки.

— Тоді слухай... Це було давно. Свого батька я ніколи не знав. Мати завжди багато працювала, я ходив у дитячий садок. Мені було шість років, коли... — Микола Іванович замовк, підбираючи слово, — коли мати залишила мене. Це була неділя. Я пам'ятаю, як ми йшли широкою вулицею якогось нового міста та про щось розмовляли. Це сталося восени... Так, восени, бо я збирав жовте листя та хотів подарувати його матері, та не встиг... Вона залишила мене в парку на лаві. Сказала, щоб я почекав трохи... вона швидко

повернеться. Я погодився. Мама часто так робила. Я навіть не підозрював, що це був останній раз, коли я її бачив... Я спокійно збирав букетик з листочків та уявляв, як зрадіє матуся, коли я подарую його і скажу, як сильно її люблю. Минула година... друга... третя... А мати не поверталась. Я починав хвилюватися і не помічав, що дуже змерз. Я вірив в те, що мати повернеться, але вже щось жахливе сповнило моє маленьке серце. «А що, як вона не повернеться?» — ці думки лякали мене. Я просидів цілий день, потім цілу ніч... Я міцно тримав листя в руці та плакав. Повз мене проходили люди і ніхто не звертав на мене уваги. Тоді я зрозумів, яке несправедливе життя. Я зненавидів людей... Так, вона не повернулась. А я навіть не знав, у якій частині міста тоді був, і де моя оселя. Я чекав на неї... На цій лаві я провів два дні. Не помічаючи голоду й холоду... На третій день до мене підійшов якийсь чоловік. Він побачив мене з вікна свого будинку два дні тому і дуже здивувався, коли наступного ранку я сидів на своєму місці. «Де твої батьки?» — запитав він. Я міг лише заплакати у відповідь. Йому цього вистачило, щоб все зрозуміти. Цей чоловік забрав мене до себе, а потім віддав до дитячого притулку. Я виріс серед таких дітей, яким був сам. Ми розуміли один одного без слів. Вірити людям нас навчила наша мама — Надія Петрівна. Пам'ятаю, як довгими зимовими вечорами вона читала нам якусь незвичну книгу. Тепер я знаю, що це була Біблія. Мама розповідала, що Небесний батько ніколи не залишить нас, навіть тоді, коли рідні батьки залишили... Ми слухали... Кожен під час цих історій згадував своїх батьків. Деякі діти не стримувались, виходили з кімнати на вулицю, падали в сніг та плакали, кричали в небо, звинувачували когось у своїй долі. Ставало легше... я знаю, бо сам так робив. Я дуже любив Надію Петрівну. Тому й вирішив присвятити своє

життя продовженню її справи. Ось така в мене історія.

Микола Іванович так поринув у спогади, що не помічав, як сльози вмивали обличчя Сашка, як втомлені дорослі очі дивились прямо і, здавалось, нічого перед собою не бачили.

— Ну, заспокойся, — учитель пригорнув до себе хлопця. Та Сашко заплакав ще сильніше.

— Добре... Ходімо, я покажу тобі наші володіння.

Микола Іванович підняв Сашка та повів на подвір'я. Сходило сонце. Навкруги все виглядало, як в добрій казці. Та хлопець не зрадів красі та теплу ранкового сонечка. Він дивився на небосхил, щось шепотів, не звертаючи уваги на вчителя.

— Так само, як у той день, таке ж сонце... — прошепотів Сашко.

— Як коли? — тихо запитав батько.

— Коли померла мати... — стиснувши кулаки відповів хлопець. — Це все він винен. Це він змусив її прийняти таблетки, а потім робив якісь уколи. Мамі ставало гірше. Вона не могла більше жити без цих проклятих уколів. Це він... А тепер ще й я...

— Хто? — не розуміючи про що йде мова, запитав учитель.

— Батько... Мати казала, що їй стає краще після цих ліків, але я бачив, що вона помирає. І... нічого не міг зробити. Батько бив мене, коли мати спала і не чула. Та згодом я помітив, що вона не цікавиться більше мною. Їй байдуже, що батько робить. Її цікавило одне — укол. Вона більше не казала, що любить мене. Все про що питала: чи дістав я ліки. Я втік... Бо наша квартира пуста. Батько все проміняв на цей білий порошок. А одного ранку... — хлопець ледь стримував сльози. Хотілося бігти, втекти від цього болю. Але куди?

— Я прийшов додому. Батька не було. Я тихо зай-

шов у кімнату до мами. Вона спала. Я дивився на її обличчя. Воно було таке спокійне й нерухоме. Я навіть на мить подумав, що вона одужала. Та коли торкнувся її руки, зрозумів, що... що вона померла.

Сашко впав на коліна та вже навіть не намагався стримати сльози. Вони не слухались його. Ріками стікали по дитячих щоках та падали, немов дощ, на траву.

— Коли це сталося?

— Чотири роки тому, мені тоді вісім було...

— Усе буде добре. Тепер твоє життя зміниться, — заспокоював хлопця Микола Іванович.

Наступного дня Сашко прокинувся від галасу нових братів. Вони швидко прибирали свої ліжка, гомоніли.

— Сашко, прокидайся! — крикнув малий хлопець біля ліжка. — Скоріше, а то запізнимося. Батько казав, що сьогодні буде розповідати про Давида. Ти знаєш, хто такий Давид?

— Ні, — крізь сон відповів Сашко. — А хто він?

— Якщо тобі цікаво, вставай та поспішай на ранкову молитву. Батько не любить, коли ми запізнюємося.

Сашко підвівся, швидко вдягся та наздогнав хлопців.

— Ти пам'ятаєш історію про Голіафа? — запитував один хлопець іншого.

— Звичайно!

Усі говорили про щось досі не знане для Сашка. Але він не почував себе чужим. Щось об'єднувало серця цих дітей. Він не розумів, як вони можуть щасливо жити, допомагати один одному, довіряти комусь свої думки та почуття. Не розумів, що їх тут тримало, чому вони завжди раділи та найголовніше, за що так любили ці батьківські історії.

Сашко опинився у великій залі. Хлопці швидко посідали за столи та поклали на них сині книжки. Настала тиша.

— Сідай, Сашко, де тобі подобається, — почув за спиною хлопець.

Він озирнувся. Перед ним, посміхаючись, стояв Микола Іванович.

— Батько.... Батько... — загомоніли діти.

— Доброго ранку! — голосно сказав Микола Іванович. — Як я і обіцяв, сьогодні розкажу вам про царя Давида.

Батько почав розказувати. Сашко вслухався в кожне слово, намагаючись не видавати свого захоплення історією.

Минали дні. Сашко звик до всього, майже все розумів. Він вже не боявся виявляти всій захват ранковими історіями, знайшов собі друзів, яким розказував таємниці. Спочатку по-троху, а потім вже зовсім звик до того, що Миколу Івановича називали батьком. Його близькими друзями стали Дмитро та Сергій. Це були рідні брати, від яких відмовились батьки ще з народження. Вони вчили Сашка грати в футбол, писати й читати. Бачили зміни його настрою. Але іноді Сашко зникав і ніхто не знав, куди він ходив. Він повертався, тому це не викликало підозрінь.

Одного весняного вечора Микола Іванович зібрав усіх дітей у себе в кімнаті.

— Сьогодні я хочу прочитати вам кілька цікавих віршів із Святого Письма, — почав він. Діти замовкли та очікуюче дивились на батька, який повільно гортав сторінки старої книги. Він зупинився на книзі пророка Ісаї і прочитав: «Чи жінка забуде своє немовля, щоб не пожаліти їй сина утроби своєї? Та коли б вони позабували, то Я не забуду про тебе!».

Вчитель ще хотів щось сказати, та в кімнату вбігли Сергій та Дмитро:

— Батьку! Батьку! — налякано кричали вони.

- Що трапилось?
- Сашко зник! Ми ніде не можемо його знайти.
- Не кричіть так. Ми його знайдемо.

Микола Іванович швидко одягся та вийшов на вулицю.

– Рудий! Йди до мене! – покликав він собаку. – Ходімо. Сашка пам'ятаєш? Шукай!

Собака повільно пішов стежиною до великої огорожі. Нюхаючи землю та прислухаючись, він рухався колами, спиняючись, підіймаючи голову вгору, щось нюхав у повітрі. Та через кілька хвилин він стрімко побіг уперед. Микола Іванович не відставав від старого собаки. Рудий зупинився в густій траві. У вечірніх сутінках важко було щось побачити. Та Рудий ніколи ще не помилявся, тому вчитель йому довіряв. Він нахилився та почав придивлятися, шарудіти руками у траві біля того місця, де зупинився пес.

– Сашко! Сашко! Це ти? Прокинься! Що з тобою, синку? – підіймаючи маленьке тіло з землі кричав батько. Та Сашко лише зміг відкрити очі. Вони були мутні. Він намагався щось сказати, але не володів собою.

У цей час Рудий знайшов щось поряд та почав ричати.

- Що там ще, Рудий?

Микола Іванович подивився в траву.

– О, Господи! Та це ж шприц! Що ж ти накоїв, синку. Невже не зміг стриматись? Невже повинен страждати за гріхи батьків?

Микола Іванович ніс Сашка на руках назад до притулку. Він молився, плакав, притуляв до себе хлопця, щось шепотів і знову плакав.

– І як я цього не помітив одразу! Адже здивувала мене його худорлявість. Мабуть, не перший рік він уже приймає наркотик, – вголос міркував

вчитель. — Не стримався. А вже майже півроку пройшло, як він до нас потрапив.

Вранці Сашко прокинувся у своєму ліжку. Він не пам'ятав, як тут опинився, але сумне обличчя батька все пояснило.

— Ви знаєте?

— Так.

— Пробачте, але я не можу...

— Нічого не кажи. Тобі треба відпочити.

У притулку оселилося хвилювання. Що ж тепер буде із Сашком? Про це, здавалось, запитували навіть дерева, які заглядали у вікна, стіни, які чомусь стали темнішими та вітер, що іноді вривався в кімнату батька.

Наступного вечора Сашко знову зник. Цього разу його знайшли Дмитро та Сергій.

— Сашко, ходім додому, — благали вони.

— Ні. Я не можу... не можу бачити сумне обличчя батька. Він подарував мені любов тоді, коли всі мене кинули. Він відродив надію. А я... я не зміг втриматись. Пробачте, я не піду.

— Тоді ми будемо приходити сюди щовечора, принести тобі їжу.

— Дякую... Але нічого не кажіть батькові, скажіть, що я не хочу, щоб він приходив. Будь ласка... спробуйте йому пояснити...

Сашко залишився один з жахливим болем у серці. Ця ніч була справжнім випробуванням. Він намагався заснути, але головний біль не давав цього зробити. Боліло все тіло, вимагаючи нової дози. Та Сашко вже не міг навіть встати з землі.

— Господи, пробач мені... — шепотів він.

Цієї ночі життя пронеслося перед його очима. Він згадав, як полюбляв збирати квіти для матусі, як сміявся, коли вона бігла за ним через степ,

як ховався від неї за великими деревами. Він бачив її щасливе обличчя, чув м'який голос. Пам'ятав блакитні очі, ласкаву посмішку... Він марив, але хотів, щоб це марення не скінчалось. Бо поряд була матуся... Вона тримала його на колінах, закриваючи від ранкового вітру. Повільно сходило сонце, і Сашко чув ті слова, які мати казала йому кожного разу, коли вони зустрічали новий день: «Ось бачиш, синку, сонце знову підіймається над землею, наче говорячи всім, що темрява не має більше влади. І як сонячне світло перемагає пільму, так і добро завжди перемагає зло...».

Та, наче чорна хмара, що затуляє сонце, виринали в його уяві інші спогади. Нерухоме тіло матері, широка вулиця, по якій біжить він, намагаючись втекти якомога далі від цього жахливого місця, життя у підвалі, де друзями були пацюки та комарі, перший укол та подальше пекло на землі. І знов, промінь сонця серед дощу — спогади про притулок. Друзі, батько, молитви, ігри в футбол, радощі перемог та підтримка. Як він опинився тепер тут? Серед високої трави — нерухоме тіло, на яке вже другий день полює дикий голодний пес. Та він не єдиний, хто чекає на смерть хлопця. Бо сам Сашко вже не хоче жити. Навіщо таке життя? І хто винен у тому, що так швидко воно закінчується?

Сергій та Дмитро кожного вечора втікали з притулку, приносили їжу та... наркотик. Намагаючись хоч якось полегшити страждання свого друга, вони продавали свої речі, щоб купити цю отруту та на деякий час зупинити біль. Сашка трусило, кидало в гарячку, він марив та непритомнів.

Вітер якось гнівно скиглив цього вечора. Небо було вкрито чорними хмарами, але дощу не було. Древа тріщали, нахилиючись од вітру. Все передвіщало лихо. Сергій з Дмитром, одягнувши теплі

светри йшли в степ. Вони несли їжу, як завжди, гарячу та смачну. Та... вона вже була непотрібна. Хлопці не знайшли Сашка. Все, що вони побачили цього вечора, було покусане собакою мертве тіло. Зі сльозами на обличчях увірвалися вони в кімнату до Миколи Івановича:

— Батьку! Він помер! Ми ж його там не залишимо?! Ми поховаємо самі. Хлопці нам допоможуть. Адже його Бог до себе забрав. Йому тепер краще. Він зустрів Батька...

— Звичайно, поховаємо...

Голова вчителя посивіла за цю ніч. А діти подорослішали...

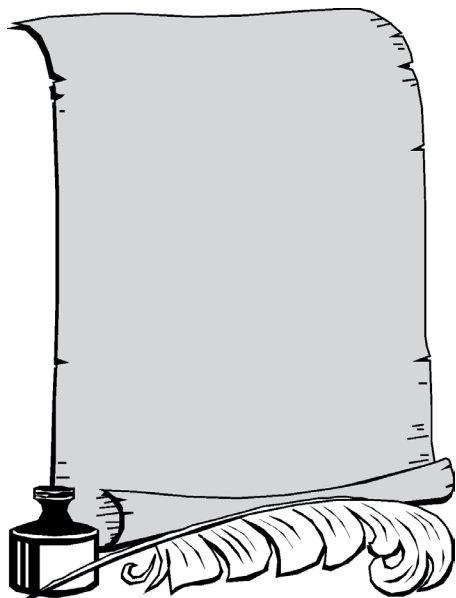
Сашка поклали в невелику червону труну. Сергій та Дмитро йшли попереду, міцно тримаючи її в руках. Позаду йшли всі діти притулку з Миколою Івановичем. Вони співали псалом, їх очі були сповнені мужності, та серця тремтіли. Великою колоною проходили вони повз місто. Люди виглядали з вікон, виходили на вулиці та йшли разом з дітьми.

І несуть хлопця, якому не виповнилося тринадцяти років. Несуть майбутнє твоє, Україно! Не на руках з квітами й аплодисментами, а в труні. Не великі вожді, а діти, без батька й матері. Але з вірою в серці та рішучим поглядом. Їм байдуже, якої національності був їх брат, якою мовою говорив. Вони цінували його за те, що він був людиною. І їх серця болять за твоє майбутнє, Україно, і прагнуть змінити його. І їм вистачить сил!

Оксана ПУХОНСЬКА

Світ його поезії

(Літературний
портрет
Ігоря Павлюка)

Тільки те, що справжнє, має можливість увіковічнитись, тільки те, що по-істинному глибоке, має здатність торкати найтонші струни людських душ і лунає довершеною музикою довго, переливаючись плином років з дня у день, з покоління в покоління, рятуючи не лише свідомість індивідів, але й свідомість нації від самотабування і самознищення. Лише справжнє мистецтво варте такої оцінки, а відтак, варте і гідного місця на сторінках історії людства.

Сучасна література, густо пресіяна американською супермаркетичністю та європейською помпезністю, шукає себе в лабіринтах справжності, аби залишити для майбутнього взірці чистоти людського буття, що стане світочем у кінці темного тунелю існування. Наша література була і залишається тим материком українськості, який сформувався на слові Котляревського, Шевченка, Куліша, Нечуя-Левицького, Мирного, Франка, Українки, письменників «розстріляного відродження», шістдесятників, які за служіння її величності Літературі життям платили. У бурхливому морі постмодерну сьогодні ми все-таки знаходимо острови, на яких дерева родять здорові плоди літератури, які живлять український дух своєю енергією, глибиною відчуття Слова, жертвним служінням йому, література, яка глаголить до нас голосом предків, звучить їхніми піснями, болить їхніми ранами і воскресає молитвами за нас — за покоління, яке шукає себе то у Заході, то у Сході, забуваючи, що коріння міцно тримається землі, скропленої потом і кров'ю в нелегкій праці і наполегливій боротьбі за право жити вільно у соєму домі. Така література зорить далеко в майбутнє, прокладаючи собі шлях у вічність не брудними дорогами, а тернисто-

трав'яними стежками, які пахнуть свіжими літніми росами і прощальним осіннім листом. Письменники такої літератури не увінчані лавровими вінками, ані закордонними грандами, вони навіть національними преміями не удостоєні, бо, на жаль, такий час, але вони великі тим, що вони справжні, що їхні твори дають читачеві естетичну насолоду і виховують в ньому не викривлене бачення світу, який ніби-то топиться в корумповано-сексуально-бандитському багні, тягнучи за собою всі моральні орієнтири, в чому хочуть переконати нас своїми псевдошедеврами багато сучасних письменників, а віру в те, що будувати людину насамперед варто в собі, що українське Слово ще все-таки чогось варте, що воно вимагає не слави, а душі, таланту, наполегливості, бажання творити.

До творців такої літератури по праву можна віднести Ігоря Зиновійовича Павлюка, без імені якого сьогодні вона неповноцінна. Але не ім'я, а його поезія є свідченням того, що це добірне зерно, а не полова, яку відсіює час. Про нього сьогодні написано надзвичайно багато і щиро Миколою Вінграновським, Іваном Дзюбою, Миколою Жулинським та багатьма іншими письменниками і літературними критиками. Так що, здавалось би, шукати щось нове у його творчості годі. Але цей письменник кожний раз дивує нас все новими і новими творами, що відкривають надзвичайно глибокі грані його поетиної душі. Василь Базилевський, наприклад, так відгукнувся про його поезію: *«Ця лірика — мовби повернення до втраченої мови молодої відкритості, вольового напору, ще не розтраченої енергії»*.

На запитання: "Що для Вас література?" — Ігор Павлюк відповів так:

— *Письменництво — це особливе Боже покликання, я зрозумів його як свою долю, спосіб свого*

душевно-тілесного биття, Для мене Все життя – це поезія, велика мікро-макросимфонія, тобто музика, передана словами, жестами, кольорами, запахами (якби ви знали із чого росте алмаз!..), тобто таємниче біо-енергетичне коливання між звуками і смислами, поезія – моя релігія,

Його творчість формувалася на основі життєвого досвіду, набутого в круговерті випробувань, злетів і падінь, здобутків і втрат. Життєпис цього автора підтверджує його творчу долю, а поезії – літературну цінність.

***

Ажуть, коли народжується нова людина, то на небі загоряється нова зірка. Таким чином у новорічну ніч 1967 року на волинському небосхилі засвітилася зоря, що означала про прихід у світ ще однієї долі, ще одного життя. Але тоді ще ніхто насправді не знав, що та зірка стане справжнім факелом на небосхилі української літератури, зокрема поезії, чистої, справжньої і вистражданої, до останньої букви, до останнього почуття.

Звичайно, мова йде про Ігоря Зиновійовича Павлюка, шлях сходження на вершину літератури якого починався вже від першого дитячого крику в Торчинському пологовому будинку. Пізніше, вже ставши відомим, він напише в одному із своїх віршів:

*Поліський край придумував мене,
Ранкових птиць розсипавши коралі.
Я не господар, а лише сонет
Трави, якій схотілося печалі...*

Мабуть, долею він був обраний стати лицарем Слова, а тому судилась йому терниста дорога. Вже

через кілька днів після його появи на світ в родину вривається біда. Під час різдвяних свят несподівано помирає мама. А тому Ігор мало не в день свого народження стає сиротою. Ці трагічні обставини якимсь чином теж вплинули на долю українського поета. В одному із своїх інтерв'ю на сторінках преси він говорить, що «...Може, і поетом не був би, якби мама — спочатку мегсестра, а потім учителька молодших класів — жила. Я давно відчув, що маю бути на цьому світі за себе і за неї...»

*Росту. Бо так хоче Бог.
Якщо не злякають гушу,
Я мушу бути за двох —
За маму й за себе мушу...*

У ще одній поезії, присвяченій пам'яті мами, Ігор пише:

*...Мої сніжинки, нащо ж на вогонь?
Моя ж ти зоре. Нащо так високо?..
Кохана, мила, Голубе долонь,
Після такого — тільки вічний спокій...*

Батько поета після смерті дружини із старшою донечкою Тетяною та нестерпним горем жив окремо, а Ігоря із села Окорськ, що на межі Луцького та Локачинського районів, забрали дід і баба в село Ужова Рожищенського району. Там і промайнуло дитинство. «Мамою я протягом усього свого дитинства називав бабу Тетяну — мамину маму... яка разом із моїм дідом, прабабою та прадідом виховували мене, а оскільки всі вже були старенькими, то біля моєї колиски часто стояла труна...» Пізніше у промові, яку виголосив на письменницьких зборах в Києві у жовтні 2006

року, опублікованій в «Літературній Україні» за 26.10. того ж року, Павлюк писатиме: «... *Направду — колиска від труни відрізняється лише характерним настроєм — настроєм орнаменту, який — якщо не Поезія — то що? То хто?.*»

Важко уявити собі, як жилося дитині без батьківської підтримки. Не раз, мабуть, наносило життя глибокі рани на душу, від яких на все життя залишилися шрами на серці. Відчуваючи теплу опіку бабусі і діда, Ігор ріс, міцнів, формувався як людина, поет...

«...Сиротою я себе по-справжньому відчув уже десь у тринадцять із чимось років, коли якось на самоті прийшов на мамину могилу: люди і природа берегли мене, інакше, може, і не вижив би, адже із сімнадцяти років зостався зовсім самотнім...»

У школі Ігор був хуліганом і відмінником, спортсменом. *«Мій дід хотів, щоби я був священиком»,* — говорить Павлюк, згадуючи дитинство. Але, закінчивши школу із золотою медаллю, романтична вдача і дитяча мрія стати військовим привели його у 1984 р. в Ленінградське вище військове інженерне училище. Саме там вперше відчув у собі *«якийсь космічно-пронизливий нездоланий потяг-протяг до поезії»*. Коли до завершення училища залишився всього рік, Павлюк вирішує кардинально змінити життя. Причиною всьому була її величність Поезія: *«...твердо вирішив — буду лише поетом, українським»*.

Піду у світ, немов Сковорода.

За тихий місяць сум свій заховаю.

Я душу зразу чортові продав,

А того чорта віршем називають...

Оскільки звітти неможливо було піти так, як із цивільного навчального закладу, то після експертизи Ленінградської філії Спілки письменників СРСР, яка визнала його поетом, Ігоря Павлюка відправили у Забайкальський південний округ, як засудженого, будувати дорогу через тайгу. Пізніше про це він напише у своїх романах «Вирощування алмазів» та «Мезозой, опублікованих у «Кур'єрі Кривбасу» 2004, 2005 рр. Можна лише уявити собі, як воно було витримувати це все. Але фізичний біль не важчий за душевний...

«Я завдяки поезії-молитві і молитві-поезії, якої навчили мене вже покійні на той час рідні по крові, і підтримці рідних по духу, тримався...», – говорить Ігор, згадуючи той час. Саме тоді зрозумів «Закон життя»:

*Наш дух дорожчає згорожений,
Але не Ви мені суддя.
Я можу бути переможений
Лише законами життя.*

Повернувшись на Волинь, хотів працювати на заводі і вступати на філфак. Але передумав. Готуючись вступити до Київського університету на факультет журналістики, випадково познайомився із майбутньою дружиною, яка навчалася у Львівському університеті, тому Ігор теж туди вступає на журналістику, яку закінчив із відзнакою у 1992 р. Через кілька років захистив кандидатську дисертацію у Київському університеті журналістики («Митець – Влада – Преса: історико-типологічний аналіз»).

Працював у релігійній пресі, в науково-дослідному центрі, в Інституті франкознавства Львівського університету, а після запрошення директо-

ра Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України переїхав до Києва, де зараз працює старшим співробітником вищеназваної установи. Про свій перїзд зі Львова до Києва Павлюк пише такий вірш:

*Нарешті Київ
Дніпро із крана.
Метро і Лавра...
Коріння крик.
Мій русий пращур –
Віг волі п'яний –
Прийшов на кручі
І в зорях зник...*

На запитання: "Коли по-справжньому відчув себе знаменитим?" відповідає: «До поетів слава, вважаю, приходить пізніше... після їх смерті... і то, як правило, не одразу. Слава зі смертю – кровна родина. За славу, любов читачів треба заплатити не лише талантом від Всевишнього – а долею, тобто кров'ю, як би банально це не було... при тому не забуваючи, що похвала (слава) від людей позбавляє нас похвали (слави) від Всевишнього. Така вища енергетична справедливість. Я перевірів на собі, що виїжджаючи зі Львова до Києва, я стаю... знаменитішим у Львові, із Києва, скажімо, до Парижа, – знаменитішим у Києві, а полечу у Всесвіт – отримаю Нобелівську премію, – і мене будуть знати земляни... Така соціальна психологія: нема пророка у своїй батьківщині, якщо він у ній живе...». Тобто, навряд чи варто говорити про те, що цей поет «ганяється» за визнанням. Він просто сповідує своє покликання, а це ще раз засвідчує його справжність.

А своїми творчими наставниками автор вва-

жає Байрона, Хемінгвея, Джека Лондона, Єсеніна, Лермонтова, Сосюру, Плужника, Григора Тютюнника, хоча кумирів ніколи собі не створював.

Варто, мабуть, зазначити, що на спеціальності «Літературна творчість» Національного університету «Острозька академія» Ігор Зеновійович вводить у світ літератури молодих і обдарованих, викладаючи там із 2004 року. Про свою роботу з молодими авторами поет в одному із своїх інтерв'ю на інтернетівській сторінці говорить так:

«Протягом року я був керівником легендарної літературної студії «Франкова кузня» при Львівському університеті імені Івана Франка, керівником творчих семінарів у Спілці письменників України, зараз читаю курс літературної творчості в Національному університеті «Острозька академія». У мене є свої вiддани і щирі учні серед молодих. Отож, час покаже, що вони скажуть... чи вони у мене чогось навчилися. Бо я у них навчився...»

Незважаючи на свій досить таки молодий вік, поет досягнув надзвичайно багато в літературі, та й у житті взагалі: лауреат Всеукраїнських літературних премій імені Василя Симоненка та імені Григорія Сковороди, імені Бориса Нечерди, львівської найпрестижнішої премії імені Маркіяна Шашкевича та Міжнародної літературної премії „Тріумф"... Окремі твори Ігоря Павлюка перекладені англійською, російською, польською, білоруською... Член президії Національної спілки письменників України, член ради Львівської обласної організації Національної спілки письменників України, член Чернігівського інтелектуального центру, Волинського Академічного Дому, завідувач відділу поезії літературного журналу «Сова», член редколегії літературного журналу «Терен». Керівник літе-

ратурної студії «Франкова кузня» у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Був у складі журі Всеукраїнського літературного конкурсу імені Богдана-Ігоря Антонича «Привітання життя» (1999, 2000 рр.), єдиним репрезентантом України на IV Міжнародній зустрічі письменників Східної та Центральної Європи (Грузія, 1996), стипендіатом Президії Національної Академії наук України.

Учасник міжнародних літературних фестивалів, зустрічей у Грузії, в Росії, Білорусі, Польщі, Ірландії...

Нині старший науковий працівник Інституту літератури ім. Тараса Шевченка НАН України у м. Києві, доцент Національного університету «Острозька академія» (м. Острог).

Автор п'єс, які взяті до постановки у театрах України. Окремі вірші стали піснями. Член Національної спілки письменників України з 1997 року.

У 2007 році дві його книги віршів і драматизованих поем «Бунт свяченої води» і «Магма» були подані на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка. У 2008 році Національним університетом «Острозька академія» та редакцією журналу «Дзвін» Павлюк знову був рекомендований на здобуття Державної премії України.

За результатами народного інтернет-голосування 15 березня 2008 року Ігор Зиновійович був нагороджений "Залізним Мамаєм" за перемогу в здобутті народної премії ім. Т. Г. Шевченка.

За словами О. Вертіля, сьогодні без його імені неможливо уявити вітчизняну літературу. Він увійшов у неї якимось по-особливому шляхетно, вишукано, з почуттям власної гідності. Читач зразу відчув, що його письмо істинне, щире, сповідальне і мужнє. Воно саме таке, якого так бракує сьогоднішній по-

езії, за яким знудьгувалися читачі, що ще не втратили здатності думати, мислити, зіставляти співпереживати, вболівати...

До творчого доробку автора входить понад 10 поетичних збірок.

Літературознавчий аналіз Павлюкових текстів дає чітку картину його внутрішнього світу, переконливо українського. Його по праву називають майстром метафори, про що свідчать такі рядки: «...Місяць нахилився,/ Створивши душ припливи і відпливи...», «Танцює нечисть з нами й журавлі...», «Змочили сонце руді гощі./ А мій собака не хоче жити./ Марні церква в своїй свічі...», «Облітають слова, як вечірні розсипи липи...», «Річка вигиналась, як гармошка,/ І ламала тіні поплавки...», «Отак заживає майбутнє, прожите сьогодні.../ Душа постаріла і яблунним тілом зайшлась...», «Запахнуть зорі, звоглі від дощу,/ Затерпне серце, мов об хліб спіткнеться...», «Лежить розлитий з нервів келих свічки...», «Мироносить гуша...».

Поезії автора притаманне часте вживання досить-таки своєрідних епітетів («Безпритульне золото осіннє/ І блаженне срібло весняне...», «юне сіно», «обірваний шлях», «Місяць домашній», «галь непочата», «дерева залізні», «душевний вірш», «вечоріючий день», «запалкана кров», «осінній космос», «зоряна ріка»), порівнянь («Любила – як пісню струна...», «А листя – як тарелі золоті...», «Осінній день, немов горілка з медом», «Наш Бог живе у церкві, як в тюрмі», «Як пора року – літо – молодість прозвеніла./ Осінь фальшивозолота – неначе спів уві сні», «Любов напала навесні – як божа кара», «Листя – як могний вітер./ Наче усмішка дня – ключ журавлів над світом...», «Цей гоць, немов літаюча трава»), оксюморонів («Тільки той,

кого любиш, може зігріти снігами», «Бомж, допитий друзями і сумом, / Що спалив зорю свою, як ліг»).

Тільки справжні віртуози мови можуть творити неологізми, застосовуючи дрібні «будівельні матеріали» префіксально-прикметникового характеру, такі як «неосінь», «отеплює», «прасумне», «відгрішити», «черствохлібно», «периноспальна», «вмерлини»... Це потужний підсилювальний інструмент у процесі творення тих чи інших образів.

Поезії Ігоря Павлюка також густо пересипані афоризмами, влучними висловами, мудрими спостереженнями, що значно підвищує художню цінність творів. Як правило, вдумливий читач запам'ятовує саме такі розсипи, бо й справді: «Коли щастить, то десь є нещасливі», «...чим ближче до Творця, Тим менш його ми бачим, бо великий», «Лиш тим не сумно, в кого ще нема Вітчизни і неправди за собою».

Образність Павлюкової поезії назвичайно цікава і багатогранна. Це свідчення не лише сили його таланту, а вміння бачити, відчувати красиво, творчо, посправжньому. У його віршах досить часто простежується образ **свічки**, про що свідчать такі рядки: «...При свічі – неначе при собі», «Так вічна свічка тягнеться до зір», «Гнотик свічки веною стає», «Плаче скрипка, вирізьблена з льоду, / І танцюють свічі золоті», «Золотими свічками стали / Стволи останніх солдатів», «Змах меча – і свічка помертвіла», «Танцює гоць зі свічкою в руці», «...Ми пливемо, як свічі, / По очах сатани», «Скоро ми в колгоспах не помістимся – / Сльози на отруєну свіч», «Ти тепер мовчиш уже, як свічечка», «Вогкі зорі, червоні свічі», «Танцює гоць зі свічкою в руці»; «Жилаві свічі аж стогнуть – так їм світає». Досить часто мають місце образи **шаблі**: «Плака-

ла шабля. Співала. Сміялась», «Шабля і Ти zostались», «зверху — поржавіла шабля Місяця», «Хтось втратив шаблю, шапку і коня», «Гостра шабля зв'язана струною», «...А серед ночі гзвеніла Ти, / Строга й ніжна, мов шабля», «...І п'яної шаблі тримати змогла рукояць», «...сокійно тече вода / По шаблях очей Всевишніх», «Шрами написані поеми, / Вишиті шаблями сорочки», «Де гуляли шаблі — там гуляють без запаху гроші», «В олійний вечір вишиє хтось шаблю — не шаблю, а диханням по склу», «Допоки плачуть старі шаблі / Святою кров'ю», «Ростуть шаблєнята... мов тині хресті вмолодих»;

струни: «Тріснула... / Нащо тятівити без упину», «Любила — як пісню струна», «Доц мені просто на серце йшо / І наростав на струни», «...говга-говга лірника с т р у н а . Рігкий метал козацької сльозини», «Струна — як заколи-сана стріла», «немов стріла на вороній струні, / Дніпро лежить і нитка журавлина», «Степова романтика струни», «Така струна — мов думає про стріли», «Біжимо по траві... / Як по синій бездонній струні», «Вігстань між нами — неначе між струнами пісня», «Щось мені так, мов струні, — / То самотньо, то гзвінко, то рвано, «Невидимий, мов кисень, крик струни»»;

крил: «...грішний сон озер / Ламав об лід свої рожеві крила», «Вже крила й чоботи стерті», «Вже світ чужий, а ти іще моя, / Хоча й крилата», «Крилате серце», «Мій ангел крильми переріже вени», «Ти крилата. Ти материкова. / Сонцем тобі душу замело», «Голі вігми пливли на некованих конях... наче крильми зі струни», «Крилато-білі кораблі», «А поет — небажана дитина. / Він як пташка миється крильми», «Погаси мене крильми», «Поховали голови у крила / Перед снігом лебеді в журбі», «Крила від німба згоряють на білий попіл», «Так от, як важка сльоза по крилах, /

Потерплю», «Крилатим серцем думаєм про вічність»;

Образи космого нічних символів. Досить часто зустрічаємо образи

місяця: «А захід Сонця наганяє сум, / А повний Місяць — зоряну хворобу», «Зверху — поржавіла шабля Місяця», «Велике небо. Місяця підкова», «А Місяць легкий і печальний», «...радість сумну — від Місяця до Дніпра», «Червоний Місяць над Бугом, / Неначе усмішка вовка», «Сік берези при Місяці калиніє», «Театральний Місяць над левадою», «Щось мучило душу. / Тягнуло, як Місяць моря», «Два місяці в чаї — лимон із неба», «Під Місяцем вишні киплять купально», «Я — гитя космічної печалі — / Місяця із травами варю», «Стоятимеш, як місяцяць в стороні», «І який там під Місяцем к чорту тепер загар», «Співає Місяць, мов біга сирена»;

зорі: «Осінні зорі в неба чорний купол», «Поет — то наймит, що посадить квіти / На пальцях журавлиної звізди», «Вся Земля... Десь для когось пада, як зоря», «... чеше та сама Вічність / Русяве волосся зір», «Та нема хіба пісень і зір у мого покоління?», «Крізь тумани зірок очі скрипки бачити хочу», «...холодні, як жаби, грімають собі зірки», «Чиїхось щасть блукаюча зоря», «А хтось шукав коханої вуста, / Яка була зорею зачарована», «Падають в зелену землю зорі», «Слухаєм музику зір, мов рок», «Приступ безпричинної тривоги, / Після самотності зорі», «Негослухані зорі осінні», «Зорі стогнали синьо», «Котиться з небес моя звізда», «Сива зірка падає, мов пульс», «Між зорями відстань, немов між словами, здається», «Зорям тільки віримо, траві», «Так тихо... Чути, як зоря вмирає», «Дим від зір — як вода вечорова», «Зла зірка через душу прліта», «А зорі пораховані, озвучені»;

води: «Люблю повільно — як пісок вода. / Розводжу, як багаття над водою», «Хмаровиння плат-

тячко весільне / Вітер ніс до білої води», «Дим від зір — як вода вечорова», «І горить під місяцем вода», «Бо вже Божа сльоза — то хвиляста свячена вода», «Мої ж бо предки — то вода, вогонь і вітер», «Риб'яча шкіра води», «Кругом вода... / Над водою вікна мого дому», «Січень. Вода не приймає тіло», «Болить хребет в Дніпровій воді», «Текла коса дівоча до води», «Можеш нашу печаль називати святою водою», «Берег як берег. Вода як вода», «І морщиться вода перед засклінням», «Усе — за водою. Лиш чайки супроти води», «А на воді — рибалки тіль горбата. / А на воді — хреста космічний фарс», «Прибережні піски, мабуть, глибші за воду Дніпра», «І ти така ж... вода і небеса»;

земля: «Своїй землі вклоняюсь, як колосся», «В крові — земля. І у крові Земля», «Вся Земля німа — немов руїна», «Бо і сам я — грудочка», «Я ж до землі тополями прибитий», «...птиця гамаюн / І землю й кров ховає під снігами», «Ох, правда, сильна музика землі?», «Вітчизна моя — Земля», «В землю заховавшись від землі», «І земля з бездонним джерелом», «Дивлюсь на землю — забагато солі», «Землю і космос люблю я любов'ю простою», «Ми живем на землі — доки наша гуша у польті», «Космос пахне землею, земля — молоком золотим», «Це їх земля, це їхня даль».

Ігор Павлюк — лірик, елегійний, наспівний, світлий. За словами Євгена Барана, окремі його строфи, рядки сприймаються як музика Шопена (легкі, граційні, досконалі): «Сивіють вина — то вода осіння», «Мій вірш тепер — язичницька молитва», «Чи та печаль між нами — то любов?/ І чи печаль між нами — то навечно?», «Я кращим роком юності плачу/ За сніг старий,/ Що уночі почнеться».

У творах із циклу «Ноти без музики» Павлюк постає перед нами як філософ, що перймається

надзвичайно глибокими життєвими питаннями. Через призму його поетичного світосприйняття проходять роздуми над життям і смертю, буттям і небуттям, мину­ щістю і безкінечністю, не відриваючись все ж від корін­ ня рідного:

*На кладовищі корчують
Дерева.
Напевно будуть
Сагити
Людей.*

Чи, наприклад:

*Зорі, мабуть,
Дуже нещасні,
Адже прагнути
Вони можуть
Лише
Вниз.*

Або:

*Є різниця між
Порожньою чашею
І чашею,
Випитою
До гна?*

Як справжній новатор, він знайшов і утверджує влас­ не місце в українській поезії, переплавляючи в горнилі душі почуття і враження — і глибоко осо­ бисті, і книжні, давноминулі й сьогочасні (Р. Луб­ ківський).

Творчий пошук Ігоря Павлюка іде у напрямі пошуку власної самобутньої ідентичності. Несподіваність сюжетних ходів, узагальнень, умовиводів дозволяють тримати читача у постійній напрузі.

Кожний вірш поета — цілий світ. Здається, що серце його б'ється аж із мезозою, переживаючи Перуна і до-ростаючи до Христа. Автор шукає себе на берегах Лети і в глибинах рідного Дніпра, а душу загоює Волинню, де народився і виріс: *«Вгома. Літній бузковий вечір./ Лється вітер із рукава...»*, *«Немудро бути вгома і сумним...»*. А загоювати є що, бо біографія автора написана нелегкою рукою долі. Із дитинства Павлюк пізнав ціну втрат та розчарувань, але, за його ж словами, «справжню людину біль наближає до себе». Можливо, саме це і дає поштовх до написання віршів таких нетутешньо крилатих і бездонних. Тому образ болю трапляється у його поезії теж досить часто: *«Співаю і співаю біль со-пілкою...»*, *«Заживе. Молитвою й постом./ Серце моє скучило за болем...»*, *«І печаль, і жага, і любов,/ Що, як зашпори, з болем відходять...»*, *«Сніг. Боліла печаль./ Без-словесно молюся до всього»*. Це ще раз переконує, що без болю немає справжньої поезії, навіть радісної.

Знову згадуючи слова Олександра Вертіля, варто ска-зати, що в творах І. Павлюка безпомилково вгадується саме українська душа, український погляд на світ: траву і зорі, листок і космос, воду Дніпра і американське чи індійське небо. Така українність робить його доробок глибоко національним.

У цьому плані показовим є вірш «Розмова з дідом». Овіяний світлою зажурою, він сприймається як синів-ський гімн рідній землі. У шести сторофах — про-стий діалог про життя, останню дорогу до вічного прихистку на цій планеті:

*«Дігу, дігу, а болить вмирати?»
«А я знаю?.. Я ще не вмирав.
Місце вибрав, де мене сховати.
Вже туди й стежину протоптав...»*

І, як віддуння, щемливе онукове зізнання:

*«Є кому сходити на могилу..
Дігу, я не винен. Це не гріх.
Просто серцю передчасно мила
Вічність під горою на Дніпрі».*

У статті Бориса Олійника «Озон його поезії», що побачила світ на сторінках «Літературної України» за 10. 01. 2008 року, автор оцінює постать Павлюка так: «Ігор Павлюк — не декоративно декларативний патріот... Поет з таким напруженим життєписом і досвідом не міг опуститися до рівня кон'юнктурників, позаяк у нього тривка пам'ять на добро. Не ностальгуючи за вчорашнім, Павлюк, однак, не гарцює потоптом по минулому... Він патріот не про людське око, а в своїй органіці, в ділах і помислах своїх:

*Стареньке Сонце гляне з-під руки,
Душа складе своєму тілу крила.
Я сотні раз проходжу крізь віки —
І сотні раз мені земля ця мила».*

Україна присутня у Павлюкових творах повсюдно — у легендах волинських лісів, у безкрайності степу, його "кам'яних бабах", що, мов статуї острова Пасхи, мовчать, зберігаючи таїну часів, проникнути в які доступно хіба що поетам, у козацьких шаблях, у церквах, цвинтарях із могилами предків, але й у

сучасних маловтішних реаліях, де бездуховність і культ грошей сягнули вже майже гротескової межі, де люди шукають вирішення своїх проблем то у горілці (на цей раз суто матеріальній, не символічній), то в "наркоті", а то — на заробітках "за пагорбом", звідки, бува, повертаються і в домовинах, а колишні парторги клянуть у вірності новій владі. Любов до рідного краю сусідить у автора з болем за його людей "у цей холодний, неніжний для серця час" (В.Рубан).

За силою художнього звучання подібних поезій у Павлюка — сотні. Вони творять свій світ, у якому є місце радощам і суму, щастю і журбі.

Ліричний герой автора талановито і щиро переливає тонку музику почуттів через клепсидру поезії так гармонійно, що це ще раз переконує читача у винятковій здатності автора передавати відголос найтонших струн душі ніби по-павлюківськи, але і є у цьому щось правічне, мовби його віршами говорить ціла епоха, українська епоха:

*Холодні зорі. Люблячі серця.
Пропущена печаль крізь нерви-жили.
Прийшов. Напився із твого лиця
Того, що пращури наворожили...*

Любовна лірика є першою іпостассю Ігоря Павлюка.

*Танцюй же долю, дівчинко, гзвени.
З таким волоссям, станом, самотою.
Як хоч — вини, як хочеш — обмани.
Малюй гріхи свяченою водою.*

Лінія кохання трансформується у лінію відчуття життя, часопростору, а нерідко і самого себе. «Кохання (любов) для львівського поета асоцію-

~~~~~ *Витоки. Літературний альманах*
ється з пошуками правди... Стихія любові в інтерпретації Ігора Павлюка — це ніби стихійне лихо як спосіб випробування людини» (О. Логвиненко).

*Я тебе ніс, як свячене вино у долонях.
Десь аж туди, де нема ні вина, ні вини...*

Або:

*Чи то провалля таке глибоке,
Чи то я падаю так повільно?..
Прийшла. Печальна, зеленоока,
Гнучка і вільна...*

Навіть у коханні він прагне зрозуміти себе й епоху. Тому розлука лише поглиблює той живлющий корінь пізнання... Сльози — неодмінні супутники кохання:

*Не викажеш, а виплачеш любов,
Яка прийшла пронизливо-неждана.
І венами луна, як юний Бог,
Озвалася, що ти моя ко-ха-на!..*

Другою іпостассю є лірична соціальна замальовка. Відображення нашої сьогоденішньої реальності, самопізнання:

*Знов Україна...
Край калини й ліні.
Волі край, неволі також — край.
Свиноїди.
Далі жовто-сині.
Мармурові полиски Дніпра.*

(з циклу „Провінція”)

Слово цього поета, стійке у просторі і часі, формує свій космічно-земний світ української поезії, що не розчинився у бурхливому морі постмодерну. Воно дає відчуття свого, рідного, чого нам так бракує сьогодні для самоусвідомлення, самоствердження. Сила його таланту не залишає сумнівів, що він, талант, справді від Всевишнього. Своє життєве і творче кредо І. Павлюк завжди формулює чітко і недвозначно: поет, якщо його патріотизм не банальна декларація, якщо йому справді болить доля Батьківщини, не має права опускатися до рівня буденних чвар, він — як і великий наш мислитель Григорій Сковорода — не повинен дозволити світові спіймати себе в суєтні тенета:

*Я більший за світ,
Що ловить мене,
Чи дивиться тихо у вічі...*

Поети завжди були і залишаються голосом народу, глибоким, неповторним. Відчуття ними світу, його ран і болів засвідчують оту справжність. Життя їхнє, яко мить, вкрадена у вічності — це незгасне горіння у полум'ї Слова, служінню якому вони присвячують себе цілком і повністю. І Слава дається аж ніяк не легко, бо працювати на неї душею треба...

Про поезію Ігоря Павлюка сказано і написано багато, але навряд чи коли-небудь дослідникам його творчості вдасться до кінця зрозуміти оту лише йому притаманну органічність лірично — гармонійних слівес, у яких досвід поета, відчуття втрат і здобутків і така своєрідна українськість, над якою не замислитись важко:

*Видно, на рогу мені назначена
Та печаль, що схожа на любов.*

*Мезозой... весняна Русь... козаччина...
Звідки вийшов і куди прийшов...*

«У нього є все: і данина нашій традиції, і досвід модерну, могутній запас чуттєвості і прискіпливий погляд реаліста...», — пише про нього Роман Лубківський у передмові до «Магми». Справді, якимсь високосно-земне світосприйняття Павлюка, що яскраво пронизує усю його творчість, дає тонке відчуття поезії — «музики, написаної словами» (І. П.). А Слово для нього — голос предків, землі, калини, струни, Дніпра... — правдивий і ніжно-суворий. Воно може боліти і лікувати, плакати на вістрі шаблі і сягати висот Чумацького Шляху.

Не помпезність, не напівзіпсута супермаркетичність і безмістовний пафос, а щира природність і музична гармонійність поезії — те, чого прагне сьогодні українська натура, щоб зберегти свою самобутність. Такі якості притаманні творчості Ігоря Зиновійовича. Ось, наприклад: *«Дорога. Поле. Вітер і слова —/ Такі земні, що хоч ліпи людину»*, або *«Опалий лист лягає горілиць»*, чи *У хаті селянській свячена вода й самогонка/. Вродила калина — червоно на білій стіні...»*.

Борис Олійник вважає, що «за нинішнього постнудьового падіння суспільної моралі такі особистості, як Ігор Павлюк, є обнадійливим взірцем передовсім для молоді, оскільки він своєю життєвою і творчою практикою доводить, що є константи: Україна, мати, отець, рідна земля, — які не надаються на торги. Бо — вічні.

І в цьому — крайня необхідність поезії Ігоря Павлюка нині і присно».

Його творами можна зачитуватись і зачитуватись, відкриваючи світ не лише Ігоря, а й світ істинної літератури, що здатна залишити сліди в людських серцях, увіковічнитися. Його поетичні

образи яскраві і неповторні, космічно-земні і глибокі своєю сутністю, прозові сюжети цікаві і непередбачувані, а теми — завжди актуальні.

Бути непотрібним, як поет — для Павлюка значить бути зайвим, як людина. Найгірше для митця, — як вважає Ігор Зіновійович, — це байдужість суспільства. Попри все автор впевнений, що в «епоху не для поетів» він все-таки стане «поетом для епох». І в цьому немає сумнівів.

Літературно-художнє видання

Витоки

Випуск 3.

**Літературний альманах.
Поезія. Проза. Літературна критика.**

Редактор Петро Кралюк

Упорядник Анатолій Криловець

Технічний редактор Роман Свинарчук

Комп'ютерна верстка Наталії Крушинської

Формат 42х30/4.

Папір офсетний. Друк різнографія.

Ум. друк. арк. 17. Гарнітура "BalticaС"

Наклад 100 прим.

Видавництво Національного університету
"Острозька академія"

вул. Семінарська, 2, м. Острог,
Рівненська обл., Україна, 35800